

TARTU ÜLIKOOL

***Sotsiaal-
teaduskond***

TEATMIK 1999–2000

N A-2000

37

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduskond
Teatmik 1999-2000

1999-2000

TU Raamatukogu
N

N

Sotsiaalteaduskond. Teatmik 1999-2000

Koostaja ja kujundaja: Anne Must

Trükk: Tartu Ülikooli Kirjastus

Tellimus nr 527

Sisukord

Sotsiaalteaduskond	4
Ajakirjandusosakond	6
Ajakirjandus	8
Avalikkussuhted ja teabekorraldus	15
Avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika osakond	25
Avalik haldus	28
Sotsiaaltöö	38
Eripedagoogika osakond	46
Politoloogia osakond	56
Psühholoogia osakond	70
Semiootika osakond	95
Sotsioloogia osakond	102
Kasutatud lühendeid	111

Sotsiaalteaduskond

tel. 375 957 faks: 375 900, e-post: so@ut.ee

Dekanaat

Tiigi 78, ruumid 116, 117

Jüri Allik – dekaan, psühhofüüsika korraline professor, *PhD*, tel. 375 901, 375 905

e-post: jyri@psych.ut.ee

Riina Laidvee – dekaanaadi juhataja, e-post: rlaidvee@ut.ee

Aire Nõlvak – vastutav sekretär

Erika Paloveer – sekretär, e-post: erikap@psych.ut.ee

Toivo Aavik – raamatukogu juhataja, e-post: atoivo@psych.ut.ee

Urmas Kask – arvutiklassi administraator, e-post: urmask@ut.ee

Sotsiaalteaduskond sai alguse 1992. a. aastal. Selle loomise idee kuulub professor Rein Taageperale, kelle maine rahvusvaheliselt väljapaistva politoloogina ja kogemus California Ülikooli professorina aitasid luua teaduskonna, mis on avatud maailmale ja juhindub rahvusvahelistest standarditest. Oma esialgsel kujul oli sotsiaalteaduskond pigem väiksemamõduline osakond kui üks sotsiaalteadusega tegelev teaduskond. Seepärast võeti 1994. aastal vastu otsus laiendada sotsiaalteaduskonda filosoofiateaduskonda kuuluvate osakondade arvelt. 1995. aasta juunis koonduski suurem osa sotsiaalteadus- test sotsiaalteaduskonda. Erandi moodustavad majandus- ja õigusteaduskond.

Sotsiaalteaduskond koosneb praegu seitsmest osakonnast:

- ajakirjanduse osakond;
- avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika osakond;
- eripedagoogika osakond;
- politoloogia osakond;
- psühholoogia osakond;
- semiootika osakond;
- sotsioloogia osakond.

Need 7 osakonda jagavad õpetust 9 erialal: ajakirjandus, avalik haldus, avalikkussuhted ja teabekorraldus, eripedagoogika, politoloogia, psühholoogia, semiootika ja kulturoloogia, sotsiaaltöö ja sotsioloogia.

Sotsiaalteaduste uurimise ja õpetamise traditsioonid Tartu Ülikoolis on väga pikad. Näiteks on psühholoogia kursust ilma pikemate vaheaegadeta loetud alates 1802. aastast. Tartu Ülikoolis on professoritena töötanud või siin õppinud mitmed väljapaistvad sotsiaalteadlased. Kindlasti tuleb mainida sotsioloogi Karl Bücherit (1847-1930), ühte semiootika rajajatest Jakob von Uexküllilt (1864-1944) ja ühte kaasaegse eksperimen- taalpsühholoogia alusepanijatest Emil Kraepelini (1856-1926). Eriline koht kuulub mõistagi Juri Lotmanile (1922-1993), kelle originaalsed ja vaimukad uurimused semiootikast ja

kulturoloogiast tegid temast tänapäeval maailmas kõige tuntuma Eesti teadlase.

Praeguses sotsiaalteaduskonnas õpetab rida väljapaistvaid teadlasi, kelle uurimused ja tegevus on rahvusvaheliselt kõrgelt hinnatud: Wolfgang Drechsler, Jaanus Harro, Marju Lauristin, Peeter Torop, Mihhail Lotman, Rein Taagepera, Peeter Tulviste ja mitmed teised. Julgen arvata, et kõigi õpetatavate erialade õppekavad on piisavalt kaasaegsed ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised, mis tähendab seda, et bakalaureuse kraadi saajatel ei ole erilisi raskusi soovi korral jätkata oma õpinguid mõnes muus maailma ülikoolis. On kujunenud tavaks, et igal semestril loeb sotsiaalteaduskonnas loenguid vähemalt 3-4 külalisõppejõudu teistest maailma ülikoolidest, mis eeldab üliõpilastelt head inglise keele oskust.

Sotsiaalteaduste üheks kõige kõitvamaks jooneks on mitmekesisus. Oma huvidele ja kalduvustele vastava eriala võib leida see, kes huvitub fundamentaalsetest inimese ja ühiskonna eluga seotud probleemidest. Tartu on kindlasti hea õppimispaik neile, kes on huvitatud inimese tunnetusvõimete uurimisest või tahavad teada saada, milliseid märgisüsteeme kultuuris kasutatakse. Praktilisema meelega inimene võib leida meelepärase eriala näiteks sotsioloogia või sotsiaaltöö erialade seast. Kuid kindlasti on meie teaduskonnas ruumi ka inimestele, kes näevad enda tulevast elu keset poliitilisi ja avaliku elu sündmusi. Neid võiksid võluda avalikkussuhete (*public relations*), ajakirjandus, politoloogia ja avaliku halduse erialad.

Jüri Allik,
sotsiaalteaduskonna dekaan

Ajakirjandus

**Ülikooli 18–131, tel: 375 188, fax: 375 440,
e-post: ajakirjandus@saba.jml.ut.ee**

Osakonna alguseks võib lugeda 1. septembrit 1976, kui 25 loomingulise konkursi ja sisseastumiseksamid edukalt läbiteinut asus õppima ajakirjandust omaette õppekava alusel.

Akadeemilise ajakirjandushariduse algus on siiski hoopis varasem – sügisel 1954 alustati Juhan Peegli eestvedamisel ajakirjanduse õpetamist kümnekonnale eesti filoloogia 3. kursuse üliõpilasele. Ajakirjandus oli üle 20 aasta üks viiest eriharust eesti filoloogias (teised olid eesti keel, eesti kirjandus, rahvaluule, soome-ugri keeled).

Sügisel 1976 hakati ajakirjandust õpetama esimesest kursusest peale ja eraldi õppekava alusel (rohkem kui kümme aastat küll Moskva ülikoolist lähtuva tüüpikava alusel). 1979 loodi žurnalistika kateeder kuue õppejõukohaga.

Üliõpilaste arv on kõikunud 75 ja 150 vahel. Nagu eespool öeldud, võeti ajakirjandusosakonda 1976. aastal vastu 25 üliõpilast, järgmisest aastast praeguseeni on vastuvõtt olnud 15. Tartu Ülikool on andnud ajakirjandushariduse 536 inimesele, nendest 266 on lõpetanud ajakirjanduse eriharu ja 270 ajakirjanduse osakonna. Valdav enamus lõpetanuid on tööl ajakirjanduses või sellele lähedastel aladel. Kõigist praegu tegutsevatest eesti ajakirjanikest moodustavad meie lõpetajad ligikaudu viiendiku. Lõpetanute hulgas on poliitikuid (Jüri Luik, Indrek Kannik, Tiit Sinissaar, Tiit Matsulevitš jt.), kirjanikke (Jüri ja Ülo Tuulik, Mati Unt, Mihkel Mutt, Olev Remsu, Andrus Kivirähk jt.), ettevõtjaid, riigiametnikke jne.

Suureks muutuseks osakonna ajaloos on olnud avalikkussuhete ja teabekorralduse eriala avamine sügisel 1996. Eriala on kujunenud viimaste ülikooli vastuvõttude populaarseimaks. Õppetöö on toimunud praktikute abiga Eesti Suhtekoraldajate Liidust, kellest mitmed on ka meie magistrandid. Õppetöös on osalenud mitmed välisõppejõud. Suurt abi oleme saanud Jyväskylä Ülikooli professorilt Jaakko Lehtoselt.

Ajakirjandusosakonnas on kaks õppetooli: meedia ja kommunikatsiooni ning eesti ajakirjanduse õppetool.

Üliõpilasi õpib 1999. - 2000. õppeaastal ajakirjanduse erialal 121 ning avalikkussuhete ja teabekorralduse erialal 92.

Teadusliku uurimistöõ põhisuundi on ajakirjandusosakonnas läbi paljude aastate olnud kaks: ajakirjanduse ajaloo uurimine ja tänapäeva ajakirjanduse (üha rohkem ka muu meedia) sotsioloogiline analüüs. Suurel määral tänu rahvusvahelisele toetusele on viimase 5 aasta jooksul kirjastatud paarkümmend suuremat ja väiksemat raamatut.

Osakonnal on hea koostöö Leedu, Läti ja Põhjamaade ülikoolidega, samuti mitmete Saksamaa, Suurbritannia ja USA ülikoolidega.

Koosseis

Töötajad

- Epp Lauk – osakonna juhataja, eesti ajakirjanduse õppetooli hoidja, dotsent, *PhD* (ajakirjandus), e-post: epp_l@ut.ee
- Katrin Lendok – vastutav sekretär, e-post: kati@saba.jrnl.ut.ee
- Halliki Harro – lektor, *MA* (ajakirjandus), e-post: halliki@ut.ee
- Esta Härm – teadur (0,5), *MA* (ajakirjandus)
- Valeria Jakobson – teadur (0,5), *MA* (ajakirjandus)
- Marju Lauristin – erakorraline professor (0,5), filoloogiakandidaat, e-post: marjulau@ut.ee
- Maarja Lõhmus – lektor, *MA* (ajakirjandus), e-post: maarjal@ut.ee
- Aune Past – assistent (0,5), *MA* (ajakirjandus)
- Priit Pullerits – lektor (0,5 kohakaasluse alusel), *MA* (ajakirjandus), e-post: priitp@tnov.postimees.ee
- Maiu Reinhold – vanemmetoodik, e-post: maiu@saba.jrnl.ut.ee
- Alar Suija – tehnik, e-post: al@saba.jrnl.ut.ee
- Aune Unt – assistent, e-post: aune@saba.jrnl.ut.ee
- Sulev Uus – metoodik, e-post: kati@saba.jrnl.ut.ee
- Peeter Vihalemm – vanemteadur, meedia ja kommunikatsiooni õppetooli hoidja, psühholoogiakandidaat, e-post: peetervi@ut.ee
- Triin Vihalemm – lektor (0,5), teadur (0,5) *MA* (sotsioloogia), filosoofiadoktor (ajakirjandus), e-post: triin.v@online.ee

Doktorandid

- Halliki Harro
Valeria Jakobson
Margit Keller
Maarja Lõhmus
Kertu Saks

Magistrandid

Kaido Einama	Krõõt Nõges
Hanna Hinrikus	Anu Pallas
Tiina Jaakson	Priit Puusepp
Inga Jagomäe	Mart Raudsaar
Kristiina Jusson-Lindsalu	Ivo Rull
Sigrid Kaasik	Melly Rüga
Maret Mälk	Raivo Suni

Ajakirjanduse õppekava

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogu poolt 31.05.1996

Ülikooli nimetus : Tartu Ülikool

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: ajakirjandus

Õppekava nimetus inglise keeles : *journalism*

Kood: 6840202

Nominaalse õppeaja kestus aastates: 4 + 2 + 4

Ajakirjanduse õpetamine toimub kolmes astmes: bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe.

Bakalaureuseõpe

Ajakirjanduse bakalaureusekursuse mahuks on 160 AP ja see koosneb kolmest osast:

- 1) peaaine - ajakirjanduse põhikursus 105 AP
- 2) kõrvalaine 35-50 AP
- 3) vabalt valitud ained 16-20 AP

Ajakirjandus peaaigena on jaotatud kolmeks astmeks: alam-, kesk- ja ülemastmeks. Alamaste (19 AP) on võimalik läbida 1. semestri jooksul, keskaste (34 AP) 2. ja 3. semestri jooksul, ülemaste (52 AP) 4.-8. semestri jooksul.

Alamastme eesmärgiks on anda ülevaade massikommunikatsiooni protsessi ja ajakirjandussüsteemi põhialustest ning praktilisi oskusi tööks ajakirjanduses. Keskastmes jätkatakse praktiliste oskuste kujundamist, antakse ülevaade ajakirjanduse ajaloost, välisajakirjandusest, ajakirjandust reguleerivatest seadustest. Ülemastmes toimuvad süvendatud õpingud ja spetsialiseerumine, samuti põhiline osa ajakirjandustöös vajalikust teoreetilisest ettevalmistusest.

Esimesel kahel õppeaastal on peaaegu kogu õppetöö kohustuslik. Kolmandal ja neljandal õppeaastal on suur osa kõrvalainetel, valikainetel ja vabaainetel.

Ülikooli lõpetamiseks on vaja kaitsta uurimuslik bakalaureusetöö.

Peaaine ajakirjandus (105 AP = 19 + 34 + 52)

Alamaste (19 AP, I semester)

1. Uudise teooria (1 AP)
2. Sissejuhatus meediasse (2 AP)
3. Eesti ajakirjanduse süsteem (2 AP)
4. Uudisžanrid I (2 AP)
5. Teleajakirjanduse alused (3 AP)

6. Tehniline praktikum (3 AP)
7. Raadioajakirjanduse alused (1 AP)
8. Raadiouudis (1 AP)
9. Eesti keel I (2 AP)
10. Sissejuhatus filosoofiasse (2 AP)

Keskaste (34 AP, II ja III semester)

1. Massimeedia ajalugu (2 AP)
2. Õiguse alused(3 AP)
3. Uudisžanrid II (3 AP)
4. Eesti keel II (2 AP)
5. Raadiosaadete kompositsioon ja žanrid (2 AP)
6. Raadiosaate analüüs (3 AP)
7. Teleuudis (1 AP)
8. TV programm ja žanrid (2 AP)
9. Ajalehe kujundamine (2 AP)
10. Eesti ajakirjanduse ajalugu (4 AP)
11. Välisajakirjandus (2 AP)
12. Teadustöö alused (1 AP)
13. Arutlevad žanrid (2 AP)
14. Seminaritöö (2 AP)
15. Praktika (uudis) (3 AP)

Ülemaste (52 AP)

1. Ajakirjanduslik foto (2 AP)
2. Publitsistlikud žanrid (*feature* e. olemuslugu) (2 AP)
3. Stilistika (3 AP)
4. Ajakirjanduse õiguslik regulatsioon (2 AP)
5. Meedia organisatsioon (2 AP)
6. Ajakirjanduslik ettevõtlus (2 AP)
7. Avalik arvamus (2 AP)
8. Mõjustamispsühholoogia (2 AP)
9. Eesti massiteabevahendite auditoorium (2 AP)
10. Massikommunikatsiooni teooriad (2 AP)
11. Uurimisseminar I (3 AP)
12. Uurimisseminar II (3 AP)
13. Praktika (eriala) (3 AP)
14. Spetsialiseerumispraktika (3 AP)
15. Bakalaureuse seminar ja bakalaureusetöö (8 AP)

Ülemastmesse kuulub erialaseid valikained vähemalt 11 AP ulatuses järgmiste ainete hulgast:

- Raadio erikursused (6 AP)
- Televisiooni erikursused (6 AP)
- Kõnetehnika algkursus ja jätkukursused (2 AP)
- Kujundamise jätkukursus (2 AP)
- Eesti kultuurilugu (2 AP)
- Eesti kultuuriloo allikad (1 AP)
- Majandusõpetuse lühikursus (2 AP)
- Sissejuhatus poliitilisse filosoofiasse (3 AP)
- Sotsiaalpsühholoogia (2 AP)
- Suhtlemispsühholoogia (2 AP)
- Reklaami algkursus (2 AP)
- Reklaami jätkukursus (2 AP)
- Pop-muusika (2 AP)
- Poliitiline kommunikatsioon (2 AP)
- Erialane inglise keel (2 AP)
- Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse (2 AP)
- Meediaturg ja -ökonoomika (2 AP)
- Eesti ajakirjanduse ajaloo jätkukursus (2 AP)
- Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP)
- Sissejuhatus politoloogiasse (3 AP)
- Sissejuhatus semiootikasse (2 AP)
- Sissejuhatus psühholoogiasse (2 AP)

Erialaste valikainete nomenklatuuri parandatakse ja täiendatakse osakonna nõukogu otsusega iga õppeaasta eel.

Kõrvalaine (35-50 AP, kaks alamastet või üks keskaste)

Kui valitakse kaks alamastet, peab üks neist olema sotsiaalteaduskonnast (kas avalikkussuhted ja teabekorraldus, politoloogia, semiootika, sotsioloogia, avalik haldus või psühholoogia). Teine alamaste valitakse vastavalt üliõpilase spetsialiseerumisele mõnele ainevaldkonnale (poliitika, majandus, kultuur jne.). Kui valitakse keskaste saab see olla ainult sotsiaalteaduskonnast.

Vabaained (16-20 AP)

Antav kraad: *baccalaureus artium* (ajakirjandus)

Magistriõpe

Magistritöö moodustab 80-punktilisest magistriõppe programmist 50% (40 ainepunkti). Lisaks sellele koosneb magistrikursus ajakirjanduse alal järgmistest osadest:

1. Loengukursused ja seminarid (32 AP)

Kohustuslikud kursused (22 AP)

- Massikommunikatsiooni teooria jätkukursus (4 AP)
- Meedia ja kommunikatsiooni uurimise meetodite jätkukursus (4 AP)
- Kaasaegne filosoofia (6 AP)
- Juhendaja seminar I ja II (8 AP)

Valikkursused (10 AP)

2. Pedagoogiline praktika: ühe õppekursuse ettevalmistamine koos kirjaliku õppematerjaliga ja õppetöö läbiviimine (8 AP)

Kokku: $40 + 32 + 8 = 80$

Magistriõppesse vastuvõtu eeldused: bakalaureusekraad (või sellele vastav kõrghariduse diplom). Nendel, kes ei ole õppinud ajakirjandust või kommunikatsiooni, tuleb enne magistratuuri astumist Avatud Ülikooli kaudu läbida 15 AP ulatuses ajakirjanduse ja kommunikatsiooni bakalaureuseõppe kursusi (õppeaine nimeklatuuri määrab igal konkreetsel juhul ajakirjandusosakonna nõukogu).

Antav kraad: *magister artium (MA)* (ajakirjandus või meedia ja kommunikatsioon)

Doktoriõpe

Dokoritöö moodustab 160-punktilisest doktoriprogrammist 120 ainepunkti. Lisaks sellele koosneb doktorikursus ajakirjanduse alal järgmistest osadest:

1. Loengukursused ja seminarid (20 AP)

- Juhendaja seminar III (4 AP)
- Valikkursused (16 AP), sh:
  - teaduskonverentsidel ettekandega osalemine (rahvusvaheline 4 AP, 2 AP);
  - teadusartiklite avaldamine (rahvusvahelises 6 AP, kodumaises väljaandes 4 AP);
  - rahvusvahelised seminarid doktorantidele (4 AP).

2. Dokorieksam (20 AP)

Kokku: $120 + 20 + 20 = 160$

Doktoriõppesse vastuvõtu eelduseks on magistrikraadi olemasolu ajakirjanduse alal või teistes sotsiaal- või humanitaarteadustes.

Antav kraad: *doctor philosophiae (PhD)* (ajakirjandus või meedia ja kommunikatsioon)

Ajakirjandus kõrvalainena alamastmes (20 AP)

Alates 2. õpinguaastast on huvilistel võimalik registreerida esimese õppenädala jooksul (3. septembriks). Soovitav on esitada avaldatud töid või saateid. Vajalik on sooritada eksameid ja arvestusi ajakirjanduse alam-, kesk- ja ülemastme ainetes vähemalt 20 AP ulatuses, millest 14 AP annavad kohustuslikud ained ja 6 AP valikained (ajakirjanduse peamine õppekavast).

Kohustuslikud ained (14 AP):

- Uudise teooria (1 AP)
- Uudise algõpetus (1 AP)
- Teleajakirjandus kõrvalainena (2 AP)
- Raadioajakirjandus kõrvalainena (2 AP)
- Eesti ajakirjanduse süsteem (2 AP)
- Massimeedia ajalugu (2 AP)
- Sissejuhatus meediasse (2 AP)
- Ajakirjanduse õiguslik regulatsioon (2 AP)

Valikained (6 AP) ajakirjanduse peamine õppekavast

Ajakirjandus.**1999.-2000. õ.-a. loetavad kursused****I aasta üliõpilastele****Sügissemester**

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Eesti keel (2 AP)	4	E	K. Kern
Raadioajakirjanduse alused (1 AP)	2	A	M. Lõhmus
Raadiouudis (1 AP)	2	E	I. Treufeldt
Sissejuhatus filosoofiasse (2 AP)	2	E	A. Tool, E. Lõhkivi
Sissejuhatus meediasse (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Tehniline praktikum (2 AP)	2	2A	A. Suija, A. Unt
Teleajakirjanduse alused (3 AP)	2	E	A. Unt
Uudise teooria (1 AP)	2	E	P. Pullerits
Uudisžanrid I (2 AP)	2	E	P. Pullerits, T. Hennoste

Valikained

Inglise keel edasisjõudnuile (2 AP)	4	E	E. Tammelo
Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu
Sissejuhatus semiootikasse (2 AP)	2	E	K. Kull
Sissejuhatus politoloogiasse (2 AP)	2	E	E. Mikkel
Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP)	2	E	A. Trumm

Kevadsemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Eesti ajakirjanduse süsteem (2 AP)	2	E	S. Uus

Eesti keel (2 AP)	2	E	K. Kern
Massimeedia ajalugu (2 AP)	2	E	H. Harro
Raadiosaate kompositsioon ja žanrid (2 AP)	2	E	M. Lõhmus
Teadustöö alused ja seminaritöö (1+ 2 AP)	2	2A	E. Lauk
Tehniline praktikum (1 AP)	2	A	A. Unt
Teleuudis (1 AP)	2	A	A. Unt
Uudisžanrid II (3 AP)	2	E	P. Pullerits, T. Hennoste

Valikained

Eesti kultuuriloo allikad (1 AP)	2	A	V. Paatsi
Eesti kultuurilugu (2 AP)	2	A	A. Raudsepp
Inglise keel edasijõudnuile (2 AP)	2	E	E. Tammelo
Kõnetehnika (1 AP)	2	A	T. Aunapuu
Sissejuhatus psühholoogiasse (2 AP)	2	E	A. Pulver
Suhtlemispsühholoogia (2 AP)	2	E	S. Põldvere

II aasta

Sügissemester

Kohustuslikud ained

Tunde nädalas

E/A

Õppejõud

Ajalehe kujundamine (2 AP)	2	E	R. Kurvits
Arutlevad žanrid (2 AP)	2	E	P. Pullerits
Eesti ajakirjanduse ajalugu (4 AP)	2	E	E. Lauk
Raadiosaate analüüs (3 AP)	4	E	M. Lõhmus
Stilistika (1 AP)	2	A	K. Kern
TV programm ja žanrid (2 AP)	2	E	A. Unt
Õiguse alused (3 AP)	4	E	I. Koolmeister
Välisajakirjandus (2 AP)	4	E	P. Pullerits, A. Unt
Praktika (uudis) 4 n.			
Praktika analüüs ja arvestus (3 AP)		A	T. Hennoste, M. Lõhmus, P. Pullerits, S. Uus, A. Unt

Valikained

Erialane inglise keel (2 AP)	4	E	E. Tammel
Majandusõpetuse lühikursus (2 AP)	2	E	E. Parts
Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu
Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse (2 AP)	2	E	U. Oja, R. Murakas

Kevadsemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Ajakirjanduse õiguslik regulatsioon (2 AP)	2	E	H. Harro
Ajakirjanduslik foto (2 AP)	2	E	Külalisõppejõud
Ajakirjanduslik ettevõtlus (2 AP)	2	E	T. Paju
Avalik arvamus (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Publitsistlikud žanrid (2 AP)	4	E	P. Pullerits
Stilistika (2 AP)	2	E	K. Kern
Telesaate kompositsioon ja analüüs (2 AP)	2	E	A. Unt
Uurimisseminar I ja kursusetöö (3 AP)	2	A	
Valikained			
Eesti ajakirjanduse ajaloo jätkukursus (2 AP)	2	E	E. Lauk
Meediaturg ja -ökonoomika (2 AP)	2	E	T. Paju
Reklaami algkursus (2 AP)	2	E	S. Tarve

III aasta**Sügissemester**

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Eesti ajakirjanduse ajalugu (4 AP)	2	E	E. Lauk
Eesti massiteabevahendite auditoorium (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Massikommunikatsiooni teooriad (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Mõjustamispühholoogia (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Praktika (eriala) 4 n.			
Praktika analüüs ja arvestus (3 AP)		A	M. Lõhmus, A. Unt, S. Uus
Uurimisseminar II (1 AP)	2	A	

Valikained

Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu
Sissejuhatus poliitilisse filosoofiasse (3 AP)	3	E	A. Valis
TV dokumentalistika (2 AP)	2	E	A. Unt
TV individuaalprojekt (2 AP)	2	E	A. Unt

Kevadsemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Ajakirjanduslik foto (2 AP)	2	E	Külalisõppejõud
Meedia organisatsioon (2 AP)	2	E	H. Harro
Uurimisseminar II ja kursusetöö (2 AP)		A	

Valikained

Eesti ajakirjanduse ajaloo jätkukursus (2 AP)	2	E	E. Lauk
Meediaturg ja -ökonoomika (2 AP)	2	E	T. Paju
Poliitiline kommunikatsioon (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Raadiokommunikatsiooni teooriad (2 AP)	2	E	M. Lõhmus

IV aasta**Sügissemester**

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Bakalaureuse seminar	2	A	
Massikommunikatsiooni teooriad (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Spetsialiseerumispraktika (3 AP) 4 n.		A	M. Lõhmus, S. Uus, A. Unt

Valikained

Individuaalprojekt raadios (2 AP)	2	E	M. Lõhmus
Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu
T.V individuaalprojekt (2 AP)	2	E	A. Unt

Kevadsemester

Bakalaureuse seminar ja bakalaureusetöö (8 AP)

Avalikkussuhete ja teabekorralduse õppekava

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogu poolt 31.05.1996

Ülikooli nimetus: Tartu Ülikool

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: avalikkussuhted ja teabekorraldus

Õppekava nimetus inglise keeles: *public relations*

Kood: 6840701

Nominaalne õppeaja kestvus: 4 aastat

Õppekava lühiannotatsioon

Avalikkussuhete ja teabekorralduse õpetamine toimub esialgu ainult bakalaureuse astmes. Magistri- ja doktoriõpe avalikkussuhete ja teabekorralduse valdkonnas toimub algul mõne teise õppekava alusel - eelkõige ajakirjanduse, äga ka sotsioloogia või psühholoogia õppekava kohaselt.

Bakalaureusekursuse mahuks on 160 AP ja see koosneb kolmest osast:

- 1) peaaaine: avalikkussuhted ja teabekorraldus - 105 AP (19+29+57);
- 2) kõrvalaine- 35-50 AP;

3) vabalt valitavad ained - 16-20 AP.

Kõrvalaine on võimalik võtta kas kahe alamastme või ühe keskastmena. Ühe kõrvalainena on kohustuslik avalik haldus vähemalt alamastmes. Teise kõrvalaine valik on vaba (juhul kui avalikku haldust võetakse alamastmes).

Avalikkussuhete ja teabekorralduse kursus on jaotatud kolmeks astmeks: alam-, kesk- ja ülemastmeks. Alamaste (19 AP) on võimalik läbida 1. semestri jooksul, keskaste (29 AP) 2. ja 3. semestri jooksul.

Alamastme eesmärgiks on anda ettevalmistus põhilistes üldainetes. Keskastmes jätkatakse ettevalmistavate ainetega ja antakse ülevaade avalikkussuhete ja teabekorralduse põhialustest. Ülemastmes toimub ettevalmistus praktiliseks tegevuseks suhte- ja teabekorraldajana, samuti süvendavad õpingud ja spetsialiseerumine.

Esimese viia semestri jooksul on suur osa õppetööst kohustuslik, kuuendal ja seitsmendal semestril on põhiliseks kõrvalained, valikained ja vabaained. Kaheksas semester läheb suurel määral uurimusliku bakalaureusetöö koostamisele.

Bakalaureuseõpe

Peaaine: avalikkussuhted ja teabekorraldus (105 AP=19+29+57)

Alamaste (19 AP)

1. Sissejuhatus meediasse (2 AP)
2. Sissejuhatus psühholoogiasse (2 AP)
3. Sissejuhatus filosoofiasse (2 AP)
4. Suhtlemispsühholoogia (2 AP)
5. Eesti keel (4 AP)
6. Sissejuhatus avalikkussuhetesse ja teabekorraldusse (2 AP)
7. Suhtekorralduse ajalugu (2 AP)
8. Õiguse alused (3 AP)

Keskaste (29 AP)

1. Reklaami algkursus (2 AP)
2. Majandusõpetus I ja II (5 AP)
3. Organisatsiooniteooria (3 AP)
4. Avalik arvamus (2 AP)
5. Suhtekorralduse eetika (1 AP)
6. Mainekujundus (1 AP)
7. Avaliku arvamuse uurimise meetodid (2 AP)
8. Stilistika (3 AP)
9. Uudise teooria (1 AP)
10. Uudise algõpetus (1 AP)

11. Tutvumispraktika (2 AP)
12. Praktiline suhtekorraldus (1 AP)
13. Turundus (2 AP)
14. Teadusliku uurimistöö alused ja seminaritöö (3 AP)

Ülemaste (57 AP)

1. Organisatsioonisisene teabekorraldus (2 AP)
2. Organisatsioonikäitumine (3 AP)
3. Suhtekorraldus ettevõtluskeskkonnas (1 AP)
4. Suhtekorraldus avalik-õiguslikus sektoris (2 AP)
5. Suhtekorraldus kui ettevõtlus (1 AP)
6. Rahvusvaheline suhtekorraldus (1 AP)
7. Massikommunikatsiooniteooriad (2 AP)
8. Poliitiline kommunikatsioon (2 AP)
8. Suhtekorralduse teoreetilised alused (2 AP)
9. Mõjustamispsühholoogia (2 AP)
10. Suhted meediaga (1 AP)
11. Turunduskommunikatsioon : sihtrühmad, vahendid ja vastuvõtt (2 AP)
12. Meediakasutuse praktikum (3 AP)
13. Suhtekorralduse strateegia (2 AP)
14. Sihtrühmade kvalitatiivne analüüs (2 AP)
15. Kursusetöö (3 AP)
16. Praktika (siht- ja koostöörühmad) (2 AP)
17. Praktika (suhtekorraldusstrateegia väljatöötamine) (2 AP)
18. Bakalaureusetöö (8 AP)

Erialased valikained

Valida vähemalt 14 AP ulatuses järgmiste ainete hulgast:

- Regionaalne aspekt Eesti suhtekorralduses (1 AP)
- Avalike ürituste korraldamine ja etikett (1,5 AP)
- Riigiasutuste suhte- ja teabekorraldus (2 AP)
- Visuaalne kommunikatsioon (2 AP)
- Identiteet ja etnilised suhted (1 AP)
- Identiteet ja etnilised suhted seminarikursus (1 AP)
- Tarbijakultuur (1 AP)
- Turunduskommunikatsiooni jätkukursus (kaubamärgi õpetus) (1 AP)
- Sissejuhatus poliitilisse filosoofiasse (3 AP)
- Sissejuhatus riigifilosoofiasse (2 AP)
- Sissejuhatus semiootikasse (2 AP)
- Finantsjuhtimise alused (3 AP)

Küljendus ja kujundus (2 AP)
Sotsiaalpsühholoogia (3 AP)
Finantsarvestus ja aruandluse analüüs (2 AP)
Erialane võõrkeel (4 AP)
Suhtlemistreening (2 AP)
Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse (2 AP)
Valitsus ja informatsioon (2 AP)
Eesti ajakirjanduse süsteem (2 AP)
Kultuuridevaheline kommunikatsioon (2 AP)
Teleajakirjanduse alused (2 AP)
Ajakirjandusfoto (2 AP)
Ajakirjanduse õiguslik regulatsioon (2 AP)
Eesti ühiskonna transformatsioon (2 AP)
Avalik eetika (3 AP)
Konflikti juhtimine ja läbirääkimised (2 AP)
Regionaalplaneerimine ja -poliitika (2 AP)
Eesti erakonnad (2 AP)
Avalik poliitika ja riigi valitsemine (3 AP)
Euroopa Liit (2 AP)
Sissejuhatus kultuuriteooriasse (3 AP)
Kunstisemiootika (2 AP)
Andmebaasid sotsiaalteadustes (2 AP)
Organisatsioonisotsioloogia (2 AP)
Riigirahandus (2 AP)

Avalikkussuhted ja teabekorraldus kõrvalainena

1. Alamaste (20 AP)

Vajalik on sooritada eksameid ja arvestusi avalikkussuhete ja teabekorralduse põhiõppekava alam- ja keskastme ainetes vähemalt 20 AP ulatuses, sh. 14 AP annavad kohustuslikud ained.

1.1. Kohustuslikud ained (14 AP)

- Avalik arvamus (2 AP)
- Praktiline suhtekorraldus (2 AP)
- Reklaami algkursus (2 AP)
- Sissejuhatus avalikkussuhetesse (2 AP)
- Sissejuhatus meediasse (2AP)
- Suhtekorralduse ajalugu (2 AP)
- Suhtlemispsühholoogia (2 AP)

1.2. Valikained (6 AP)

2. Keskaste (40 AP)

Vajalik on sooritada eksameid ja arvestusi 40 AP ulatuses avalikkussuhete ja teabekorralduse põhiõppekava alam-, kesk- ja ülemastme ainetes. Sealhulgas on kohustuslikke aineid 24 AP ulatuses, neist 14 AP annavad alamastme kohustuslikud ained.

2.1. Kohustuslikud ained (24 AP)

- Avalikkussuhted ja teabekorraldus kõrvalainena alamastme kohustuslikud ained (14 AP, nimekiri 1.1.)
- Meediasuhted (1 AP)
- Mõjustamispsühholoogia (2 AP)
- Organisatsioonisisene teabekorraldus (2 AP)
- Rahvusvaheline suhtekorraldus (1 AP)
- Suhtekorraldus avalik-õiguslikus sektoris (2 AP)
- Turunduskommunikatsioon (2 AP)

2.2. Valikained (16 AP) avalikkussuhete ja teabekorralduse peamine hulgast

Avalikkussuhted ja teabekorraldus.

1999.-2000. õ.-a. loetavad kursused

I aasta üliõpilastele

Sügissemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Eesti keel (2 AP)	4	E	K. Kern
Sissejuhatus avalikku haldusse (4 AP)	2	E	T. Esta
Sissejuhatus avalikkussuhetesse ja teabekorraldusse (2 AP)	2	E	A. Past
Sissejuhatus filosoofiasse (2 AP)	2	E	A. Tool, E. Lõhkivi
Sissejuhatus meediasse (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Sissejuhatus politoloogiasse (2 AP)	2	E	E. Mikkel
Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP)	2	E	A. Trumm
Suhtekorralduse ajalugu (2 AP)	2	E	K. Tampere
Uudise algõpetus (1 AP)	4	E	M. Raudsaar
Uudise teooria (1 AP)	2	E	P. Pullerits
Õiguse alused (3 AP)	4	E	I. Koolmeister
Valikained			
Inglise keel edasijõudnuile (2 AP)	4	E	E. Tammelo
Pop-muusika (2 AP)	2	E	Ti Kähu
Sissejuhatus semiootikasse (2 AP)	2	E	K. Kull

Kevadsemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Eesti keel (2 AP)	2	E	K. Kern
Majandusõpetus I (2 AP)	4	E	A. Raamat
Praktiline suhtekorraldus (2AP)	2	A	K. Tampere
Reklaami algkursus (2 AP)	2	E	S. Tarve
Suhtekorraldus avalik-õiguslikus sektoris	2	E	I. Rull
Suhtlemispsühholoogia (2 AP)	2	E	S. Põldvere
Teadusliku uurimistöö alused ja seminaritöö (3 AP)	2	A	T. Vihalemm

Valikained

Avalike ürituste korraldamine ja etikett (1,5 AP)	2	A	K. Raik
---	---	---	---------

II aasta üliõpilastele**Sügissemester**

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Majandusõpetus II (2 AP)	4	E	R. Eamets
Suhted meediaga (1 AP)	2	A	E. Nobel
Organisatsiooniteooria (3 AP)	2	E	T. Randma
Riigiõigus (3 AP)	4	E	J. Põld
Sihtrühmade kvalitatiivne analüüs (2 AP)	2	E	T. Vihalemm
Sissejuhatus avalikku haldusesse (4 AP)	2	E	T. Esta
Stilistika (1 AP)	2	A	K. Kern
Turundus (2 AP)	2	A	M. Miljan, T. Mauring, N. Roose
Tutvumispraktika (vormistamine) (2 AP)		A	K. Tampere

Valikained

Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu
Sotsiaalpsühholoogia (3 AP)	2	E	O. Must

Kevadsemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Avalik arvamus (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Avaliku arvamuse uurimise meetodid (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Organisatsioonisisene teabekorraldus (2 AP)	2	E	E. Nobel, H. Hinrikus

Rahvusvaheline suhtekorraldus (1 AP)	2	A	J. Toots
Stilistika (2 AP)	2	E	K. Kern
Valikained			
Avalike ürituste korraldamine ja etikett (1,5)	2	A	K. Raik
Kultuuridevaheline kommunikatsioon (2 AP)	2	E	A. Valk
Suhtlemisuskustetreening (2 AP)		A	S. Põldvere

III aasta üliõpilastele

Sügissemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Massikommunikatsiooni teooriad (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Meediakasutuse praktikum I (3 AP)	2	3A	K. Einama
Mõjustamispsühholoogia (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Praktika (siht-ja koostöörühmad) (2 AP) 4 n. (vormistamine)		E	A. Past
Riigiõigis (3 AP)	4	E	J. Põld
Sihtühmade kvalitatiivne analüüs (2 AP)	2	E	T. Vihalemm

Valikained

Eesti massiteabevahendite auditoorium (2 AP)	2	E	P. Vihalemm
Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu

Kevadsemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Meediakasutuse praktikum II (3 AP)	2	3A	H. Šein
Poliitiline kommunikatsioon (2 AP)	2	E	M. Lauristin
Rahvusvaheline suhtekorraldus (1 AP)	2	A	J. Toots
Suhtekorralduse teoreetilised alused (2 AP)	2	E	J. Arukaevu
Turunduskommunikatsioon: sihtühmad, vahendid ja vastuvõtt (2 AP)	2	E	T. Vihalemm
Visuaalne kommunikatsioon (2 AP)	2	E	K. Kreis
Kursusetöö			

Valikained

Kultuuridevaheline kommunikatsioon (2 AP)	2	E	A. Valk
---	---	---	---------

Tarbijakultuur ja kaubamärk (2 AP) 2 E M. Keller

IV aasta üliõpilastele

Sügissemester

Kohustuslikud ained	Tunde nädalas	E/A	Õppejõud
Meediakasutuse praktikum II (3 AP)	2	3A	H. Šein
Suhtekorralduse eetika seminar (1 AP)	2	A	A. Past
Suhtekorralduse teoreetilised alused (2 AP)	2	E	J. Arukaevu
Uurimisseminar (kursuse- ja bakalaureusetöö)	2		P. Vihalemm
Valikained			
Identiteet ja etnilised suhted (1 AP)	2	A	T. Vihalemm
Identiteet ja etnilised suhted (seminari- kursus (1 AP)	2	A	T. Vihalemm
Regionaalne aspekt Eesti suhtekorralduses (2 AP)	2	A	K. Raik
Riigiasutuste teabe- ja suhtekorraldus (1 AP)	2	A	K. Raik
Pop-muusika (2 AP)	2	E	T. Kahu
Turunduskommunikatsiooni jätkukursus (kaubamärgi õpetus) (1 AP)	2	A	M. Keller

Kevadsemester

Kõrvalained

Võlad

Bakalaureuse seminar ja bakalaureusetöö (8 AP)

Avatud Ülikool

Kontaktisik: Katrin Lendok, tel.: (27) 375 188, e-post: kati@saba.jrnl.ut.ee

Ajakirjanduses või sellele lähedastel aladel töötavatele inimestele pakub ajakirjandus- osakond võimalust omandada bakalaureusekraad ajakirjanduse ning avalikkussuhete ja teabekorralduse erialal Avatud Ülikoolis. Bakalaureuseõppesse astumise eeltingimuseks on vähemalt keskharidus, töötamine ajakirjanduses, suhtekorralduse valdkonnas või nendega lähedaselt seotud aladel.

Avatud Ülikoolis on võimalik:

- omandada bakalaureuse kraad (*baccalaureus artium*);
- õppida üksikuid aineid ja ainetsükleid;
- omandada magistrikraad (*magister artium*) ajakirjanduse erialal.

Bakalaureuseõpe kestab 6–8 aastat.

Õppesessioonid toimuvad üks kord kuus (reede, laupäev, pühapäev) 10 kuu jooksul aastas (septembrist juunini). Suur osakaal on üliõpilaste iseseisval tööol, rohkesti tuleb teha kirjalikke töid. Iga semestri õppekava koostatakse vahetult enne semestri algust.

Üksikuid aineid või aineotsükleid on võimalik omandada kas koos statsionaarsete üliõpilastega (vastavalt nende tunniplaanile) või piisava arvu huviliste kogunemisel ka eraldi sessioonidel. Üle saab kanda ajakirjanduse õppekavas olevaid aineid, mis on omandatud TÜ teistes osakondades või mõnes muus kõrgkoolis.

Õppimine Avatud Ülikoolis on tasuta, õppeteenustasu arvestusühikuks on ainepunkt (AP). Õpingud lõpevad bakalaureusetöö kaitsmisega. Lõpetamiseks on vaja koguda 160 ainepunkti.

1999.–2000. õ.-a. õppeteenustasu:

- ajakirjanduse bakalaureuseõppes: 1 AP – 500 krooni, praktilistes ainetes 1 AP – 600 krooni (nt. televisiooni- ja raadiokursuste puhul);
  - magistriõppes: 1 AP – 300–500 krooni;
  - avalikkussuhete ja teabekorralduse erialal: 1 AP – 700 krooni.
- Magistriõppesse astumise tingimuseks on bakalaureusekraadi olemasolu.

Olulisemad publikatsioonid 1998–1999

- Harro, H., (toim.), Meediaorganisatsioon I. Tartu: AS Atlex, 1998.
- Lauk, E., Rundfunk in Estland. In: Internationales Handbuch für Hörfunk und Fernsehen 1998/1999. Baden-Baden/Hamburg: Nomos Verlagsgesellschaft, 1998, 315-321.
- Lauk, E., Radio and Television Systems in Estonia. In: Radio and Television Systems in Central and Eastern Europe. Hamburg: Hans-Bredow Institute for Radio and Television, 1998, 21-27.
- Lauk, E., Demokraatia kriis ja ajakirjandusvabaduse piiramine Eesti Vabariigis 1930-ndail aastail. Keel ja Kirjandus, 1998, nr. 9, 585-596.
- Lauk, E., Eesti ajakirjanduse politiseerumise eelajaloost. Keel ja Kirjandus, 1999, nr. 4, 255-262.
- Lauk, E., Practice of Soviet Censorship in the Press. The Case of Estonia. In: Nordicom Information 1999, Vol. 21, No. 3, 27-40.
- Lauristin, M., Vihalemm, P., Meediakasutus ja sotsiaalsed muutused Eestis. Eesti inimarengu aruanne 1998. Tallinn: UNDP, 1998, 31-37.
- Lauristin, M., Vihalemm, P., Media Use and Social Changes in Estonia. In: Estonian Human Development Report 1998. Tallinn: UNDP, 1998, 31-37.
- Lauristin, M., Vihalemm, P., Postkommunistlik siirdeaeg Eestis. Akadeemia, 1998, nr. 4, 5, 675-701, 899-916.
- Lauristin, M. Transformations of Public Sphere and Changing Role of the Media in Post-Communist Society. In: Sztompka, P. (ed.): Building Open Society and Perspectives

- of Sociology in East-Central Europe, ISA pre-congress volumes, East-Central Europe, Montreal, International Sociological Association, 1998, 117-129.
- Lauristin, M., Vare, S., Pedastsaar, T., Pavelson, M. (toim), Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Projekti "Mitte-eesti noorte integratsioon Eesti ühiskonnas" väljaanne (VERA II). Tartu Ülikool, 1998.
- Lõhmus, M., (toim), Kultuur ja analüüs. Artikleid kultuuriuurimisest. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998.
- Vihalemm, P., Sotsiaalne ruum eurointegratsiooni tegurina. Eesti inimarengu aruanne 1998. Tallinn: UNDP, 1998, 68-72.
- Vihalemm, P., Social Space as a Factor of European Integration. In: Estonian Human Development Report 1998. Tallinn: UNDP, 1998, 68-72.
- Vihalemm, T., Formation of Collective Identity among Russophone population of Estonia. Dissertationes de mediis et communicationibus Universitatis Tartuensis. Tartu: Tartu University Press, 1999.
- Vihalemm, T., Group Identity Formation Processes among Russian-Speaking Settlers of Estonia: a Linguistic Perspective. In: Journal of Baltic Studies, Vol. 30, No. 1, 18-39.
- Vihalemm, T., Integration in Estonia: Some Views on Integration of Russophone Population in Estonia. In: Hakola, K. (ed), Migration and Refugee Policy on the Eastern Border of the European Union. Jyväskylä: University of Jyväskylä Press, 1998, 104-156.

Avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika osakond

Avaliku halduse õppetool

Tiigi 78-237, tel. 375 583, e-post: ingrid.palgi@ut.ee

<http://www.ut.ee/SOAH>

Sotsiaalpoliitika õppetool, sotsiaaltöö eriala:

Tiigi 78-244, tel. 375 935, e-post: riinkiik@uninet.ee

Avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika osakond loodi juunis 1995. Osakonda kuulub kaks õppetooli: avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika õppetoolid. Kuna tegemist on noore osakonnaga, siis ei ole veel saavutatud optimaalset suurust ei õppejõudude ega üliõpilaste arvus ning seetõttu järgnevatel aastatel osakonna väljakujundamine jätkub.

Osakonnas õpetatakse kahte eriala kahe eri õppekava alusel: avalik haldus ja sotsiaaltöö. Kummalegi erialale toimub eraldi vastuvõtt.

Avalik haldus

Kui 1632.a. Tartu Ülikool avati, oli kuningas Gustav Adolfi sooviks luua "ülikool, kus üliõpilasi heal tasemel ja soliidsetl ette valmistatakse olemaks kasulik jumalale ja inimestele". Ning kui 1802.a. ülikool taasavati, püüti luua institutsioon, kus koolitatakse administraatoreid kõigi tasandite riigiametitesse impeeriumi kõigi regioonide jaoks. Selles mõttes võib avalikku haldust nimetada Tartu Ülikooli algupäraseks erialaks. Ülikoolis on pikaajalised avaliku halduse õpetamise traditsioonid: enamus iseseisva Eesti ja varasemal ajal ka suurem osa Vene impeeriumi riigiteenistujaid olid Tartu Ülikooli kasvandikud. Paljud kuulsad teadlased, kes halduserialasid õpetasid, tegutsesid Tartus, nende hulgas G. von Ewers, A. Wagner, K. Bücher ja W. Lexis. Iseseisev avaliku teenistuse instituut loodi esimesel iseseisvusperioodil A.T. Kliimanni poolt, kuid selle tegevuse lõpetas peatselt nõukogude okupatsioon

Vaatamata varasematele traditsioonidele ei olnud nõukogude ajal avaliku halduse õpetamise järele otsest vajadust. Pärast sotsiaalteaduskonna loomist Rein Taagepera poolt 1992.a. hakati eriala üksikute kursuste kaupa välja arendama. Kohustuslikuks aineks kõgu sotsiaalteaduskonnas sai sissejuhatus avalikku haldusse, mida esimest korda luges W. Drechsler. 1995.a. kevadel loodi sotsiaalteaduskonnas avaliku halduse õppetool ning avaliku halduse ja sotsiaaltöö osakond, mis 1997.a. nimetati ümber avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika osakonnaks. 1996.a. juunis lõpetas esimene lend avaliku halduse üliõpilasi.

Avaliku halduse eriala on kombinatsioon teoreetilistest teadmistest ja praktilistest oskustest, sest ta käsitleb avalikku haldust (tegelikult riiki) üldisest aspektist ning samas tegeleb ka protsesside ja üksikjuhtumite detailse käsitlemisega. Avalik haldus on oluline valdkond, kuna tänapäeva maailma määratletakse eelkõige kui bürokratiseerunud maailma,

seega on teadmised avalikust haldusest võtmeks mõistmaks ja analüüsima maailma olemust. Avaliku halduse õpetamise teoreetiline pool hõlmab teadmisi avaliku halduse ajaloost ja teooriast, riigi poliitilisest ja õiguslikust ülesehitusest, poliitilisest filosoofiast, bürokraatia teooriast, organisatsiooniteooriast, kommunikatsiooniteooriast, eetikast, politoloogias ja sotsioloogias. Ühtaegu saavad avaliku halduse üliõpilased rakenduslikke teadmisi majandusest, statistikast, juhtimisest, raamatupidamisest, riigi rahandusest, Eesti riigi- ja haldusõigusest, võrdlevatest administratiivsüsteemidest ja halduspoliitikast. Praktiliste oskuste süvendamiseks ja kogemuste saamiseks on nelja õppeaasta jooksul ette nähtud kaks praktikat. Avaliku halduse erialal on interdistsiplinaarne iseloom, ta hõlmab sotsiaalteaduskonnas õpetatavaid, aga samuti ka majandus- ja õigusteaduskonna aineid. 1998. a. märtsis Euroteaduskonna poolt korraldatud kolme Balti riigi politoloogia ja avaliku halduse osakondade hindamisel tunnustati Tartu Ülikooli avaliku halduse eriala kui nimetatutest ainsat Lääne standarditele täielikult vastavat. Samale järeldusele jõudis rahvusvaheline akrediteerimiskomisjon 1999. a. mais.

Kõik avaliku halduse üliõpilased omandavad ka kõrvaleriala. Tavaliselt valitakse see teiste sotsiaalteaduskonnas õpetatavate erialade hulgast, aga ka majandus- või õigusteaduskonnast. Võimalik on õppida kas ühte kõrvaleriala keskastmes või kahte alamastmes. Üliõpilastele on kursuste valimisel jäetud küllalt suur valikuvabadus, nii et suures osas koostab iga üliõpilane oma tunniplaanid ise.

Osakond toetab aktiivselt üliõpilaste soovi õppida üks semester või õppeaasta välismaal, teistest ülikoolidest on võimalik ainepunkte üle kanda. Meie üliõpilastel on olnud võimalus õppida Soomes, Rootsis, Norras, Taanis, Poolas, Tšehhis, Ungaris, Lätis, Hollandis, Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal, Suurbritannias, Kanadas ja Ameerika Ühendriikides. Esimese ringi Euroopa Liidu kandidaatriigina osaleb Eesti alates 1999. a. Socrates (Erasmuse) programmides. Osakond on sõlminud kahepoolsed üliõpilasvahetuse kokkulepped Helsinki Ülikooli, Maastrichti Ülikooli ja Braganca Administratsiooni Instituudiga Portugalis.

1998. aastal kutsuti meid osalema PAN-Euroopa võrgustikus, mis ühendab endas järgmiste ülikoolide avaliku halduse magistriprogrammid: Leuveni Ülikool Belgias, Speyeri Avaliku Halduse Kõrgkool Saksamaal, Budapesti Majandusülikool Ungaris, Sciences Po Prantsusmaal, Liverpooli Ülikool Inglismaal ning Vaasa Ülikool Soomes. PAN-Euroopa programm näeb ette magistrantide ja õppejõudude vahetust ning ühise diplomi väljaandmist.

Peaaegu kogu erialane kirjandus on võõrkeelne, seega ootame igalt avaliku halduse erialale pürgijalt korralikku inglise keele oskust. Kuna mitmeid kursusi loetakse inglise keeles, on ka välisüliõpilastel võimalik õppida Tartu Ülikoolis avalikku haldust.

Avaliku halduse eriala lõpetanud asuvad tööle eelkõige avaliku teenistuse erinevatele tasanditele: ministeeriumidesse, kohalikesse omavalitsustesse ja riigifirmadesse ning mittetulundusühingutesse. Üle 80% lõpetajatest töötavad avalikus sektoris. Seni on lõpetajad tööle minnes kiiresti edasi arenenud ning mitmed neist töötavad kõrgemate riigiteenistujatena. Ka poliitiku ja ajakirjaniku jaoks on avaliku halduse alane haridus heaks baasiks.

Bakalaureuseõppe läbimine avalikus halduses on suurepäraseks aluseks edasistele õpingutele, kuna see annab laia interdistsiplinaarse silmaringi. Mitmed avaliku halduse eriala lõpetanud on edukalt kandideerinud välismaa mainekatesse ülikoolidesse ning seal väga hästi toime tulnud.

Lisaks bakalaureuseõppele on hakatud üha enam tähelepanu pöörama magistri- ja doktoriprogrammidele. Magistriõppesse ja doktorantuuri võetakse vastu nii neid, kelle eelnev haridus on avalik haldus, kui ka neid, kes on varem omandanud mõne muu eriala. Viimasel juhul on oluline töökogemuse olemasolu avalikus teenistuses või soov edaspidi töötada avalikus sektoris. Sõltuvalt avaliku halduse eriala iseloomust on välja töötatud kaks magistriprogrammi: üks, mis viib magistrikraadile avalikus halduses ja sotsiaalpoliitikas (teaduskraad, MA) ja teine, mille lõpetanule antakse magistrikraad avalikus halduses (kutsekraad, MPA). Kui teaduskraadi puhul pööratakse enam rõhku teadustööle, siis kutsekraad on eelkõige mõeldud praktikutele. Kutsekraadi taotlejalt oodatakse töökogemuse olemasolu avalikus teenistuses, millele toetudes koostatakse magistr töö või -projekt. Mõlema magistriprogrammi oluliseks koostisosaks on avaliku halduse (ja sotsiaalpoliitika) kursuste läbimine, mis teeb raskeks magistriõppes õppimise täiskohaga töötamise kõrvalt.

Doktorikraad avalikus halduses on teaduskraad ning seni omandatav vaid koostöös välismaa ülikoolidega.

Kuna Eestis on kvalifitseeritud avaliku halduse õppejõude vähe, on seni suure osa õppetööst läbi viinud välisõppejõud inglise keeles. Ka enamus oma õppejõude on omandanud erihariduse Lääne ülikoolides. Kõigilt õppejõududelt oodatakse töökogemust kõrgema astme riigiteenistuses. Õpetamise on kaasatud ka sotsiaalteaduskonna teiste osakondade, samuti majandus-, õigus- ja euroteaduskonna õppejõud. Avaliku halduse õppejõud on nõutud lektoriteks nii Eestis kui välismaal ning samuti on nad tegavad täienduskoolituses ja konsultantidena. Osakonna õppejõududele on antud mitmeid väljapaistvaid autasusid ja stipendiume, olgu siinkohal nimetatud Muskie, DAAD, Sorosi, Jeffersoni, Briti Nõukogu, PHARE/ACE, APSA, Eesti Teadusfondi, Woodrow Wilsoni, Fulbrighti ja *Marshall Research Fellowshipi* autasud ja stipendiumid.

Kes peaksid õppima avalikku haldust?

Kelle jaoks on avalik haldus? Pakume välja väikese testi neile, kes avalikku haldust õppida soovivad:

1. Kas ma olen "riigiinimene", kas mulle põhimõtteliselt meeldib riigi, valitsuse ja poliitika idee? Võib-olla ma isegi tunnen teatud vastutust nendes valdkondades?
2. Kas ma olen huvitatud nii teoreetilistest kui praktilistest küsimustest? Kas ma ootan oma praktikume riigiasutustes?
3. Kas mu keeleoskus on piisavalt hea selleks, et õppida ja edukalt sooritada eksameid inglise keeles?
4. Kas minu võimed ja teadmised matemaatikas ja statistikas on küllaldased, et läbida tulemusrikkalt vastavaid kursusi?

5. Kas mul on huvi riigi rahanduse ja raamatupidamise ning seadusandluse vastu? Kui sa võid ausalt vastata jaatavalt kõigil viiel korral, võib avalik haldus olla sinu jaoks õige ala.

Sotsiaaltöö

Sotsiaaltöö õppetool loodi 1991.a. detsembris põhiliselt psühholoogiaharidusega õppejõududest. Kuna õppekavad sotsiaaltöö erialal on igal maal isesugused ja ülikoolis pole seda varem õpetatud, siis arendati välja Eesti eripära arvestavad õppekavad, toetudes USA, Lääne-Euroopa ja Põhjamaade eeskujule. Õppekavas on sotsiaal- ja käitumisteadustele tuginevad õppeained tasakaalus ning on koostatud nii, et võimaldada õppijatel paindlikult osa aega õppida teiste maade ülikoolides. 1997. aastal liideti sotsiaaltöö õppetool sotsiaalpoliitika õppetooliga.

Põhiline erinevus Tallinna Pedagoogikaülikooli sotsiaaltöö õppekavadest on:

- suurem praktilise psühholoogia osakaal;
- orienteerumine rohkem USA kui Põhjamaade traditsioonile.

On välja kujunenud oma õppejõudude ring. Välislektorite osakaal, võrreldes teiste Balti ülikoolidega, on seni olnud minimaalne, kuid hakkab jõudsalt laienema niipea, kui on stabiliseerunud Eesti spetsiifika arvestavad õppeprogrammid ning kaob oht sattuda pimesi teiste maade sotsiaalpoliitika lummusse. Kontaktid teiste ülikoolidega keskenduvad rohkem teadus- kui õppetööle.

Avalik haldus. Koosseis.

Töötajad

Tiina Randma - osakonna juhataja, lektor, *PhD* (avalik haldus), e-post: randma@physic.ut.ee

Ingrid Palgi - projektjuht, e-post: ingrid@physic.ut.ee

Aigi Hommik - sekretär, e-post: aigi@ut.ee

Wolfgang Drechsler - avaliku halduse korraline professor *PhD* (filosoofia), e-post: wjmd@psych.ut.ee

Charles Kroncke - dotsent, *PhD* (majandus), e-post: kroncke@physic.ut.ee

Rainer Kattel – teadur, *MA* (filoloogia), e-post: rainer@physic.ut.ee

Toomas Gross – erakorraline teadur *MPhil* (sotsioloogia), e-post: gross@physic.ut.ee

Taavi Annus – lektor, *MA* (õigusteadus)

Tammo Esta – assistent, e-post: tammo@ut.ee

Õppeülesande täitjad 1999/2000

Ivar Tallo – *MA, ABD* (politoloogia), e-post: ivar@ut.ee

Rene Tõnnisson – *MPA* (avalik haldus)

Heli Aru – *MPA* (avalik haldus)
 Tiia Vihand – *MA* (hariduse juhtimine)
 Tarvo Tamm – *BA* (avalik haldus)

Doktorandid

Avalik haldus ja sotsiaalpoliitika

Mare Ainsaar
 Rainer Kattel
 Taavi Annus
 Ken Kalling

Katrin Maldre
 Riina Kiik
 Katri Raik
 Margus Sarapuu

Magistrandid

Avalik haldus ja sotsiaalpoliitika

Tammo Esta
 Tarmo Kaivet
 Karin Kiis
 Maarja Soo
 Dagmar Narusson
 Külli Viks
 Tarvo Kungla

Eva Paaksi
 Illimar Ploom
 Margit Rosenthal
 Daimar Liiv
 Margit Tavits
 Sirlis Sõmer
 Leno Saarniit

Avalik haldus

Heli Aru
 Merike Kompus
 Anna Laido
 Kristiina Tõnnisson
 Kaido Paabusik
 Eveli Illing
 Siiri Suits
 Margit Säre

Aivār Rahno
 Triinu Rajasalu
 Urmet Lee
 Aivar Nigol
 Marko Põmerants
 Kadri Uustal
 Aivar Paidla
 Rauno Vinni

Avaliku halduse õppekava

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogu poolt 31.05.1996.a.

Ülikool: Tartu Ülikool

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: avalik haldus

Õppekava nimetus inglise keeles: *public administration*

Nominaalse õppekava kestvus aastates: 4 + 2 + 4

Bakalaureuseõpe

Bakalaureuseõpe avalikus halduses kestab neli aastat, mille vältel bakalaureusekraadi taotleja peab koguma 160 ainepunkti. Ainepunktid jagunevad järgmiselt:

- 94 p. avaliku halduse peaine
- 35-50 p. kõrvalaine
- 16-31 p. vabaaine

1. Alamaste (20 AP)

1.1 Kohustuslikud üldkursused.

- Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP)
- Sissejuhatus politoloogiasse (2 AP)

1.2 Kohustuslikud avaliku halduse kursused

- Sissejuhatus avalikku haldusse (4 AP)
- Majanduse alused I (2 AP)
- Halduspoliitika (2 AP)
- Eesti riigiõiguslik süsteem ja valitsemiskorraldus (4 AP)
- Eesti haldusõiguslik süsteem ja halduskorraldus (4 AP)

2. Keskaste (45 AP)

2.1 Kohustuslikud avaliku halduse kursused

- Sissejuhatus riigifilosoofiasse (2 AP)
- Avaliku halduse ja bürokraatiä teooria ja filosoofia (3 AP)
- Majandusarvestus (2 AP)
- Organisatsiooniteooria (3 AP)
- Riigi rahandus (4 AP)
- Statistika ja kvantitatiivsed meetodid avalikus halduses (4 AP)

2.2 Avaliku halduse valikkursused nimekirjast 3.3 (6 AP)

Keskastme soovitavad valikkursused on märgitud tärniga (*)

3. Ülemaste (94 AP)

3.1 Kohustuslikud üldkursused

- Euroopa Liit (2 AP).
- Psühholoogia (2 AP)

3.2 Kohustuslikud avaliku halduse kursused

- Administratiivsüsteemide võrdlev analüüs (3 AP)
- Avalik eetika (3 AP)

- Riigiasutuste juhtimine (3 AP)
- 2 praktikat (neist üks kohalikus omavalitsuses) (10 AP)
- Bakalaureusetöö (10 AP)

3.3 Avaliku halduse ülemastme valikkursused (2 AP) järgnevatest blokkidest:

Avaliku halduse üldteooria

- Avaliku halduse erikursus *
- Avalik valik
- Bürokratia sotsioloogia *
- Eesti avalik haldus*
- Kommunikatsiooniteooria
- Max Weber
- Otsusetegemise protsess
- Riigi keskvalitsus *
- Tsiviilõigus

Sotsiaal- ja regionaalpoliitika

- Demograafia *
- Heaolu ökonomika
- Kohalikud omavalitsused *
- Poliitiline kommunikatsioon
- Rahvastiku analüüs
- Regionaalne administratsioon
- Regionaalplaneerimine ja -poliitika
- Sissejuhatus sotsiaalpoliitikasse *
- Sotsiaalkindlustus
- Sotsiaalne analüüs
- Sotsiaalpoliitika erikursus
- Tervishoiu juhtimine
- Tööjõu ökonomika ja juhtimine
- Võrdlev sotsiaalpoliitika

Organisatsioon ja majandus:

- Konflikti juhtimine ja läbirääkimised
- Kontori korraldus *
- Kõrgkoolide juhtimine
- Majanduse alused II *
- Mitteriiklikud organisatsioonid
- Personalijuhtimine
- Riigi majandus
- Ärijuhtimine

Rahvusvaheline avalik haldus

- Diplomaatia
- Euroopa Liidu rahandus
- Euroopa Liidu halduspoliitika
- Euroopa Liidu õigus
- Euroopa Liidu regionaalpoliitika
- Rahvusvaheliste organisatsioonide juhtimine
- Võrdlev halduspoliitika
- Võrdlev majanduspoliitika
- Väikeriikide poliitika ja administratsioon

Muu

- Informaatika *
- Inglise keel *
- Iseseisev uurimus (juhendavad avaliku halduse ja sotsiaaltöö osakonna õppejõud)
- Põhitekstide analüüs avalikus halduses
- Sissejuhatus semiootikasse

4. Kõrvalaine(d) (35-50 AP)

2 alamastet või 1 keskaste sotsiaalteaduskonna erialadel. Erandina võimalikud kokkulepped teiste ülikoolide või TÜ teiste teaduskondadega.

5. Vabaained (16-31 AP)

Bakaläureusekraadi nimetus: *Baccalaureus artium* (BA) (avalik haldus). Inglise keeles: *Bachelor (BA) of Public Administration*.

Avaliku halduse magistriõpe: kutsekraad (MPA)

Magistriõpe kestab kaks aastat, mille vältel peab magistrikaadi taotleja koguma 80 AP. Ainepunktid jagunevad järgmiselt:

- 60 p. magistriõpingud; sealhulgas 20 AP praktika;
- 20 p. magistritöö või -projekt.

1. Magistriõpingud (60 AP)

1.1. Loengukursused ja -seminarid (30 AP)

1.1.1. Kohustuslikud kursused (30 AP)

- Avaliku halduse erikursus (4 AP)
- Eesti avalik haldus (4 AP)
- Organisatsioon ja majandus (2 AP)
- Rahvusvaheline avalik haldus (4 AP)
- Magistriseminar (16 AP)

1.2. Praktika (20 AP)

1.3 Kutseksam (10 AP)

Magistrikraadi taotleja peab reeglina omama vähemalt 12 kuud praktilist töökogemust avalikus teenistuses või rahvusvahelises organisatsioonis. Teistsuguse administratiivse töö puhul on praktikaks ettenähtud aeg pikem. Praktilist töökogemust, mis on omandatud rohkem kui 5 aastat enne magistrikraadi taotlemist, ei arvestata.

2. Magistritöö või -projekt (20 AP)

3. Magistritöö või -projekti kaitsmine

Magistrikraadi nimetus: Avaliku halduse magister. Inglise keeles: *Master of Public Administration (MPA)*

Avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika magistriõpe: teaduskraad (MA)

Magistriõpe kestab kaks aastat, mille vältel peab magistrikraadi taotleja koguma 80 ainepunkti. Ainepunktid jagunevad järgmiselt:

- 40 p. magistriõpingud ja
- 40 p. väitekiri.

1. Magistriõpingud (40 PA)

1.1. Loengukursused ja -seminarid (20 PA)

Kohustuslikud kursused (20 AP)

- Avaliku halduse erikursus (4 AP)
- Magistriseminar (16 AP)

1.2. Praktika (10 AP)

1.3. Magistriksam (10 AP)

Magistrikraadi taotleja peab reeglina omama vähemalt 3 kuud praktilist töökogemust avalikus teenistuses või rahvusvahelises organisatsioonis. Teistsuguse administratiivse töö puhul on praktikaks ettenähtud aeg pikem. Praktilist töökogemust, mis on omandatud rohkem kui 5 aastat enne magistrikraadi taotlemist, ei arvestata.

2. Väitekiri (40 AP)

3. Väitekirja kaitsmine avaliku akadeemilise diskussiooni vormis.

Magistrikraadi nimetus: *Magister artium* (MA) (avalik haldus ja sotsiaalpoliitika) Inglise keeles kasutatakse tõlget *Master of Arts (MA) in Public Administration and Social Policy*.

Avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika doktoriõpe

Doktorikraad avalikus halduses ja sotsiaalpoliitikas on teaduskraad. Doktoriõpe kestab neli aastat, mille vältel peab doktorikraadi taotleja koguma 160 ainepunkti. Ainepunktid jagunevad järgmiselt:

- 40 p. doktoriõpingud
- 120 p. doktori väitekirj

1. Doktoriõpingud (40 AP)

1.1. Loengukursused ja -seminarid

1.1.1. Kohustuslikud kursused (14 AP)

- Avaliku halduse teooria ja ajalugu (4 AP)
- Doktoriseminar (6 AP)
- Sotsiaalpoliitika teooria (4 AP)

1.1.2. Avaliku halduse valikained

- Avaliku halduse eriseminar doktorantidele (4 AP)
- Sotsiaalpoliitika eriseminar doktorantidele (4 AP)
- Eriseminar doktorantidele võrdlevatest administratiivsüsteemidest (4 AP)
- Teadustöö alused (2 AP)
- Teine võõrkeel (2 AP)

1.1.3. Vabaained

1.2. Doktorieksam (10 AP)

Märkus: varasemate õpingute vältel läbitud kursused ei lähe doktoriõppe punktiarvestusse.

1.3. Praktika

Doktorikraadi taotleja peab reeglina omama vähemalt 12 kuud praktilist töökogemust kõrgema taseme riigiteenistuses või rahvusvahelises organisatsioonis. Madalama ja keskastme praktilise töökogemuse või teistsuguse administratiivse töö puhul on praktikas ette nähtud aeg pikem. Praktilist töökogemust, mis on omandatud rohkem kui 10 aastat enne doktorikraadi taotlemist, ei arvestata.

2. Doktoriväitekirj (120 AP)

3. Väitekirja kaitsemine avaliku akadeemilise diskussiooni vormis.

Doktorikraadi nimetus: *Doctor philosophiae (PhD)* (avalik haldus ja sotsiaalpoliitika). Inglise keeles kasutatakse tõlget *Doctor of Philosophy (PhD) in Public Administration and Social Policy*. Doktorikraadi nimetusena võib kasutada ka lühendeid Dr.rer.publ. või DPA.

Avalik haldus. 1999/2000 õpetatavad kursused

Sügissemester

- Ametisuhtlemine. SOAH.01.070 (1 AP) - H. Künka
- Andmeanalüüs sotsiaalteadustes. SOSS.02.009 (3 AP) - L.-M. Tooding
- Demograafia alused. SOAH.02.001 (2 AP) - M. Ainsaar
- Eesti riigiõiguslik süsteem ja valitsemiskorraldus. SOAH.01.066 (4 AP) - T. Annus
- EL projektid (AH eri.). SOAH.01.061 (1 AP) - R. Tõnnisson
- Inglise keel. SOAH.01.037 (2 AP) - H. Künka
- Keskonnamajandus ja -poliitika (AH eri). SOAH.01.033 (2 AP) - C. Kroncke
- Konflikti juhtimine ja läbirääkimised. SOAH.01.008 (2 AP) - T. Randma
- Magistriseminar VII. SOAH.01.012 (4 AP) - W. Drechsler, T. Randma
- Majandusõpetus II. MJRI.07.055 (2 AP) - R. Eamets
- Massikommunikatsiooni teooriad. SOZU.03.058 (3 AP) - M. Lauristin
- Organisatsiooniteooria. SOAH.01.009 (3 AP) - T. Randma
- Riigi rahandus. SOAH.01.022 (4 AP) - C. Kroncke
- Prantsuse keel. SOAH.01.048 (2 AP) - Ü. Treikelder
- Presokraatlik riigimõtlemine. (AH eri). SOAH.01.064 (1 AP) - W. Drechsler, R. Kattel
- Saksa keel. SOAH.01.049 (2 AP) - M. Põldvere
- Sissejuhatus avalikku haldusse. SOAH.01.001 (4 AP) - T. Esta
- Sissejuhatus meediasse. SOZU.03.057 (3 AP) - M. Lauristin
- Sissejuhatus politoloogiasse. SOPL.01.003 (3 AP) - E. Mikkel
- Sissejuhatus semiootikasse. SOSE.01.057 (3 AP) - K. Kull
- Sissejuhatus sotsioloogiasse. SOSS.01.001 (2 AP) - A. Trumm
- Sotsiaalpoliitika üldkursus. SOAH.02.0082 (2 AP) - J. Kõre
- Tööjõu ökonomika ja juhtimine. MJRI.07.046 (1,5 AP) - R. Eamets

Kevadsemester

- Administratiivsüsteemide võrdlev analüüs. SOAH.01.015 (3 AP) - T. Esta
- Avalik valik. SOAH.01.024 (2 AP) - C. Kroncke
- Diplomaatia. SOAH.01.005 (2 AP) - W. Drechsler
- Eesti haldusõiguslik süsteem ja halduskorraldus SOAH.01.067 (4 AP) - T. Annus
- Euroopa Liit. SOAH.01.020 (2 AP) - R. Tõnnisson
- Halduspoliitika. SOAH.01.017 (2 AP) - I. Tallo
- Hans-Georg Gadamer: Poliitilised esseed. SOAH.01.058 (2 AP) - W. Drechsler
- Inglise keel. SOAH.01.037 (2 AP) - H. Künka
- Magistriseminar VIII. SOAH.01.012 (4 AP) - M. Lauristin
- Majandusarvestus. (2 AP) T. Haldma

- Majandusõpetus I. MJRI.07.023 (2 AP) - R. Eamets
 Majandusõpetus II. MJRI.07.014 (2 AP) - R. Eamets
 Poliitika elluviimine (AH eri.). SOAH.01.062 (2 AP) - H. Aru
 Poliitiline kommunikatsioon. SOZU.03.042 (2 AP) - M. Lauristin
 Prantsuse keel. SOAH.01.048 (2 AP) - Ü. Treikelder
 Psühholoogia. SOPH.00.057 (2 AP) - A. Pulver
 Riigi rahandus II (AH eri.). SOAH.01.063 (2 AP) - C. Kroncke
 Saksa keel. SOAH.01.049 (2 AP) - M. Põldvere
 Sissejuhatus riigifilosoofiasse. SOAH.01.047 (3 AP) - I. Tallo
 Sotsiaalkindlustus (AH eri.). SOAH.01.034 (2 AP) - T. Tamm
 Võrdlev hariduse juhtimine (AH eri.). SOAH.01.068 (2 AP) - T. Vihand
 Võrdlev sotsiaalpoliitika. SOAH.02.001 (2 AP) - J. Kõre

Avalik haldus. Olulisemad publikatsioonid 1998-1999

- Drechsler, W. „Gadamer on Celan“, *The Germanic Review*, vol. 73 (1998), no. 2, pp. 175-177.
- Gross, T. *Travels to Modernity: Close Views on the Life of the Finns* (Marjatta Rahikainen, 1996, Helsinki: SKS). *Slavonic and Eastern European Review* 2/98.
- Kroncke, Ch., Long, J. E. Pay Comparability in State Governments. *The Journal of Labor Research*, vol 19, no.2, pp.373-385, (Spring 1998)
- Lauristin, M. Estonia is Looking for its Own Welfare Model. Pieters, D. (ed.), *Social Protection of the Next Generation in Europe*. London-Hague-Boston: Kluwer Law International. 1998, pp.277-289.
- Lauristin, M. Contandriopoulos, A.-P., Lauristin, M. & Leibovich, E. Values, Norms and the Reform of Health Care Systems. Saltman, R.B., Figueras, J. & Sakellarides (eds.), *Critical Challenges for Health Care Reform in Europe*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press. 1998, pp.339-361.
- Gross, T. Theft of an Idol: Text and Context in the Representation of Collective Violence. (Paul R. Brass, 1997, Princeton: Princeton University Press). *Cambridge Anthropology* 3/98.
- Gross, T. Meanings of the Market: The Free Market in Western Culture (James C. Carrier, 1996, Oxford: Berg). *Cambridge Anthropology* 3/98.
- Lauristin, M. Transformations of Public Sphere and Changing Role of the Media in Post-Communist Society. Sztompka, P. (ed.). *Building Open Society and Perspectives of Sociology in East-Central Europe*. Pre-Congress Volumes of the 14th World Congress of Sociology. Montreal: International Sociological Association. 1998, pp. 117-129.
- Drechsler, W. „The Philosophy of Hans-Georg Gadamer“, *Trames*, vol. 2 (52/47), no. 4 (Winter 1998/99), pp. 319-335. (SA, LLBA, SOPODA, BMFU)

- Drechsler, W. „Multiculturalism as such and in Estonia“, panel discussion with John M. Berry, Michael H. Bond, and Mati Heidmets, chaired and edited by Wolfgang Drechsler, *Trames*, vol. 2 (52/47), no. 3 (Fall 1998), theme issue on „Multiculturalism: Diversity in Action“, Anu Realo, ed., pp. 274-293. (SA, LLBA, SOPODA, BMFU)
- Gross, T. *After Writing Culture: Epistemology and Praxis in Contemporary Anthropology* (toim. A. James, J. Hockey, A. Dawson, 1996, London: Routledge). *Trames* 1/1998.
- Drechsler, W. „Platons Nomoi als Objekt der Rechtsvergleichung“, in Werner / Häberle / Kitagawa / Saenger, Hg., *Brücken für die Rechtsvergleichung. Festschrift für Hans G. Leser zum 70. Geburtstag*, Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1998, pp. 44-61.
- Drechsler, W. „Christian Wolff, Law & Economics, and the Heilbronn Symposia in Economics and the Social Sciences: An Introduction“, in Christian Wolff and Law & Economics: The Heilbronn Symposium, = Christian Wolff, *Gesammelte Werke, IIIrd series*, vol. 45, Hildesheim - Zürich - New York: Olms, 1998, pp. v-x.
- Drechsler, W. „Christian Wolff (1679-1754): A Biographical Essay“ [reprint from 1997], in Christian Wolff and Law & Economics: The Heilbronn Symposium, = Christian Wolff, *Gesammelte Werke, IIIrd series*, vol. 45, Hildesheim - Zürich - New York: Olms, 1998, pp. 1-18.
- Randma, T. *Civil Service Training in Countries in Transition*. In Jabes, J., Meininger, M.-C (eds) *La Formation Dans la Fonction Publique: Enjeux et Perspectives. Civil Service Training: Challenges and Prospects*. International Institute of Public Administration. Paris, 1998, pp.17-20.
- Drechsler, W. „The Philosophy of Hans-Georg Gadamer“, *Semeiotiké. Sign System Studies*, vol. 26 (1998), pp. 425-436. (Shorter, more humanities-focused version of A1D 1st publ.)
- Lauristin, M., Vihalemm, P. *Meediakasutus ja sotsiaalsed muutused Eestis. Eesti inimarengu aruanne 1998*. Tallinn: UNDP. 1998, lk. 31- 37.
- Lauristin, M., Vihalemm, P. *Media Use and Social Changes in Estonia. Estonian Human Development Report 1998*. Tallinn: UNDP. 1998, pp31-37.
- Lauristin, M., Vihalemm, P. *Postkommunistlik siirdeaeg Eestis: tõlgendusvõimalusi*. Akadeemia, nr. 4 ja 5, lk. 675-701, 899-916.
- Heidmets, M., Lauristin, M. *Sissejuhatus: mitmekultuurilise Eesti valikud*. Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Tartu: Tartu Ülikool, 1998, lk. 7-17. Gross, T. *Ameerika vallutamise: Kohtumise anatoomia*. Koguteoses ERMi aastaraamat 1998.
- Drechsler, W. *On the Eminence of the Social Sciences at the University of Dorpat*, Aulaloengud, Tartu: at the University Press, 1998.
- Drechsler, W. *Sotsiaalteadused kui silmapaistev eriala Tartu Ülikoolis XIX sajandil*, Aulaloengud, Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998 (Eestikeelne versioon).

Sotsiaalpoliitika. Koosseis

Töötajad

Matti Mikkola - sotsiaalpoliitika külalisprofessor, *PhD* (õigusteadus)

Mare Ainsaar - lektor, *MSc* (geograafia)

Riina Kiik - assistent *MA* (sotsiaaltöö)

Jüri Kõre - dotsent, *knD* (geograafia)

Marju Medar - assistent *MA* (sotsiaaltöö)

Mari Raudsik - Avatud Ülikooli koordinaator

Virge Näkk - sekretär

Doktorandid

Tiiu Kadajane

Judit Strömpl

Magistrandid

Mari Liis Järg

Kärin Kiis

Kadri Kõiv

Estelle Laane

Monika Lõvi

Dagmar Narusson

Helo Oidjärv

Eva Paaksi

Haldi Põder

Mervi Rodima

Margit Rosental

Reeli Sirotkina

Sirlis Sõmer

Merle Varik

Sotsiaaltöö õppekava

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: sotsiaaltöö

Õppekava nimetus inglise keeles: *social work*

Nominaalse õppekava kestvus aastates: bakalaureuseõpe 4, magistriõpe 2

Õppekava lühiannotatsioon

Antavate kraadide nimetused:

- 1) *Baccalaureus artium* (sotsiaaltöö), *Bachelor of Arts (BA) (social work)*;
- 2) Sotsiaaltöö magister, *Master of Social Work, (MSW)*

Sotsiaaltöö bakalaureuseõppe maht on 160 AP ja see koosneb järgmistest osadest:

- 1) sotsiaaltöö peaaäinena (104 AP, s.h. superviseeritud praktika 16 AP);
- 2) sotsiaalteaduskonnä üldained (28-40 AP), s.h. avaliku halduse alamaste on

kohustuslik sotsiaalpoliitika harule ja sotsioloogia või psühholoogia alamaste sotsiaaltöö

harule. Hargnemine algab keskastmes.

3) vabaained (16-28 AP)

Sotsiaaltöö peainena on teaduskeskne ning jaguneb alam-, kesk- ja ülemastmeks. Sotsiaaltöö alam- ja keskastet võivad teiste erialade üliõpilased õppida kõrvalainena. Ülemaste lõpeb sotsiaaltöö bakalaureuseksami ja bakalureusetöö kaitsmisega, mis annab bakalaureuse kraadi. Sotsiaaltöö õppekava on sisu poolest liitõppekava, mis annab üheaegselt nii klassikalise bakalaureusehariduse kui ka erialahariduse.

Alamastme käsitlus sotsiaaltööst on ülevaatlik-kirjeldav ja võimaldab saada ülevaate ühiskonna sotsiaalse kaitse süsteemist, selle õiguslikest alustest, sotsiaalpoliitikast, sotsiaalkindlustusest ühelt poolt ning inimesest, tema arengust ja seda ohustavatest riskidest teiselt poolt.

Keskastme peaarõhk on sotsiaaltöö meetodite ja oskuste omandamisel nii teoreetilistes loengutes, professionaalsete oskuste treeningutes-praktikumides kui ka superviseeritud praktikal tulevases töökohas. Teadusliku töö oskusi arendab seminaritöö koos selle kaitsmisega.

Ülemastme ainetes on peaarõhk ühiskonnas toimuvatel protsessidel ning teadustööl, mille tulemused võetakse kokku bakalureusetöös. Jätkuva praktika käigus töötatakse iseseisvalt sotsiaaltöö kliendiga.

Magistriõpe koosneb magistriõpingutest 60 AP, mis lõpevad magistri kutseksamiga, ning magistritööst 20 AP. Magistriõpingud sisaldavad teoreetilisi aineid, meetodite omandamise mooduli ning superviseeritud praktikat. Magistritöö kaitsmine annab kutsekraadi.

Bakalaureuseõpe

1. Kohustuslikud kõrvalained

- Sissejuhatus sotsiaal- ja poliitilisse filosoofiasse (AA) (2,5 AP)
- Ülevaade psühholoogiast (AA) (9 AP)
- Sissejuhatus sotsioloogiasse(AA) (2 AP)
- Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse(AA) (2 AP)
- Õiguse entsüklopeedia (AA) (2,5 AP)
- Majanduse alused (AA) (2 AP)
- Sotsiaalhooldusõigus(KA) (1,5 AP)
- Andmeanalüüs sotsiaalteadustes (AA) (3 AP)
- Empiirilise sotsioloogia meetodid: kvalitatiivsed uurimismeetodid (Sihtrühmade kvalitatiivne analüüs) (KA) (2 AP)
- Statistika paketi SPSS kasutamine (KA) (2 AP)
- Teadustöö alused (AA) (1 AP)
- Sotsioloogilised meetodid (KA) (4 AP)

Alamaste ühel sotsiaalteaduskonna erialal (v.a. sotsiaaltöö)

2. Alamaste (17 AP)

- Sissejuhatus sotsiaaltöösse (3 AP)

- Sotsiaalpoliitika I (Üldine sotsiaalpoliitika) (2 AP)
- Sotsiaaltöö sihtgrupid I (3 AP)
- Sotsiaaltöö sihtgrupid II (3 AP)
- Inimese areng (4 AP)
- Demograafia alused (2 AP)

3. Keskaste (17 + 19(9) AP)

- Nõustamise teooriad I (2 AP)
- Suhtlemispsühholoogia (2 AP)
- Intervjuerimisstrateegiad (4 AP)
- Sotsiaaltöö meetodid I: töö üksikliendiga (3+3 AP)
- Sotsiaaltöö meetodid II: töö perekonnaga (3+3 AP)
- Sotsiaaltöö meetodid III: töö gruppidega (3+3 AP)
- Seminaritöö ühes valikaines (2 AP)

4. Ülemaste (17 + 19 (9) + 59 AP)

- Võrdlev sotsiaalpoliitika (2 AP)
- Sotsiaaltöö meetodid I: töö kogukonnaga (3 AP)
- Sotsiaaltöö õiguslikud alused I (2 AP)
- Sotsiaaltöö õiguslikud alused II: kaasuste analüüs (3 AP)
- Eesti sotsiaalpoliitika ajalugu (2 AP)
- Vabatahtliku sotsiaaltöö alused (2 AP)
- Kodanikuühiskonna teooria (2 AP)
- Superviseeritud praktika (16 AP)
- Sotsiaaltöö bakalureuseksam (2 AP)
- Bakalaureusetöö (10 AP)
- Valikained (vt loetelu) (15 AP)

5. Valikained

A. Valikained spetsialiseerumisega klienditööle:

Sotsiaaltöö meetodite jätkukursused:

- Sotsiaaltöö meetodid I: töö üksikliendiga (3 AP)
- Sotsiaaltöö meetodid II: töö perekonnaga (3 AP)
- Sotsiaaltöö meetodid III: töö gruppidega (3 AP)

B. Valikained spetsialiseerumisega sotsiaalpoliitikale:

- Riigi rahandus (4 AP)
- Võrdlev sotsiaalpoliitika (2 AP)
- Vaesus ja toimetulek (2 AP)
- Tööturg (1 AP)

C. Ülemastme valikkursused:

Sotsiaaltöö tervishoius:

- Sotsiaalpsühhiaatria (3 AP)

- Sotsiaaltöö haiglas (2 AP)

Sotsiaaltöö laste ja noorukitega:

- Lastekaitse meetodid (3 AP)
- Perekonnasotsioloogia (2 AP)
- Sotsiaaltöö lastega (2 AP)
- Sotsiaaltöö koolis (2 AP)

Kriminaalhooldus:

- Sotsiaaltöö kriminaalhoolduses (2 AP)
- Käitumishälvete sotsioloogia (2 AP)

Sotsiaaltöö erivajadustega inimestega :

- Perspektiivid vanurite hoolduses (2 AP)
- Töö vanuritega
- Sotsiaaltöö puuetega inimestega (2 AP)
- Hälviku psühholoogia (1,5 AP)

Sotsiaalpoliitika

- Kaasaegsed ühiskonnateooriad (2 AP)
- Hoolekande korraldus (2 AP)
- Hariduskorraldus (1 AP)
- Sotsiaalpoliitika erikursused (6 AP)
- Sotsiaalsuunitlusega fondid (2 AP)
- Mitteriiklikud organisatsioonid (2 AP)
- Sotsiaalkindlustus (2 AP)
- Sotsiaalne analüüs (2 AP)
- Tervishoiukorraldus (AP)

Treeningud:

- Case meetod 3 AP
- Enesekehtestamise treening (2 AP)
- Intervjueerimiskuste treening (2 AP)
- Kuulamisoskuse treening (2 AP)
- Läbirääkimistreening (2 AP)
- Suhtlemiskuste treening (2 AP)
- Töölevõtuintervjuu treening (2 AP)

Muud:

- Avalik eetika (3 AP)
- Sotsiaaltöö mitmekultuurilises keskkonnas (2 AP)
- Seksuaalne vägivald ja väärkohtlemine
- Sotsiaaltöö kuritarvitajatega: narkomaania jt.sõltuvused (2 AP)
- Diakooniatöö (2 AP)
- Äärmuslikud usuliikumised (2 AP)
- Sugupoolte sotsioloogia (2 AP)
- Sotsiaalpsühholoogia (2 AP)
- Erialane inglise keel (2 AP)

- Kommunikatsiooniteooria (2 AP)
- Sotsiaaltöö võrgustikuga
- Suhtlemispsühholoogia II (2 AP)
- Nõustamise teooriad II (2 AP)
- Sissejuhatus semiootikasse (2 AP)
- Teadusinformatsiooni allikad (1 AP)
- Ettevõtte loomise ja tegutsemise alused (2 AP)

Magistriõpe (80 AP)

Magistriõppe ülesanne on ette valmistada kõrgema astme professionaale sotsiaaltöös, kes peale vahetu kutsetööga toimetuleku on suutelised ka oma tööd teoreetilisel mõtestama, seda üldistama erialastes publikatsioonides ning olema õppejõuks.

Magistriõpe koosneb magistriõpingutest, mis lõpevad kutseksamiga (60 AP) ja magistritööst (20 AP). Magistriõpingud koosnevad kolmest moodulist, sotsiaaltöö kutseksamist ja magistritööst.

I moodul

Sotsiaaltöö teoreetilised alused (19AP)

- Sotsiaaltöö magistriseminar (4 AP)
- Sotsiaalpoliitika magistriseminar (4 AP)
- Sotsiaaltöö kaasaegsed probleemid (4 AP)
- Sotsiaalõigus (3 AP)
- Uurimistöö meetodid ja teadustöö metodoloogia (4 AP)

II moodul

Sotsiaaltöö meetodid (k.a. treeningud ja praktikumid) (23 AP)

- Sotsiaaltöö sihtrühmad
- Superviseerimine sotsiaaltöös
- Nõustamise teooriad
- Sotsiaaltöö hindamismeetodid
- Valikained

Valikained:

- Projektijuhtimine (3 AP)
- Sotsiaaltöö kaasaegsed probleemid (erikursus) (2 AP)
- Sotsioloogia metodoloogia (3 AP)
- Eetilised dilemmad sotsiaaltöös (1 AP)
- Intervjueerimisstrateegiad II (4 AP)
- Pereteraapia III (4 AP)
- Suhtlemispsühholoogia teooriad (2 AP)
- Psühhosotsiaalne rehabilitatsioon (2 AP)

- Grupiprotsesside juhtimine I (3 AP)
- Sotsiaaltöö mitteametlikud ressursid (2 AP)
- Sotsiaalne analüüs II (3 AP)
- Inimese elukaar (2 AP)
- Üsikkliendiga töötamise meetodid (3 AP)
- Grupiprotsesside juhtimine II (3 AP)
- Sotsiaalnoustamise teooriad (erikursus) (2 AP)
- Juhtumi analüüs (2 AP)
- Intervjueerimisoskuse treening (4 AP)

III moodul (13 AP)

Praktika

Sotsiaaltöö õpetamise metodoloogia

Valikuna:

- assisteerimine, praktika juhendamine (1AP)
- kursusest ühe osa ettevalmistamine ja läbiviimine (2 AP)

Täiskursuse ettevalmistamine ja läbiviimine (2AP)

Superviseeritud praktika (10 AP)

Eksam (5 AP)

Magistritöö (20 AP)

Märkus: Valikainete hulgast on lubatud 8 AP ulatuses valida teistest ülikooli magistriõppekavadest.

Sotsiaaltöö 1999-2000 õ.a. loetavad kursused

Sügissemester

- Andmehaldus Eestis (1 AP) - M. Ainsaar
- *Case* meetod (2 AP) - S. Põldvere
- Demograafia alused (2 AP) - M. Ainsaar
- Sihtrühmade kvalitatiivne analüüs (2 AP) - T. Vihalemm
- Hoolekande korraldus (2 AP) - J. Kõre
- Inimese areng (4 AP) - M. Selg
- Intervjueerimisstrateegiad (4 AP) - D. Kutsar
- Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse (2 AP) - R. Murakas
- Sissejuhatus sotsiaaltöösse (3 AP) - R. Kiik
- Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP) - A. Trumm
- Sotsiaaltöö õiguslikud alused III (3 AP) - M. Mikkola
- Üldine sotsiaalpoliitika (2 AP) - J. Kõre
- Sotsiaalsuunitlusega fondid (2 AP) - M. Medar
- Sotsiaaltöö sihtgrupid I (3 AP) - M. Medar

- Sotsiaaltöö teooriad II (3 AP) - R. Kiik
- Suhtlemispsühholoogia (2 AP) - S. Pöldvere
- Teadustöö alused (1 AP) - M. Ainsaar
- Tööturg (1.0 AP) - J. Kõre
- Vabatahtliku sotsiaaltöö alused (2 AP) - R. Kiik

Sügissemester + kevadsemester

- Sissejuhatus sotsioloogia meetoditesse (4 AP) - P. Kenkmann
- Sotsiaaltöö meetodid I: töö üksikliendiga (3+3 AP) - K. Rosental
- Sotsiaaltöö meetodid II: töö perekonnaga (3+3 AP) - M. Selg
- Sotsiaaltöö meetodid III: töö gruppidega (3+3 AP) - A. Seilenthal
- Sotsiaaltöö uurimis- ja hindamismeetodid (4 AP) - R. Kiik
- Superviseerimine sotsiaaltöös (2 AP) - J. Männik
- Superviseeritud praktika I (6 AP) - M. Medar
- Superviseeritud praktika II (10 AP) - M. Medar
- Superviseeritud praktika III (15 AP) - M. Medar

Kevadsemester

- Andmeanalüüs sotsiaalteadustes (3 AP) - L-M. Tooding
- Inimlik mitmekesisus (4 AP) M. Medar
- Juhtumi analüüs (3 AP) - S. Pöldvere
- Linnasotsioloogia (2 AP) - J. Kõre
- Majandusõpetuse lühikursus (2 AP)
- Nõustamise teooriad I (2 AP) M. Selg, H. Mikkin
- Perepoliitika (1 AP) - M. Ainsaar
- Projektijuhtimine (3 AP) - M. Medar
- Rahvastiku analüüs (1 AP) - M. Ainsaar
- Sissejuhatus sotsiaal- ja poliitilisse filosoofiasse (2 AP)
- Sotsiaalhooldusõigus (1 AP) - G. Tavits
- Sotsiaalpoliitika analüüs (2 AP) - M. Ainsaar
- Sotsiaaltöö võrgustikuga (2 AP) - R. Kiik
- Sotsiaaltöö meetodid IV: töö kogukonnaga (3 AP) - R. Kiik
- Sotsiaaltöö sihtgrupid II (3 AP) - M. Medar
- Sotsiaaltöö õiguslikud alused I (2 AP) - G. Tavits
- Sotsiaaltöö õiguslikud alused II (2 AP) - G. Tavits
- Statistika paketi SPSS kasutamine (2 AP) - U. Oja
- Suhtlemisostkuste treening (2 AP) - S. Pöldvere
- Võrdlev sotsiaalpoliitika (2 AP) - J. Kõre

Sotsiaalpoliitika. Publikatsioonid 1998 - 1999

- Ainsaar, M. 1999. Estonia Transformation of society and internal migration: the case of Estonia, ESTONIAN SOCIAL SCIENCE ONLINE 1, journal@psych.ut.ee, <http://www.psych.ut.ee/esta/online>
- Ainsaar, M. (ed) 1999. Regional policy and migration. Tartu, 152p.
- Ainsaar, M., Eichenbaum, K., Koreinik, K.,. Metoodika ja andmestik. Ku kavvas Setomaalõ seto rahvast jakkus. Ajaloolise Setomaa põllisasustuse säilimise võimalused. Võro Instituudi Toimõtisõq 2, Võru, 1998, 11-15.
- Ainsaar, M. Paikus ja ränne. Ku kavvas Setomaalõ seto rahvast jakkus. Ajaloolise Setomaa põllisasustuse säilimise võimalused. Võro Instituudi Toimõtisõq 2, Võru, 1998, 29-36.
- Ainsaar, M. Eesti andmehaldus ja regionaalne andmebaas. PHARE abi Eesti regionaalsele arengule. Andmehaldusrühm. Raport 113, 1998.
- Ainsaar, M., Eichenbaum, K. Kodukant ja koolinoorte tulevikukavatsused. Ku kavvas Setomaalõ seto rahvast jakkus. Ajaloolise Setomaa põllisasustuse säilimise võimalused. Võro Instituudi Toimõtisõq 2, 1998, 89-95.
- James, Ed., Wendt, G., Tomberg, M., Kõre, J., Põldvere, S., Mikkin, H. Historical overview of Estonian Social Protection. In: Social Protection in Estonia. Handbook & Dictionary. 1998. 76-83 p.
- James, Ed., Wendt, G., Tomberg, M., Kõre, J., Põldvere, S., Mikkin, H. Eesti sotsiaalse kaitse arengulugu. Eesti sotsiaalse kaitse käsiraamat ja sõnastik. 1998. 76-83
- Kiik, R. Riiklikud hoolekandeesutused -hetkeseis ja tulevik. Sotsiaaltöö. Tallinn, 1998, 4, 3-6.
- Kiik, R. Riiklike hoolekandeesutuste hetkeseis ja arenguvõimaluste hindamine. Tallinn. Sotsiaalministeerium, 1998.
- Kiik, R. Vabatahtlik sotsiaaltöö Põhjamaades. Sotsiaaltöö muutuvast ühiskonnas. Tallinn: Sotsiaalministeerium, 1998, 234-242.
- Kiik, R. Sotsiaaltöö eriala Tartu Ülikoolis. Sotsiaaltöö. Tallinn, 1998, 3, 28-29.
- Kährrik, A., Ainsaar, M. Tartu ja tartlased 1998. Uuringu aruanne. www.tartu.ee/Info/uus_info_tartu.html

Eripedagoogika osakond

Tiigi 78–252, tel. 375 919 E-mail: speced@psych.ut.ee

Esimesed 25 üliõpilast võeti tollasesse Tartu Riikliku Ülikooli 1968. aastal. Siis kandis eriala veel defektoloogia nime. Eraldi osakond loodi ülikoolis aga 1972. aastal. Need aastaarvud tähistavad akadeemilise eripedagoogika algust Eestis. Varem omandati vastav haridus välismaal ja tollase NSVLi keskustes.

Üliõpilaste arv osakonnas on kõikunud 80 ja 200 vahel. Viimastel aastatel on riigitellimusel bakalaureuseõppesse vastu võetud ca 30 ja magistriõppesse kolm kuni kuus üliõpilast, tegevõpetajate diplomioõppesse 15 kuni 20, lisaks tasulised kaugkoolitus- ja välisüliõpilased. Eestis töötab üle 700 diplomeeritud eripedagoogi. Rohkesti tavakooli õpetajaid on läbinud eripedagoogika-alaseid täienduskoolituskursusi.

Eripedagoogika õppekava pakub mitmekülgset humanitaarset ja pedagoogilist haridust, lisaks teadmisi bioloogiast ning meditsiinist. Meie eriala lõpetajaid töötab edukalt tavakoolides, õpiraskustega laste ja hälvikute koolides ning klassides, väikelaste ja koolieelkute asutustes, koolkodudes, polikliinikutes, raviasutustes, rehabiliteerimiskeskustes, kooli- ja haridusjuhtidena. Omandatud ettevalmistus võimaldab leida tööd hälvikute või õpiraskustega laste õpetajana, logopeedina.

Mis tahes eriala üliõpilased võivad valida kõrvalainena alamastmeks eripedagoogika või õppida mõnda üksikut valikainet. Eripedagoogika-alane jätkuharidus toimub nii diplomijärgse kraadiharidusena magistriõppes kui ka täienduskoolitusena.

Eripedagoogika põhiõppesse võetakse vastu akadeemilise võimekuse testi ja erialakatse tulemuste põhjal. Olgu märgitud, et valmistumine hälvikuõpetaja- või logopeediametik eeldab eesti keele normidele vastavat suulist kõnet.

Alamastme lõpetamise järel tuleb üliõpilastel valida kolme peaaone vahel.

Hälvikupedagoogika eriharus omandatakse sügavamalt koolikesksed pedagoogiteadmised ja -oskused ning veidi pealiskaudsemalt logopeediakursus.

Logopeedia eriharus käsitletakse põhjalikumalt logopeedia teemasid ja praktika on suuremal määral kõneravi- ja koolikeskne. Hälvikupedagoogika eriharu veidi suurem vaba- ja valikainete osa võimaldab selle peaaone raamides soovi korral keskenduda mõnele kitsamale suunale (vaegkuuljate, vaegnägijate, haigete ja kehapuuetega laste vm pedagoogika). Kolmas peaaone on sotsiaalpedagoogika. Ühendades pedagoogikat ja sotsiaaltööd, on selle õppesuuna raames võimalik sügavamalt omandada teadmisi tööks vaimupuute ja käitumishälvetega laste, noorukite ning täiskasvanutega.

Eripedagoogika sobib pedagoogi- ja suhtlemiskalduvustega noortele, kes on valmis pühendama end aeglast edu pakkuvale tööle hälvete, puute ja õpiraskustega laste, nende vanemate ja puuetega täiskasvanutega. Ülikoolis saab end koolitada ka lasteringi või huvialarühma juhendajaks, mis tõstab eripedagoogika-alase ettevalmistusega inimeste konkurentsivõimet haridussüsteemis (muusika, kujutav kunst, tants, käsitöö, kodundus).

Rõhuasetus elukohajärgsele hälvikuõppele, rehabiliteerimisele ja sotsiaaltööle eeldab eripedagoogidelt veel suhtlemis-, esinemis-, organiseerimis- ja veenmisoskust ning innovaatilist lähenemist haridus- ja sotsiaalprobleemidele. Nendeski suundades on ülikooli üht-teist pakkuda.

Eripedagoogika erialakitse käigus hinnatakse rühmatöö olukorras kohapeal valitud teemal improviseeritud lühiettekannet, kusjuures loositavad teemad kajastavad erialavaliku motive ning kutsesobivust.

Koosseis

Töötajad

- Jaan Kõrgesaar – osakonna juhataja, hälvikupedagoogika korraline professor, knd. (pedagoogika), e-post: jaan@psych.ut.ee
 Mari Pärn – vastutav sekretär, e-post: mari@psych.ut.ee
 Karl Karlep – logopeedia ja emakeele didaktika dotsent, dr. (pedagoogika)
 Viivi Neare – dotsent, knd. (pedagoogika)
 Ants Reinmaa – dotsent, knd. (pedagoogika), e-post: ants@psych.ut.ee
 Eha Viitar – dotsent, knd. (psühholoogia)
 Marika Padrik – lektor, MA (eripedagoogika), e-post: padrik@psych.ut.ee
 Kaja Plado – lektor, MA (eripedagoogika), e-post: kaja@psych.ut.ee
 Merit Hallap – assistent (0,5), e-post: merit@psych.ut.ee
 Regina Toom – assistent, e-post: regina@psych.ut.ee
 Kaili Palts – Avatud Ülikooli koordinaator, e-post: kaili@psych.ut.ee
 Eve Kuslap – sekretär, e-post: kuslap@psych.ut.ee

Magistrandid

- Anu Aavik
 Piret Eller
 Pille Häidkind
 Jelena Ivanova
 Maili Karindi
 Liina Kuropatkin
 Päivi Märjamaa
 Riin Naestema
 Ave Ojaste
 Liina Tamm
 Merli Tamtik
 Kristiina Tomingas
 Tuuli Tõnurist
 Marika Viks

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogu poolt 31.05.1996

Ülikooli nimi: Tartu Ülikooli

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: eripedagoogika

Õppekava nimetus inglise keeles: *Special education*

Nominaalse õppeaja kestus aastates: (4)5+2

Õppekava lühiannotatsioon

Eripedagoogika kraadiõpe toimub kahes astmes: bakalaureuse- ja magistriõpe.

Eripedagoogika bakalaureusekursuse maht koos valmistumisega õpetajakutseks on 200 AP (võimalikud kombinatsioonid: (1) ülemastmes hälvikupedagoogika, keskastmes logopeedia; (2) ülemastmes logopeedia, keskastmes hälvikupedagoogika). Eripedagoogika bakalaureusekursuse maht ilma valmistumiseta õpetajakutseks on 160 AP (võimalik kombinatsioon: ülemastmes sotsiaalpedagoogika, keskastmes sotsiaaltöö).

Kõrvalained: ülemastmes hälvikupedagoogika korral tuleb omandada keskastmes logopeedia, ülemastmes logopeedia korral tuleb omandada keskastmes hälvikupedagoogika; ülemastmes sotsiaalpedagoogika korral tuleb omandada keskastmes sotsiaaltöö. Vabalt ja suunatult valitavate ainete raames on soovitatav õppida alamastmes eesti keelt, psühholoogiat, pedagoogikat, filosoofiat, semiootikat, sotsioloogiat, sotsiaaltööd, taastusravi, tegevusteraapiat.

Eripedagoogika kursus on jaotatud kolmeks astmeks: alam-, kesk- ja ülemaste.

Alamastme lõpetamise kohta teeb eripedagoogika osakond vastava sissekande õpinguraamatusse, kesk- ja ülemastme kombinatsioon lõpeb lõputöö kaitsmisega. Nende nõuete täitmine tähendab, et sooritanu saab *baccalaureus artiumi* kraadi ja õpetaja kutse eripedagoogika alal. Eripedagoogika kursuse sisu kajastub aineprogrammides.

I. Eripedagoogika alamastme eesmärk on anda ülevaade puuetest ja hälbivast käitumisest, nende põhjustest, avaldumisvormidest eri vanuses lastel ja täiskasvanutel, pedagoogilistest lähenemisviisidest hälvete ja puuetega lastele.

II. Eripedagoogika kesk- ja ülemastme omandatakse vastavalt valitud suunale teadmised ja oskused tööks hälvete, puuete ja õpiraskustega laste ja täiskasvanutega imiku- ja väikelapse-, koolieelses, kooli- ja täiskasvanueas. Omandatakse esmased info kogumis-, katse- ja andmetöötlusoskused.

III. Eripedagoogika magistriõpe koosneb magistriõpingutest (40 AP) ja magistritööst. Sooritatakse magistrieksamid võõrkeeles, pedagoogikas ja eripedagoogikas, kaitsakse magistritööd. Magistriõppe eesmärk on süvendada erialast ettevalmistust mõnes kitsamas suunas ning laiendada magistrandide üldhumanitaarset ja teadusala tausta, valmistades seeläbi ette õppejõude, juhtivaid eriala-asjatundjaid ja tippametnikke.

Bakalaureuseõpe

1. Alamaste – kõigil harudel ühine (15 AP)

- Sissejuhatus hälvikupsühholoogiasse ja psühhodiagnostikasse (3 AP)
- Sissejuhatus hälvikupedagoogikasse (2,5 AP)
- Sissejuhatus koolieelsesse üld- ja eripedagoogikasse (2,5 AP)
- Võrdlev eripedagoogika (1,5 AP)
- Kõnetevgevuse psühholoogia (1,5 AP)
- Proseminaritöö (2 AP)
- Juhendajaseminar (2 AP)

Kokku 15 AP

2. Kesk- ja ülemaste

2.1. Hälvikupedagoogika haru

Kohustuslikud üld- ja eeldusained (48 AP)

Keskaste (45 AP):

- Hälvikupsühholoogia (1,5 AP)
- Hälvikute psühhodiagnostika (1,5 AP)
- Abi- ja tugiõppe didaktika (3 AP)
- Paranduskasvatus (3 AP)
- Kehakultuur koos metoodikaga (2 AP)
- Käsitöö ja kunsti abiõpe metoodikaga (1,5 AP)
- Seminar I (2 AP)
- Juhendajaseminar I (2 AP)
- Matemaatika abi- ja tugiõpe I (3,5 AP)
- Emakeele abiõpe I, II (6 AP)
- Loodusõpetuse abiõpe I (2 AP)
- Maateaduse abiõpe I (2 AP)
- Logopeedia I (9 AP)
- Abi- ja tugiõppe praktika nooremas kooliastmes (6 AP)
- Hälvikupedagoogika ülemaste (92 AP):
- Matemaatika abi- ja tugiõpe II (2,5 AP)
- Maateaduse abiõpe II (2 AP)
- Ajaloo abiõpe (2 AP)
- Loodusõpetuse abiõpe II (2 AP)
- Kasvatuspraktika (2 AP)
- Seminar II (2 AP)
- Juhendajaseminar II (2 AP)
- Abi- ja tugiõppe praktika vanemas kooliastmes (5 AP)
- Abi- ja tugiõppe stazööripraktika (4 AP)

- Logopeedia praktika (5 AP)
- Uurimispraktika (4 AP)
- Lõputöö (16 AP)
- Valikained eripedagoogikast (9 AP)
- Valikained pedagoogikast ja psühholoogiast (11,5 AP)
- Valikained bioloogiast ja arstiteadusest (3 AP)
- Vabaained (20 AP)

2.2. Logopeedia haru

Kohustuslikud üld- ja eeldusained (48 AP)

Keskaste (50 AP):

- Hälvikupsühholoogia (1,5 AP)
- Hälvikute psühhodiagnostika (1,5 AP)
- Abi- ja tugiõppe didaktika (3 AP)
- Paranduskasvatuse valikteemasid (1,5 AP)
- Paralingvistilised suhtlemisviisid (3 AP)
- Käsitöö ja kunsti abiõpe metoodikaga (1,5 AP)
- Seminar I (2 AP)
- Juhendajaseminar I (2 AP)
- Matemaatika tugiõpe (2,5 AP)
- Emakeele abiõpe I, II (6 AP)
- Koduloo abiõpe (2 AP)
- Koolieelne erimetoodika (2 AP)
- Koolieelne kõnearendus (1,5 AP)
- Logopeedia I (9 AP)
- Tugiõppe praktika (6 AP)
- Praktika koolieelsetes lasteasutustes (5 AP)

Ülemaste (87 AP):

- Logopeediline rütmika (2 AP)
- Kõnehälvete kliinika (2 AP)
- Seminar II (2 AP)
- Juhendajaseminar II (2 AP)
- Logopeedia II (7 AP)
- Logopeediapraktika koolikabinetis (4 AP)
- Logopeediapraktika kliinikus (5 AP)
- Abiõppe praktika (3 AP)
- Uurimispraktika (4 AP)
- Lõputöö (15 AP)
- Valikained eripedagoogikast (9 AP)
- Valikained pedagoogikast ja psühholoogiast (8 AP)

- Valikained bioloogiast ja arstiteadusest (3 AP)
- Vabaained (20 AP)

2.3. Sotsiaalpedagoogika haru

Kohustuslikud üld- ja eeldusained (32,5 AP)

Keskaste (63,5 AP):

- Hälvikupsühholoogia (1,5 AP)
- Hälvikute psühodiagnostika (1,5 AP)
- Abi- ja tugiõppe didaktika (3 AP)
- Paranduskasvatus (3 AP)
- Käsitöö ja kunsti abiõpe metoodikaga (1,5 AP)
- Seminar I (2 AP)
- Juhendajaseminar I (2 AP)
- Koolieelse erimetoodika (2 AP)
- Lastekaitsepraktika (2 AP)
- Sotsiaaltöö alamaste (17 AP)
- Sotsiaaltöö keskaste (28 AP)
- Sotsiaalpedagoogika ülemaste (54,5 AP)

Ülemaste (49 AP):

- Delinkventsus ja vaimupuue õigusmenetluses (1 AP)
- Vaimu ja liitpuudega laste pedagoogika (4 AP)
- Paralingvistilised suhtlemisviisid (3 AP)
- Eripedagoogika korraldus (0,5 AP)
- Haigete laste pedagoogika (1 AP)
- Koduloo abiõpe (2 AP)
- Koolieelse kõnearendus (1,5 AP)
- Ülevaade kõnepuuetest (2 AP)
- Kasvatuspraktika (2 AP)
- Praktika koolieelses lasteasutuses (3 AP)
- Toimetulekuoskuste arendamispraktika (3 AP)
- Vabaained (16 AP)
- Urimispraktika (4 AP)
- Lõputöö (6 AP)

Magistriõpe

Magistriõppe maht on 80 AP ja see koosneb kahest osast:

- õppetöö (40 AP)
- magistritöö koostamine (40 AP)

Ainete loetelu

Kohustuslikud üldained:

- Eesti õigekeelsus (2 AP)
- Arvutiõpe (2 AP)
- Üldpedagoogilised kohustusained (8 AP)
- Valikained kooskõlas õppetooliga (6 AP)
- Eripedagoogikaeksam (14 AP)
- Võõrkeel (4 AP)
- Vabaained (4 AP)

Omistatavate kraadide nimetused

- Eripedagoogika bakalaureus, *Baccalaureus artium (BA)* (eripedagoogika) ehk *Bachelor of Arts (special education)*
- Eripedagoogikamagister, *Magister artium (MA)* (eripedagoogika) ehk *Master of Arts (special education)*

1999–2000.õ.-a. loetavad ained

Sügissemester

Kohustuslikud ained

- SOEP.01.016 Sissejuhatus hälvikupedagoogikasse (2,5 AP) – A.Reinmaa
- SOEP.01.001 Võrdlev eripedagoogika (1,5 AP) – J.Kõrgesaar
- SOEP.01.004 Maateaduse abiõpe (2 AP) – J.Kõrgesaar
- SOEP.01.008 Hälvikupsühholoogia (1,5 AP) – V.Neare
- SOEP.01.087 Matemaatika abi- ja tugiõpe I (1 AP) – E.Viitar
- SOEP.01.095 Matemaatika tugiõpe I (1 AP) – M.Külm
- SOEP.01.094 Matemaatika abi- ja tugiõpe II (1,5 AP) – E.Viitar
- SOEP.01.015 Loodusõpetuse abiõpe (2 AP) – A.Reinmaa
- SOEP.01.019 Koduloo abiõpe (2 AP) – A.Reinmaa
- SOEP.01.054 Paranduskasvatus (3 AP) – J.Kõrgesaar, A.Reinmaa, O.Persell
- SOEP.01.082 Käsitöö ja kunsti abiõpe metoodikaga (1,5 AP) – T.Tõmson
- SOEP.02.002 Emakeele abiõpe I (3 AP) – K.Plado
- SOEP.02.041 Emakeele abiõpe II (1,5 AP) – K.Plado
- SOEP.02.034; 02.036 Logopeedia I (1,5 AP) – K.Karlep
- SOEP.02.034; 02.036 Logopeedia vaatluspraktikum (0,5 AP) – M.Hallap
- SOEP.02.036 Logopeedia seminar I (1,5 AP) – M.Hallap
- SOEP.02.008 Logopeedia seminar III (1 AP) – M.Padrik
- SOEP.02.008; 02.035 Logopeedia II (1,5 AP) – K.Karlep
- SOEP.02.017 Koolieelne erimetoodika (2 AP) – V.Neare

SOEP.02.018 Logopeediline rütmika (2 AP) – T.Lepp

Valikained

SOEP.01.003 Sissejuhatus käitumisravisse (1AP) – J.Kõrgesaar

SOEP.01.018 Näitlikustamine abi- ja tugiõppes (1 AP) – A.Reinmaa

SOEP.01.024 Viipekommunikatsioon I (2 AP) – R.Toom

SOEP.01.028 Vaimupuudega laste pedagoogika (2 AP) – V.Neare, M.Koorits

SOEP.01.029 AAC I — Graafilised meetodid (1 AP) – M.Koorits

SOEP.01.086 Tüfopedagoogika ajalugu (0,5 AP) – A.Kals

SOEP.02.037 Kirjutamise ja lugemise algõpetus (1 AP) – K.Plado

SOEP.02.040 Kakskeelne laps–erivajadustega laps? (1 AP) – M.Hallap

Kevadsemester

Kohustuslikud ained

SOEP.01.002 Hälvikute psühodiagnostika (1,5 AP) – J.Kõrgesaar, V.Neare

SOEP.01.004 Maateaduse abiõpe (2 AP) – J.Kõrgesaar

SOEP.01.087 Matemaatika abi- ja tugiõpe I (2,5 AP) – E.Viitar

SOEP.01.088 Matemaatika tugiõpe II (1,5 AP) – E.Viitar

SOEP.01.081 Raske vaimu- ja liitpuudega laste pedagoogika (2 AP) – V.Neare, M.Koorits

SOEP.01.068 Haigete laste pedagoogika (1 AP) – R.Toom

SOEP.02.041 Emakeele abiõpe II (1,5 AP) – K.Plado

SOEP.02.003 Kõnetegevuse psühholoogia (1,5 AP) – K.Karlep

SOEP.02.004 Logopeedia I (0,5 AP) – M.Padrik

SOEP.02.005 Logopeedia II (1 AP) – K.Karlep

SOEP.02.012 Koolieelne kõnearendus (1 AP) – M.Hallap

Valikained

SOEP.01.025 Viipekommunikatsioon II (2 AP) – R.Toom

SOEP.01.027 Sissejuhatus vaegnägijate pedagoogikasse (0,5 AP) – A.Kõiv

SOEP.01.031 AAC III — Blisskeel (1 AP) – M.Koorits

SOEP.01.043 Autismipedagoogika (1 AP) – V.Neare

SOEP.02.014 Teksti psühholingvistika (1 AP) – K.Karlep

SOEP.02.013 Kirjutama ja lugema õpetamine (1 AP) – K.Plado

SOEP.01.021 Korrektsioonitöö õpiraskustega lastega (1 AP) – K.Plado

Avatud Ülikool ja eripedagoogika osakond

Kontaktisik: Kaili Palts, tel: 430 843, e-mail kuslap@psych.ut.ee

Eripedagoogika alased kraadiõpingud

Diplomiõpe

Õpingute maht

- õpetajakoolitusega 140AP
- sotsiaalpedagoogika 140AP

Õppekorraldus

- õppeaasta jaguneb sügis- ja kevadsemestriks;
- õppetöö mahu arvestusühikuks on õppenädal — 1 AP (ainepunkt), mis sisaldab 40 tundi tööd. Õppijale jaguneb see järgmiselt:
  - iseseisev töö (kirjanduse lugemine, referaatide koostamine, uurimistöö jms.);
  - auditoorne töö õppepäevadel, millede ajakava koostatakse semestrite kaupa (kuni 8 tundi 1AP kohta);
  - õppepraktika;
  - arvestuste ja eksamite sooritamine.
- Semestriks kavandatava õpingute mahu määrab õppija.

Hälvikupedagoogika (140 AP)

Spetsialiseerumine: hälvikupedagoog ja logopeed, abi- ja tugiõpetaja emakeele, matemaatika ja loodusteaduste, ajaloo, maateaduse, käsitöö ja joonistamise alal.

Kombinatsiooni üldjaotus:

- eripedagoogika alamaste 15 AP
- hälvikupedagoogika diplomiaste 33,5 AP
- hälvikupedagoogika keskaste 43 AP
- kohustuslikud üld- ja eeldusained 48,5 AP

Sotsiaalpedagoogika (160 AP)

Spetsialiseerumine: nõustaja käitumishälvete ja vaimupuute alal.

Kombinatsiooni üldjaotus:

- eripedagoogika alamaste 15 AP
- sotsiaalpedagoogika keskaste 63,5 AP
- sotsiaalpedagoogika diplomiaste 34 AP
- kohustuslikud üld- ja eeldusained 27,5 AP

Magistriõpe

Västvõtu eeltingimuseks on bakalaureuse kraad (või vastav varasem kõrgharidusdiplom)

eripedagoogika (kuni 1989 defektoloogia-), psühholoogia, sotsioloogia, filoloogia alal või pedagoogika-alane kõrgharidus.

Magistriõpingud mahuga 80 AP. Õpingud sisaldavad õppekavas sätestatud ainete õppimist ja magistritöö koostamist ning kaitsmist. Omandatakse magistrikraad eripedagoogika alal.

Õppeteenustasu

Õppimine Avatud Ülikoolis on tasuline, õppeteenustasu arvestamiseks on õppemahu ühiku – ainepunkti (AP) hind. AP maksumuse õppeaastaks kinnitab Tartu Ülikooli valitsus; 1998/99. õ-a. oli see diplomiõppes järgmine:

- õppegrupis õppijatel: 1 AP - 600 krooni;
- individuaalselt õppijal (vähem kui 12 õppuri korral): 1 AP - 800 krooni;
- magistriõppe õppijal 1AP - 1000 krooni.

Õppeteenustasu eest on õppijale tagatud:

- õppekavas olevate ainete õpetamine;
- ülikooli infrastruktuuri (raamatukogu, õppeklassid jms) kasutamine;
- õppejõudude konsultatsioonid;
- arvestuste ja eksamite sooritamise;
- õppepraktikate sooritamine Eestis.

Õppeteenustasu ülekannet peab toimuma semestrile eelneva kuu 20. kuupäevaks.

Olulisemad publikatsioonid 1996–1997

Kõrgesaar J. Eriline laps tavalises Eesti koolis täna ja homme. Rmt.: Eriline õpilane ja tema probleemid. Tallinn, 1996, lk.32-36.

Kõrgesaar, J. Juvenile Delinquency and Reaction Pattern Research: considerations and prospects for Estonia. In: Proceedings of Reaction Pattern Research conference, March 1997, Rostock, Germany. Coauthors Paul Kenkmann and Ove Petersell (in press).

Tervikväljaanded

Töid eripedagoogikast XIV. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1996.

Lugemise ja kirjutamise algõpetus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1996.

Õpetajakoolitus I. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1997.

Politoloogia osakond

Ülikooli 16-211, tel./faks: 375 154, e-post: politoloogia@ut.ee,
<http://www.ut.ee/SOPL>

Politoloogia tegeleb võimusuhetega. Need esinevad riigi tasemel, aga ka ühingutes, töörühmades ja perekonnas. Võib eristada mikropoliitikat (poliitiline psühholoogia, võimusuhted väiksemates rühmades, avalik arvamus, üksikinimese poliitilised tegevusvormid), makropoliitikat (riiklikud institutsioonid ja menetlustavad ning avalik haldus) ja rahvusvahelisi suhteid. Neile lisandub üldisem teooria, olgu kvantitatiivselt mõõdetav või filosofeeriv.

Politoloogia osakonnas saab keskenduda neljale valdkonnale: poliitiline filosoofia, võrdlev poliitika (nii mikro- kui ka makrotasemel), rahvusvahelised suhted ja Balti riikide poliitika (nii sise- kui ka välispoliitika).

Töövõimalused on mitmekesised. Politoloogia osakonna lõpetajad on leidnud tööd ministereiumidest ajakirjanduseni. Politolooge on vaja omavalitsustes ja ka suuremates erafirmades, samuti kooliõpetajatena. Osakonnal on mitmeid koostööprojekte paljude välismaa ülikoolidega. Umbes pooled lõpetajatest on õpingute keskel viibinud vähemalt semestri välismaal ja mitmed lõpetajad plaanivad edasiõppimist erinevates ülikoolides. Osakonna magistriprogrammiga alustati sügisel 1996 ning 1999.aasta kevadel lõpetasid esimesed politoloogia magistrid.

Koosseis

Töötajad

- Kaido Jaanson – osakonna juhataja, rahvusvaheliste suhete teooria korraline professor, knd (ajalugu), e-post: jaanson@ut.ee
 Reelika Niit – sekretär
 Eiki Berg – lektor, *PhD* (geograafia), e-post: berg@cie.ut.ee
 Vello Pettai – lektor, *MPhil* (politoloogia), e-post: pettai@cie.ut.ee
 Jüri Ruus – lektor, knd (ajalugu), e-post: jruus@physic.ut.ee
 Rein Ruutsoo – üldpolitoloogia korraline professor, *PhD* (filosoofia ajalugu), e-post: ruutsoo@iiss.ee
 Hans Petter Svege – külalislektor, knd. (politoloogia)
 Rein Taagepera – emeriitprofessor, *PhD* (füüsika)
 Rein Toomla – lektor, *MA* (politoloogia), e-post: toomla@physic.ut.ee
 Andrew Valls – külalisprofessor, *PhD* (politoloogia)
 Raivo Vetik – dotsent, knd (filosoofia), *PhD* (politoloogia), e-post: rvetik@ut.ee

Magistrandid

Keit Kasemets
 Celia Kuningas
 Reesi Lepa
 Jüri Lipping
 Marge Mardisalu
 Iliia Mitiouchev
 Saima Oras
 Urmas Paet
 Monika Reinem

Aili Ribulis
 Toomas Riim
 Kaili Roopalu
 Allan Sikk
 Ülle Sulg
 Anneli Tarkmeel
 Ott Ummelas
 Viljar Veebel

Õppekava

Kinnitatud Tartu Ülikooli Nõukogu poolt 31.05.1996

Ülikooli nimi: Tartu Ülikool

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: politoloogia

Õppekava nimetus inglise keeles: *political science*

Õppekava kood: SOPL

Nominaalse õppeaja kestus aastates: 4+2

Bakalaureuseõpe (20 + 38 + 41 + 45 + 16 = 160 AP)

Politoloogiat õpitakse kolmas astmes: alam-, kesk- ja ülemastmes. Alam- ja keskastmes lisanduvad politoloogia eriala ainetele ka kohustuslikud üldained. Politoloogia ülemastme valinu õpib politoloogiat peaaoinena (99 AP) kõrvalaine(te) kõrval. Oma üliõpilastele jätab osakond kõrvalaine(te) valiku (kuni 45 AP ulatuses) täiesti vabaks, kuid soovib valida kõrvalaineks avaliku halduse või sotsioloogia ja seda keskastme ulatuses. Politoloogia keskastmes valinu õpib politoloogiat kõrvalainena, vastavalt 58 AP ulatuses. Selle kohta saab ta ülikooli lõpetamisel või ülikoolist lahkumisel asjakohase akadeemilise õiendi.

Politoloogia õpetust teostavad 2 õppetooli ehk korralist professori: rahvusvaheliste suhete teooria ja üldpolitoloogia. Kõikide astmete õppemaht jaotub nelja politoloogilise suuna vahel: poliitiline filosoofia, võrdlev poliitika, rahvusvahelised suhted ja Balti riikide sise- ja välispoliitika.

1. Politoloogia eriala kursused (99 AP)

1.1. Alamaste (20 AP)

1.1.1. Kohustuslikud üldkursused

- Sissejuhatus filosoofiasse (2 AP)
- Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP)

- Sissejuhatus psühholoogiasse (2 AP)
- 1.1.2. Kohustuslikud politoloogia kursused
- Politoloogia põhikursus (3 AP)
  - Sissejuhatus rahvusvahelistesse suhetesse (3 AP)
  - Sissejuhatus Eesti ühiskonda ja poliitikasse (3 AP)
  - Sissejuhatus poliitilisse filosoofiasse (4 AP)
  - Teadustöö alused (1 AP) (ainult politoloogia osakonna esmakursuslastele)

1.2. Keskaste (38 AP)

1.2.1. Kohustuslikud üldkursused

- Majanduse alused (2 AP)
- Andmeanalüüs sotsiaalteadustes (3 AP)

1.2.2. Kohustuslikud politoloogia kursused

- Avalik poliitika ja riigi valitsemine (3 AP)
- Poliitiliste süsteemide võrdlus (3 AP)
- Rahvusvaheliste suhete süsteem 18.-20. sajandil (3 AP)
- Eesti poliitiline süsteem (3 AP)
- Poliitilised ideoloogiad (3 AP)
- 5. semestri uurimisseminar (6 AP)

1.2.3. Valikkursused (12 AP) (vt nimekirja 1.4.)

1.3. Ülemaste (41 AP)

1.3.1. Kohustuslikud politoloogia kursused

- Bakalaureusetöö (10 AP)
- Demokraatia (3 AP)
- Eesti rahvusvaheline seisund ja välispoliitika (3 AP)
- Rahvusvaheline poliitökonoomia (3 AP)
- Natsionalism (3 AP)

1.3.2. Valikkursused (19 AP) (vt nimekirja 1.4.)

1.4. Politoloogia eriala valikkursused

1.4.1. Poliitiline filosoofia

- Õigluse teooriad (3 AP)
- Kanti poliitiline filosoofia (3 AP)
- 20. sajandi kriitiline filosoofia (3 AP)
- Antiikaja poliitiline filosoofia (3 AP)
- Poliitiline semiootika (3 AP)
- Pan-Euroopa liikumine (3 AP)
- Seminar poliitilises filosoofias (3 AP)

1.4.2. Võrdlev poliitika

- Kodanikuühiskond (3 AP)

- Poliitiline geograafia (4 AP)
- Sotsiaalsed liikumised (3 AP)
- Režiimi siirded (3 AP)
- Valimissüsteemid (3 AP)
- Valimiskäitumine (3 AP)
- Lääne-Euroopa ühiskonnad ja poliitika (3 AP)
- Ida-Euroopa ühiskonnad ja poliitika (3 AP)
- USA ühiskond ja poliitika (3 AP)
- Paljurahvuselised riigid maailmas (3 AP)
- Seminar võrdlevas poliitikas (3 AP)

1.4.3. Rahvusvahelised suhted

- Diplomaatia (2 AP)
- Läänemere maad rahvusvaheliste suhete süsteemis (3 AP)
- Euroopa Liit (3 AP)
- Euroopa Liidu julgeoleku- ning välispoliitika (3 AP)
- Geopoliitika (3 AP)
- Venemaa välispoliitika (3 AP)
- USA välispoliitika (3 AP)
- Külma sõda (3 AP)
- Rahvusvahelised organisatsioonid (3 AP)
- Rahvusvaheliste suhete teooriad (3 AP)
- Välispoliitika teooriad (2 AP)
- Seminar rahvusvahelistes suhetes (3 AP)

1.4.4. Balti riikide sise- ja välispoliitika

- Balti küsimus rahvusvahelises poliitikas (2 AP)
- Balti riikide poliitiline ajalugu (3 AP)
- Rahvussuhted Eestis (2 AP)
- Eesti erakonnad (3 AP)
- Uurali rahvad Vene Föderatsioonis (3 AP)
- Seminar Eesti poliitikas (3 AP)

1.4.5. Teoreetiline seminar (1 AP)

1.4.6. Praktika (6 AP)

2. Kõrvalained (45 AP)

3. Vabalt valitavad ained (16 AP)

Politoloogia eriala bakalaureuseõppes saavutatav akadeemiline kraad: *baccalaureus artium* (BA) (politoloogia).

Magistriõpe (80 AP)

1.1. Loengukursused ja seminarid (32 AP)

1.1.1. Kohustuslikud kursused (9 AP)

- Politoloogia metodoloogia (3 AP)
- Teadusfilosoofia (2 AP)
- Teine võõrkeel (2 AP)
- Magistriseminar (kaasa arvatud kohustuslik esinemine) (2 AP)

Järgnevad kursused (12 AP) on kohustuslikud neile magistrantidele, kes tulevad magistrantuuri väljastpoolt politoloogia osakonda.

- Sissejuhatus rahvusvahelistesse suhetesse (3 AP)
- Eesti poliitiline süsteem (3 AP)
- Poliitiliste süsteemide võrdlus (3 AP)
- Sissejuhatus poliitilisse filosoofiasse (3 AP)

1.1.2. Politoloogia eriala valikained

1.1.2.1. Võrdlev poliitika

- Riigiõpetuste teooriad (3 AP)
- Võrdlevad arenguteooriad (3 AP)
- Sotsiaalsed liikumised (3 AP)
- Keskkond ja poliitika (3 AP)

1.1.2.1. Rahvusvahelised suhted

- Välispoliitilised teooriad (3 AP)
- Rahvusvahelised režiimid (3 AP)
- Diplomaatia ajalugu (3 AP)
- Rahvusvahelised majandusorganisatsioonid (3 AP)
- Julgeolekupoliitika (3 AP)

1.1.2.3. Poliitiline filosoofia

- Kriitiline poliitiline filosoofia (3 AP)
- Feministlik poliitiline filosoofia (3 AP)
- Keskaja poliitiline filosoofia (3 AP)
- Uusaja poliitiline filosoofia (3 AP)

1.1.2.4. Balti riikide sise- ja välispoliitika

- Baltimaade poliitiline süsteem (3 AP)
- Julgeolekupoliitika Balti mere regioonis (3 AP)
- Eesti poliitilise mõtte ajalugu (3 AP)

1.1.3. Muud võimalikud ainepunktid

- Loengute assisteerimine (loengu punktide arv)
- Arutlusrühmade juhendamine (loengu punktide arv)
- Teaduslike artiklite avaldamine:
  - Eesti teaduslikes ajakirjades (1 AP)

- Rahvusvahelistes ajakirjades (3 AP)

- Teaduslikud projektid (valimisanalüüs, pikem uurimistö) (3 AP)

Märkus: varasemate õpingute vältel läbitud kursused ei lähe magistriõppe punktarvestusse.

1.2. Erialaeksam (8 AP)

Magistrand valib endale politoloogia neljast erialast (rahvusvahelised suhted, võrdlev poliitika, poliitiline filosoofia, Balti riikide sise- ja välispoliitika) ühe ning kolmanda semestri lõpuks sooritab selles erialaeksami vastavalt osakonna nõukogu poolt kehtestatud nõudmistele.

2. Magistritöö (40 AP)

Magistritöö kaitsmine toimub vastavalt TÜ teaduskraadide põhimäärusele

Politoloogia eriala magistriõppes saavutatav akadeemiline kraad: *magister artium (MA)* (politoloogia).

1999.-2000. õ.-a. loetavad kursused

Sügissemester

- **Avalik poliitika ja riigi valitsemine.** SOPL.01.039 (3 AP / E). Keskastme kohustuslik kursus. Raivo Vetik. Kursuse sisuks on kaasaegse poliitilis-administratiivse süsteemi toimimise mehhanism, rõhuasetusega bürokraatia kui riigivalitsemise keske instrumendi poliitilistel aspektidel.

- **Comparison of Foreign Political Systems.** SOPL.01.074 (4 AP / E). Keskastme kohustuslik kursus. Hans-Peter Svege. Kursus annab ülevaate võrdleva politoloogia metodoloogias, poliitilistest süsteemidest ja nendes ning nende vahel toimuvatest protsessidest.

- **Euroopa Liit.** SOPL.02.029 (3 AP / E). Valikkursus. Eiki Berg. Kursus käsitleb regionaalse integratsiooni teooriaid, Euroopa integratsiooniprotsessi, institutsioone, erinevaid poliitikaid, ühisstrateegiaid, süsteemisisesi liikumisi ning tulevikuaenguid. Eraldi teema moodustab Eesti astumine Euroopa Liitu.

- **Ida-Euroopa ühiskond ja poliitika.** SOPL.01.066 (3 AP / E). Valikkursus. Evald Mikkel. Kursus annab võrdleva ülevaate Ida- ja Kesk-Euroopas viimastel aastatel aset leidnud poliitilistest, sotsiaalsetest ja majanduslikest protsessidest.

- **Introduction to Political Philosophy.** SOPL.01.030 (3 AP / E). Alamastme kohustuslik kursus. Andrew Valis. Loengukursus on pühendatud klassikalise poliitilise

filosoofia tähtsamate teoste tutvustamisele alates Vanast Kreekast ja lõpetades 19.sajandiga.

- **Julgeolekupoliitika.** SOPL.02.010 (3 AP / E). Magistrantide valikkursus. Rein Toomla. Kursus sisaldab analüüsi II maailmasõja järgsetest julgeoleku doktriinidest, seda nii Idas kui Läänes. Eraldi osa kursuse mahust on pühendatud Eesti julgeolekupoliitikale. Kursuse loenguosa käsitleb peamiselt teoreetilisi arusaamu sellest valdkonnast, seminarides analüüsitakse maailma julgeolekupoliitika olulisemaid sündmusi.

- **NATO olemus ja tänapäev.** SOPL.02.030 (1 AP / E). Valikkursus. Assar Luha. Loengu eesmärk on tutvustada Euroopa julgeolekuarhitektuuri transatlantilise institutsiooni - NATO - olemust ja rolli tänapäeva muutavas julgeolekupoliitilises keskkonnas. Käsitletakse NATO asutamist ja ajalugu, struktuuri ja rolli tänapäeva poliitikas ning Eesti ja NATO suhteid.

- **Philosophy of Science.** SOPL.01.076 (3 AP / E). Magistrantide kohustuslik kursus. Hans-Peter Svege. Seminaris käsitletakse teadusfilosoofia ja -metodoloogia põhiküsimusi.

- **Politoloogia põhikursus.** SOPL.01.001 (3 AP / E). Alamastme kohustuslik kursus. Evald Mikk. Kursus on sotsiaalteaduskonna üliõpilastele. Laiahaardeline sissejuhatav kursus, mis käsitleb erinevaid politoloogia kategooriaid nagu poliitiline süsteem, poliitilised parteid, huvigrupid, valimissüsteemid, võimuprintsiibid, demokraatia jne.

- **Politoloogia teoreetiline seminar.** SOPL.01.045 (1 AP / A). Valikkursus üliõpilastele ja magistrantidele. Raivo Vetik. Seminar toimub üle nädala. Seminari sisuks on politoloogia õppejõudude, magistrantide ning külalisõppejõudude ettekanded oma uurimisteemal ning sellele järgnev diskussioon.

- **Rahvusvaheline konflikt.** SOPL.02.006 (3 AP / E). Ülemastme kohustuslik kursus. Rein Toomla. Kursus on pühendatud rahvusvaheliste konfliktide teoreetilistele probleemidele - vägivalla teooria, konfliktide vormid, nende lahendused, konflikti anatoomia. Seminarides tulevad arutusele mõned konkreetset rahvusvahelised konfliktid.

- **Rahvusvaheliste suhete teooriad.** SOPL.02.025 (2 AP / E). Valikkursus. Rein Toomla. Kursusel antakse ülevaade peamiselt 20. sajandil väljatöötatud rahvusvaheliste suhete teooriatest - idealism, realism, neorealism, liberalism, marksism jne.

- **Riigiteooriad.** SOPL.01.056 (3 AP / E). Magistrantide valikkursus. Vello Pettai. Seminar käsitleb erinevaid teooriaid riigist kui poliitilisest subjektist. Milline on tema areng olnud läbi ajaloo? Millist rolli etendab ta tänapäeval? Millised riigitüübid eksisteerivad maailmas? Loetakse läbi suurem hulk teaduslikku kirjandust, mille põhjal toimuvad diskussioonid. Kohustuslik on lõputöö.

- **Sissejuhatav rahvusvahelistesse suhetesse.** SOPL.02.016 (3 AP / E). Alamastme kohustuslik kursus. Eiki Berg. Kursuse eesmärgiks oleks tutvustada rahvusvaheliste suhete arengut maailmas pärast Teist maailmasõda läbi erinevate teoreetiliste seisukohtade, poliitiliste osalejate ja protsesside prisma. See on makropoliitiline vaatenurk, mis võtab tähelepanu alla maailmapoliitikas osalejate huvid ja võimalused; üksteist siduvad heaolu ja julgeoleku teemad ning võimalikud koostöö- ja vastasseisude lähendid selles korrapäraselt struktureeritud (või kaootilises) maailmas.

- **Sotsiaal-poliitiline mõte Eestis 1940-1995.** SOPL.01.068 (3 AP / E). Valikkursus. Rein Ruutsoo. Kursus käsitleb Eesti ideoloogilist koloniseerimist ja diskursiivsete autonoomiate tekkimist.

- **Sotsiaalsed liikumised.** SOPL.01.059 (3 AP / E). Magstrandide valikkursus. Rein Ruutsoo. Seminaris käsitletakse sotsiaalsete liikumiste põhilisi teooriaid ja analüüsib nende osa kommunistliku ühiskonna ning süsteemi lagunemisel. Lähemalt vaadeldakse "uusi sotsiaalseid liikumisi" Läänes ja nende osa Ida-Euroopas.

- **Teadustöö alused.** SOPL.01.067 (1 AP / E). Alamastme kohustuslik kursus. Vello Pettai. Seminar on mõeldud õpetamaks, kuidas kirjutada teaduslikke töid ja referaate erinevate sotsiaalteaduslike kursuste jaoks. Harjutatakse ka suuliste ettekannete tegemist ning *curriculum vitae* koostamist

- **Theories of Justice.** SOPL.01.072 (3 AP / E). Valikkursus. Andrew Valls. Aine käsitleb poliitilises filosoofia õigluse teooriaid alates antiikajast (Platon) kuni kaasajani (J. Rawls jt).

- **USA ühiskond ja poliitika.** SOPL.01.057 (3 AP / E). Valikkursus. Vello Pettai. Kursus annab ülevaate Ameerika Ühendriikide sotsiaalsest ja poliitilisest ajaloost, selle riiklikust struktuurist, ühiskondlikest protsessidest ning tendentsidest. Õppematerjalina kasutatakse ingliskeelseid ajaloolisi dokumente, analüütilisi artikleid ning taustõpikut. Kohustuslik on osavõtt arutlusrühmast (1 h nädalas).

Kevadsemester

- **20. sajandi kriitiline filosoofia.** SOPL.01.058 (3 AP / E). Magstrandide valikkursus. Vello Pettai. Seminar arutleb 20. sajandi Euroopa poliitilise filosoofia sõlmküsimuste üle. Loetakse katkendeid F.Neitzsche, V.Lenini, T.Adrino/M.Horkheimeri, J.Habermasi, Mfoucault' ning teiste filosoofide teostest. Seminari töö juurde kuuluvad lühireferaadid ning lõputöö.

- **African Society and Politics.** SOPL.01.078 (4 AP / E). Valikkursus. Hans-Peter Svege. Kursus annab ülevaate Aafrika riikide ühiskondlikest ning poliitilistest institutsioonidest, nende taustast ning erinevustest.

- **Antikommunistlik revolutsioon Eestis 1986-1995.** SOPL.01.070 (3 AP / E). Magstrandide valikkursus. Rein Ruutsoo. Seminaris käsitletakse revolutsiooni sotsiaal-poliitiliste eelduste kujunemist ja mehhanisme, mille kaudu moodustus uus demokraatlik avalikkus ja tsiviilühiskond.

- **Bakalaureuseseminar.** SOPL.02.018 (1 AP / E). Ülemastme kohustuslik kursus. Kaido Jaanson. Seminari eesmärk on anda sissejuhatav ülevaade teadusliku uurimuse kirjutamise psühholoogiast ja meetoditest.

- **Balti poliitiline ajalugu.** SOPL.01.019 (3 AP / E). Valikkursus. Vello Pettai. Balti riikide võrdlev poliitiline ajalugu kiviajast saadik, rõhuasetusega aastail 1940-1990.

- **Demokraatiate võrdlus.** SOPL.01.075 (3 AP / E). Valikkursus. Rein Taagepera. Tegelikult toimivate stabiilsete demokraatlike riikide institutsioonid: võrdlus, mõõtmine

ja liigitamine. Õpik: Arend Lijphart "Comparing Democracies"(1999).

- **Eesti erakonnad.** SOPL.02.022 (2 AP / E). Valikkursus. Rein Toomla. Kursuse raames antakse ülevaade erakondade funktsioneerimise teoreetilistest alustest ja viiakse need seisukohad vastavusse Eesti tegelikkusega alates 20. sajandi algusest.

- **Eesti poliitilise mõtte ajalugu.** SOPL.02.008 (3 AP / E). Magistrantide valikkursus. Rein Toomla. Kursuse loenguosa annab ülevaate poliitiliste ideede arengust vastavalt erinevatele teoreetilistele arusaamadele. Seminarid on suuresti pühendatud Eesti ajaloo sõlmpriikidele iseloomulike tekstide analüüsile ning olulisemate Eesti erakondade seisukohtade evolutsioonile.

- **Geopoliitika.** SOPL.01.065 (3 AP / E). Valikkursus. Eiki Berg. Geopoliitika on eriline seletusviis, mis hindab ja korraldab koha vastavalt riigi või riikide grupi julgeolekule. See kirjeldab võimusuhteid (rivaalsust) maailma areenil.

- **International Ethics.** SOPL.01.073 (3 AP / E). Valikkursus. Andrew Valls. Seminaris uuritakse rahvusvaheliste suhete ning eetika valdkondade ristumispunkte. Mil määral on rahvusvahelised suhted seotud etikaga? Kas eetika on rahvusvaheline mõiste?

- **Kodanikuühiskond.** SOPL.01.069 (3 AP / E). Valikkursus. Rein Ruutsoo. Kursusel käsitletakse kodanikuühiskonna tekke ajaloolisi ning sotsiaal-poliitilisi eeldusi ning vaadeldakse põhilisi kontseptsioone ja nende rakendatavust kaasaegse sotsiaalpoliitilise elu uurimisel.

- **Natsionalism.** SOPL.01.043 (3 AP / E). Ülemastme kohustuslik kursus. Raivo Vetik. Kursuse eesmärgiks on tutvustada natsionalismi kui kaasaja poliitika ühte keskset probleemi.

- **Nordic Politics.** SOPL.01.077 (4 AP / E). Valikkursus. Hans-Peter Svege. Kursusel käsitletakse põhjalikult ning võrdlevalt Täani, Norra, Rootsi ja Soome poliitikat, sh. massiliikumisi, parteisid jms.

- **Politoloogia teoreetiline seminar.** SOPL.01.045 (1 AP / A). Valikkursus üliõpilastele ja magistrantidele. Raivo Vetik. Seminar toimub üle nädala. Seminari sisuks on politoloogia õppejõudude, magistrantide ning külalisõppejõudude ettekanded oma uurimisteemal ning sellele järgnev diskussioon.

- **Rahvusvahelised organisatsioonid.** SOPL.02.002 (2 AP / E). Valikkursus. Rein Toomla. Kursuses pööratakse tähelepanu peamiselt kolmele probleemile - rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuse teoreetilised alused, ÜRO ja NATO. Seminarides arutatakse Eesti osalemist rahvusvahelistes organisatsioonides.

- **Rahvusvaheliste suhete süsteem 18.-20. sajandini.** SOPL.02.017 (3 AP / E). Keskastme kohustuslik kursus. Kaido Jaanson. Kursuse eesmärk on anda ülevaade rahvusvaheliste suhete arengust maailmas alates sellest kui Venemaast sai aktiivne tegur Euroopas kuni selleni missugune on nende suhete perspektiiv 21. sajandil.

- **Robert Dahli tööde analüüs.** SOPL.01.046 (3 AP / E). Magistrantide valikkursus. Jüri Ruus. Kursuse eesmärk on analüüsida maailma ühe tuntuma poliitikateadlase R.A.Dahli peamisi töid. Keskendutakse demokraatia teooria erinevatele aspektidele

tänapäeval (pluralistlik, otsene, majanduslik, korporatiivne jne. demokraatia).

• **Sissejuhatus politoloogiasse.** SOPL.01.003 (2 AP / E). Valikkursus teiste teaduskondade üliõpilastele. Jüri Ruus. Kursuse näol on tegemist sissejuhatava osaga politoloogiasse. Annab ülevaate politoloogia peamistest uurimisobjektidest ja struktuurist. Parteid, valimised, režiimid, demokraatia jne.

• **Theories of Democracy.** SOPL.01.048 (3 AP / E). Valikkursus. Andrew Valls. Eesmärk on analüüsida demokraatia erinevaid kontseptsioone alates Vana-Kreekast ja lõpetades tänapäevaga. Kursus keskendub otsesele demokraatiale, referendumitele, esindustele, pluralismile, korporatismile, presidendi- ja enamusedemokraatiale.

• **Uurali rahvad Vene Föderatsioonis.** SOPL.01.016 (3 AP / E). Valikkursus. Rein Taagepera. Idapoolsete soome-ugri ja ka samojeedi rahvaste ajalugu ja nüüdisühiskond ning -poliitika, samuti ülevaade keeltest ja kultuuridest. Õpik: Rein Taagepera "The Finno-Ugric Republics and the Russian State"(1999).

• **Valimiskäitumine.** SOPL.01.014 (4 AP / E). Valikkursus. Eiki Berg, Vello Pettai. Eesmärgiks oleks tutvuda Valimisvõitluse "köögipoolega", õppida selgeks poliitilises elus valitsevad mängureeglid ning lõpuks ka esile tuua põhjuslikud seosed valijate ja valimistulemuste vahel. Seetõttu jaguneb kursus kolmeks enamvähem võrdseks osaks: a) teoreetiline sissejuhatus valimissüsteemist ja valimisuuringutest; b) valimiste endi uurimine, s.o valimisvõitluse ja valimiskäitumise uurimine osaleva vaatiuse ja pilootuuringu teel; c) lõplik valimistulemuste analüüs: teooria kokkulangevus praktikaga ja eeldatava valimiskäitumise kõrvutamine tegelike valimistulemustega.

Avatud Ülikool

Kontaktisik: Reelika Niit, tel./faks: (27) 375 154, e-post: niit@ut.ee

Politoloogia osakond pakub 1999.-2000. õ.-a. üksikainetena kursusi bakalaureuse õppekavast.

Sügissemestril

- Avalik poliitika ja riigi valitsemine (3 AP)
- Comparison of Foreign Political Systems* (4 AP)
- Euroopa Liit (3 AP)
- Ida-Euroopa ühiskond ja poliitika (3 AP)
- Introduction to Political Philosophy* (3 AP)
- NATO olemus ja tänapäev (1 AP)
- Politoloogia põhikursus (3 AP)
- Politoloogia teoreetiline seminar (1 AP)
- Rahvusvaheline konflikt (3 AP)
- Rahvusvaheliste suhete teooriad (2 AP)

- Sissejuhatus rahvusvahelistesse suhetesse (3 AP)
 Sotsiaal-poliitiline mõte Eestis 1940-1995 (3 AP)
 Teadustöö alused (1 AP)
Theories of Justice (3 AP)
 USA ühiskond ja poliitika (3 AP)

Kevadsemestril

- African Society and Politics* (4 AP)
 Balti poliitiline ajalugu (3 AP)
 Demokraatiate võrdlus (3 AP)
 Eesti erakonnad (2 AP)
 Geopoliitika (3 AP)
International Ethics (3 AP)
 Kodanikuühiskond (3 AP)
 Natsionalism (3 AP)
Nordic Politics (4 AP)
 Politoloogia teoreetiline seminar (1 AP)
 Rahvusvahelised organisatsioonid (2 AP)
 Rahvusvaheliste suhete süsteem 18.-20. sajandini (3 AP)
 Sissejuhatus politoloogiasse (2 AP)
Theories of Democracy (3 AP)
 Uurali rahvad Vene Föderatsioonis (3 AP)
 Valimiskäitumine (4 AP)

Olulisemad publikatsioonid 1998

- Berg, E. Cultural Perspectives on the Lake Peipsi Region. - Journal of Baltic Studies, 1998, 28, 4, 369-381.
- Berg, E. Geopoliitika. - Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998. - 111 lk.
- Berg, E., Kurs, O. Eesti etniline mosaiiksus. - Eesti rahvakultuur. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998, 63-70.
- Berg, E., Sikk, A. Poliitilisest kultuurist Eesti kirdeperifeerias. - Akadeemia, 1998, 10, 4, 702-722.
- Jaanson, K. Kolmandik sajandit rahvusvaheliste suhete ringi. - Tartu Ülikool 1970-1988. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998, 90-96.
- Jaanson, K. Maailma ja Eesti. - Kaks algust: Eesti Vabariik - 1920. ja 1990. aastad. Tallinn: Eesti Riigiarhiiv, 1998, 188-191.
- Pettai, V. Emerging Ethnic Democracy in Estonia and Latvia. - Managing Diversity in Plural Societies Minorities, Migration and Nation-Building in Post-Communist Europe. Ottawa: Forum Eastern Europe, 1998, 15-32.

- Pettai, V. L'ethnopolitique de l'integration en Estonie et en Lettonie. - Les politiques linguistiques des Pays baltes: Special Issue of Terminogramme, juillet 1998, 63-89.
- Pettai, V. Kodakondsuspoliitika. - Etnilised vähemused Eestis, nende tänased probleemid ja tulevik: Mustvee II konverents, 21.-22. november 1997. Jõgeva, 1998, 48-54.
- Pettai, V. Integratsiooni küsimused Eestis. - Mittepõliselanike integratsioon ja regionaalne areng: Ettekannete ja sõnavõttude kogumik. Tallinn: Disantrek, 1998, 27-29.
- Ruus, J. Valitsemisinstitutsioonid ja korraldus. - Tallinn: Eesti Haldusjuhtimise Insituut, 1998.
- Ruus, J. Kohalik omavalitsus Euroopa Liidus: Saksamaa ja Suurbritannia näide. - Omavalitsused ja Euroopa Liit: Projekti materjalid. Jõgeva: OÜ Vali Press, 1998, 7-26.
- Ruutsoo, R. Estonian European Integration in Perspective of Amsterdam and Madrid. - Hard and Soft Security in the Baltic Region. Stockholm: The Åland Islands Peace Institute and the Olaf Palme International Centre, 1998, 59-78.
- Ruutsoo, R. 50 Years of Baltic Studies in Postwar Germany. Das Baltikum in Europa. 50. Baltisches Historikertreffen. 22.-24. Mai 1997. Göttingen. - Revue Baltique, 4, 12, 146-147.
- Ruutsoo, R. Euroopa Ühioni voimistaman Viron kansalaisyhteiskunta. - Sosiaali ja terveystiete, 12, 4, 12-14.
- Ruutsoo, R. Baltic Issues Expertized in Dialogic Interviews. Baltic-Nordic Project. Expert Interviews from the Baltic States. Ed. by Raimo Blom. Working Papers. Department of Sociology and Social Psychology. University of Tampere, Vol. B: 37, Tampere, 1997. - Revue Baltique, 1998, 4, 12, 142-143.
- Ruutsoo, R., Lagerspetz, M. Constructing Post-Communism. A Study in the Estonian Social Problems Discourse. Annales Universitatis Turkuensis. Ser. B, Tom 214. Humaniora. Turku 1996. - Revue Baltique, 1998, 4, 12, 138-141.
- Ruutsoo, R. A Multicultural National State. The Integration of Non-Estonians into Estonian Society: History: Problems and Trends. Edited by Aksel Kirch. Tallinn: Estonian Academy Publishers, 1997. - Revue Baltique, 1998, 4, 12, 136-137.
- Ruutsoo, R. A New Doctoral Dissertation on Baltic Issues from Finland. Jouko Nikula. From State-Dependency to Genuine Worker Movement? The Working Class in Socialism and Post-Socialism. Tampere University Press. Tampere 1997. - Revue Baltique, 1998, 4, 12, 144-145.
- Ruutsoo, R., Kirch, M., Kirch, A., Tuisk, T., Talts, M. The Elites of Estonia and the Other Baltic States on Their Way to the European Union. - Which Way for Which Europe? Ed. Antje Herrberg. Aalborg: Aalborg University Press, 1998, 17-34.
- Ruutsoo, R., Kirch, M., Kirch, A., Tuisk, T., Talts, M. Europe and the Baltic States. Which Way Should be Chosen for Re-unification. - Revue Baltique, 1998, 4, 8, 5-18.
- Ruutsoo, R. Euroopa Liit ja Eesti julgeolek. - Eesti Euroopa lävepakul. Koostanud ja toimetanud Rein Ruutsoo ja Aksel Kirch. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1998, 9-23.
- Ruutsoo, R. Euroopa Liit ja Eesti riik. - Eesti Euroopa lävepakul. Koostanud ja toimetanud Rein Ruutsoo ja Aksel Kirch. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1998,

24-44.

- Ruutsoo, R., Kirch, A. Järeldusi ja tulevikuväljavaateid. - Eesti Euroopa lävepakul. Koostanud ja toimetanud Rein Ruutsoo ja Aksel Kirch. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1998, 157-167.
- Ruutsoo R. Eesti kodakondsuspoliitika ja rahvusriigi kujunemise piirjooned. - "Vene küsimus" ja Eesti valikud. Toim. Klara Hallik ja Mati Heidmets. Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Instituut, 1998, 46-94.
- Ruutsoo, R. Ühiskonnateadustest Nõukogude Eestis. - Eesti Teaduste Akadeemia. Ülevaateid ja meenutusi. Kronoloogia. 1938-1998. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1998, 119-124.
- Ruutsoo, R. Kodanikuühiskonna taasteke: senine areng ja perspektiivid. - Eesti inimarengu aruanne 1998. Tallinn: Prisma Print 1998, 38-41.
- Ruutsoo, R. Re-emergence of Civic Society: Progress and Prospects. - Estonian Human Development Report. 1998. Tallinn: Prisma Print 1998, 38-41.
- Ruutsoo, R. Riiklus, õiguskultuur, integratsioon. - Eesti inimarengu aruanne 1998. Tallinn: Prisma Print 1998, 45-48.
- Ruutsoo, R. Statehood, Legal Culture, Integration. - Estonian Human Development Report, 1998, Tallinn: Prisma Print 1998, 49-51.
- Ruutsoo, R., Kirch, A. Eesti elanike hoiakud Eesti liitumise suhetes Euroopa Liiduga. - Eesti inimarengu aruanne 1998. Tallinn: Prisma Print 1998, 76-81.
- Ruutsoo, R., Kirch, A. Attitudes of Estonia's Population Towards Estonian Accession to the European Union. - Estonian Human Development Report, 1998. Tallinn: Prisma Print, 1998, 38-41.
- Ruutsoo, R., Kirch, A., M., Kirch, A., Tuisk, T. Jätkuv eurohuvi: võrdlusandmeid uuringutest. - Eesti Euroopa lävepakul. Koostanud ja toimetanud Rein Ruutsoo ja Aksel Kirch. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1998, 57-99.
- Taagepera, R. Effective Magnitude and Effective Threshold. - Electoral Studies, 1998, 17, 4, 393-404.
- Taagepera, R. How Electoral Systems Matter for Democratization.- Democratization, 1998, 5, 3, 68-91.
- Taagepera, R. Nationwide Inclusion and Exclusion Threshold of Representation. - Electoral Studies, 1998, 17, 4, 405-417.
- Taagepera, R. The Finno-Ugric Republics and the Russian State. - London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd., 1998. - 320 pp.
- Taagepera, R. Geoastropolitoloogia. - Akadeemia, 1998, 10, 12, 2644-2646.
- Taagepera, R. Kuidas valimissüsteemid mõjutavad demokratiseerimist. - Akadeemia, 1998, 10, 11, 2300-2333.
- Taagepera, R. Tagasi Läände? - Akadeemia, 1998, 10, 3, 626-628.
- Taagepera, R. Estonia, Latvia and Lithuania. - Microsoft Encarta Encyclopedia (electronic), 1998.
- Toomla, R. Eesti erakondliku süsteemi taassünd. - Kaks algust: Eesti Vabariik - 1920. ja 1990. aastad. Tallinn: Eesti Riigiarhiiv, 1998, 175-181.

- Toomla, R. Valitsemine Eestis. - Omavalitsused ja Euroopa Liit: Projekti materjalid. Jõgeva: OÜ Vali Press, 1998, 27-38.
- Toomla, R., Ruus, J., Taru, M., Pettai, V. Ida- ja Kagu-Eesti kohalike omavalitsuste volikogude liikmete euroküsitus. - Omavalitsused ja Euroopa Liit: Projekti materjalid. Jõgeva: OÜ Vali Press, 1998, 65-88.
- Vetik, R., Gillespie, D. J. Perspectives of Students at Estonian Universities on Post-Soviet Estonia's Independence and Democracy. - Journal of Political Science, 1998, 26, 49-84.
- Vetik, R Relationships between Ethnic and Security Issues in the Baltic States. - Post-Communist States in the World Community: Selected Papers from the Fifth World Congress of Central and East European Studies, Warsaw, 1995. London: Macmillan Press Ltd, 1998, 191-199.
- Vetik, R A New International Security Aspect. - Minority Policy in Central and Eastern Europe: The Link Between Domestic Policy, Foreign Policy and European Integration. Belgium: Garant Publishers, 1998, 78-87.

Psühholoogia osakond

Tiigi 78-331, tel. 375 902, e-post: departm@psych.ut.ee

Psühholoogia osakond on teaduskonna vanim, kui silmas pidada nii akadeemilisi traditsioone ja õpetamise järjepidevust, kui ka vastava struktuuriüksuse loomist. Ilma suuremate vaheaegadeta on psühholoogiat Tartu Ülikoolis õpetatud möödunud sajandi algusest. 1960-ndate aastate teisel poolel sai teoks osakonna (mis nõukogude ajal tegutses küll loogika ja psühholoogia kateedri nime all) otsustav laienemine, kuna hakati igal aastal vastu võtma päris "oma" üliõpilasi - nii kaugõppesse kui päevasesse osakonda. 1970-ndatest aastatest alanud psühholoogia kui eriala populaarsuse tõus on jätkunud kuni tänapäevani, millest annavad tunnistust nii iga-aastane suur sisseastumiskonkurss osakonda, kui ka praktikas tegutsevate psühholoogide tegevusalade laienemine ja nende "nähtavus" igapäevases elus.

Psühholoogia ekspansioon ja populaarsus on osaliselt tingitud ehk sellest, et psühholoogia, olles ühteaegu teadus, on suuteline osalema paljusid huvigruppe haaravates sotsiaalsetes diskursustes inimese olemisest, rakendatusest, elu mõttest, toimetulekust jne. Ühiskonnas toimuv on suuresti kujundanud ka Tartu Ülikooli psühholoogiaosakonna palet.

Kui 60-70-ndatel aastatel oli inseneripsühholoogia ja suhte "inimene - masin" alaste uuringute kõrgeaeg, siis edasi saavutasid suure populaarsuse erinevate meetodikate kohased suhtlemistreeningud. Siiski, kogu viimase 30 aasta vältel on enamik osakonnas tehtud ja kaugemal suuremat vastukaja leidnud uurimistööst olnud seotud taju-, isiksuse- või arengupsühholoogiaga. Eelkõige neist suundadest (ja vastavate eksperimentaalpsühholoogiliste meetodite kasutamisest) võrsunud uurimiskultuur võimaldab lõpetajate bakalaureuse- ja magistrikraadi nimetusse kirjutada *scientiarum*. Alates 1992. aastast on jätkuvalt põhjalikult ümber korraldatud õppekava ja juba praegu peaks see suures osas vastama Lääne ülikoolide õpetamistavadele. Igal aastal on mõne pikema või lühema loengusarja läbi viinud mõned külalisõppejõud (enamik USA-st, aga ka Kanadast, Soomest, Rootsist, Norrast, Inglismaalt, Hollandist, Venemaal).

Osakonnas on praegu kolm korralist professuuri (õppetooli): arengupsühholoogia, psühhofüsioloogia ja psühhofüüsika.

Psühholoogia õpetamine tugineb osakonnas tehtavale teaduslikule uurimistööle. Alates 1989. aastast on Tartu Ülikooli psühholoogiaosakond olnud rahvusvaheliselt indekseeritud ajakirjades avaldatud publikatsioonide arvult Eesti produktiivseim sotsiaal- ja humanitaarteaduslik uurimiskeskus. Hiljutistest töödest on rahvusvaheliselt kõige tuntumad psühhofüsioloogia-, taju-, isiksuse-, kultuuri- ja arengupsühholoogia alased uuringud.

Viimaseil aastail ei ole arenenud ainult psühholoogia osakonna teadusorientatsioon. Psühholoogia populaarsus on ilmselt seletatav eelkõige tema rakenduslikkusega. Rakenduspsühholoogia arendamise suunas on osakonnas tehtud nii mõndagi:

juba kolm aastat tegutsenud Praktilise Psühholoogia Keskus püüab osutada professionaalset psühholoogilist abi ning teenust kõigile soovijale;

on süvenenud arusaam sellest, et professionaalina tegutseva psühholoogi erialane ettevalmistus peab olema tõesti hea ja rakendusele orienteeritud. Osakonnas alustati 1998/1999. õppeaastal (lisaks muudele õppevormidele) psühholoogia kutsemagistri õppekava kohast koolitust (kliiniline- ja koolipsühholoogia).

süsteemaatilist psühholoogilist haridust ei vaja mitte ainult need inimesed, keda võib nimetada professionaalseteks psühholoogideks, vaid ka väga paljud teised. Sellest arusaamast lähtuvalt koostati psühholoogia diplomioõppe õppekava, ja esimene rühm üliõpilasi võeti diplomioõppesse vastu 1997. aasta sügisel.

Koossels

Töötajad

Marika Rauk - osakonna juhataja, lektor, knd (psühholoogia), e-post: mrauk@psych.ut.ee

Ester Sõtšova - vastutav sekretär, e-post: ester@psych.ut.ee

Jüri Allik - psühhofüüsika korraline professor, dekaan, *PhD* (psühholoogia), e-post: jyri@psych.ut.ee

Marika Eller - teadur (psühhofüsioloogia), knd (keemia), e-post: mariel@psych.ut.ee

Jaanus Harro - psühhofüsioloogia korraline professor, *PhD* (meditsiin), e-post: jharro@ut.ee

Talvi Kallasmaa - erak. teadur, *MSc* (psühholoogia), e-post: talvi@psych.ut.ee

Eve Kikas - lektor, *PhD* (psühholoogia), e-post: eve@psych.ut.ee

Maie Kreegipuu - lektor, *MSc* (psühholoogia), e-post: maie@psych.ut.ee

Tiiu Laak - teadur, *MSc* (psühholoogia), e-post: laak@psych.ut.ee

Aavo Luuk - dotsent, knd (psühholoogia), e-post: luuk@psych.ut.ee

Olev Must - dotsent, knd (pedagoogika), e-post: olev@psych.ut.ee

Aleksander Pulver - dotsent, *PhD* (psühholoogia), e-post: sassa@psych.ut.ee

Anu Realo - lektor (0,5), teadur (0,5), *PhD* (psühholoogia), e-post: realo@psych.ut.ee

Aaro Toomela - lektor, *MSc* (psühholoogia), e-post: toomela@psych.ut.ee

Peeter Tulviste - arengupsühholoogia korraline professor, akadeemik, dr (psühholoogia), e-post: peeter@psych.ut.ee

Tiiu Tulviste - dotsent, arengupsühholoogia õppetooli hoidja, knd (psühholoogia), e-post: peeter@psych.ut.ee

Galina Vuks - lektor, knd. (psühholoogia), e-post: vuks@psych.ut.ee

Katri-Evelin Esop - projektijuht, *MSc* (psühholoogia), e-post: katri@psych.ut.ee

Aule Hallik - asjaajaja, e-post: aule@psych.ut.ee

Riina Häidkind - laborant

Kaie Jõeveer - diplomioõppe metoodik, e-post: kai@psych.ut.ee

Ene Karja - vanemmetoodik, e-post: ene@psych.ut.ee

Tiit Mogom - süsteemi vanemadministraator, e-post: tiit@psych.ut.ee

Väino Vaske - vaneminsener

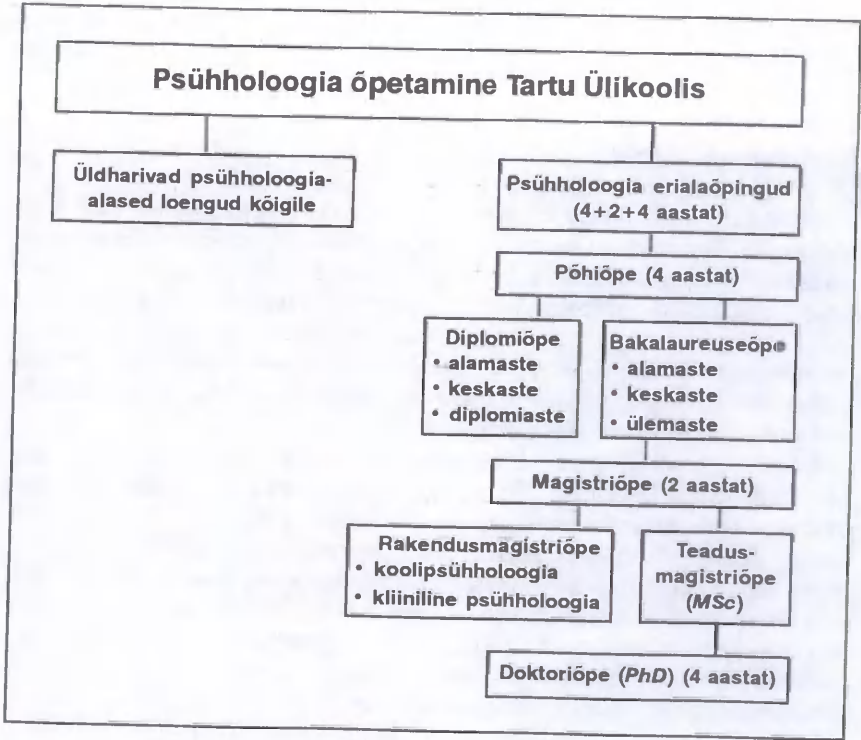
Doktorandid

Toivo Aavik
Katri-Evelin Esop
Riina Häidkind
Talvi Kallasmaa
Luule Kants
Kaia Kastepõld
Anneli Kolk
Kenn Konstabel
Kairi Kreegipuu
Aaro Toomela
Aune Valk
Raivo Valk

Magistrandid

Kaisa Aardevälja
Haide Antson
Chris Cooper
Ain Esko
Lemme Haldre (kliiniline psühholoogia)
Aave Hannus
Kaie Jõeveer (kliiniline psühholoogia)
Kadri Järv (koolipsühholoogia)
Keit Kaadu
Hele Kanter (koolipsühholoogia)
Elen Kihl (kliiniline psühholoogia)
Evelyn Kiive
Õnne Kivimaa
Kati Koido
Tiina Kompus (kliiniline psühholoogia)
Margit Koolmeister (koolipsühholoogia)
Ahto Külvet
Signe Laipaik (kliiniline psühholoogia)
Karmen Linnamägi
Hillar Matto

Anne Must
Evi Mõttus (koolipsühholoogia)
Mairi Männamaa (kliiniline psühholoogia)
Aire Nõlvak
Piret Paatsi (kliiniline psühholoogia)
Kaili Palts
Helle Pullmann
Tea Raist (koolipsühholoogia)
Heidi Reiljan
Jeanne Marie Richards
Helle Saaremägi
Hillar Saul
Monika Schmidt
Kristina Seepter
Liina Sema (kliiniline psühholoogia)
Krista Staškevitš
Urve Talvik
Kai Teeäär
Annika Tina

Õppekavad

Psühholoogia bakalaureuse, magistri- ja doktoriõpe

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogu poolt 31.05.1996

Ülikooli nimetus: Tartu Ülikool

Õppekava nimetus eesti keeles: psühholoogia

Õppekava nimetus inglise keeles: *psychology*

Nominaalse õppeaja kestvus aastates: 4 + 2 + 4

Õppekava lühiannotatsioon

Psühholoogia õpetamine toimub kolmes astmes: bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe. Antavate kraadide nimetused:

(1) *Baccalaureus scientiarum* (psühholoogia), *BSc* ehk *Bachelor of Science (psychology)*

(2) *Magister scientiarum* (psühholoogia), *MSc* ehk *Master of Science (psychology)*

(3) *Doctor philosophiae* (psühholoogia), *PhD* ehk *Doctor of Philosophy (psychology)*
 Psühholoogia põhi- ehk bakalaureusekursuse mahuks on 160 AP ja see koosneb kolmest osast:

- (1) peaine 98 AP
- (2) kõrvaleriala 40-46 AP
- (3) vabalt valitavad ained 16-22 AP

Kõrvalerialaks on soovitatav võtta mingi muu eriala keskastmes või kaks teist eriala alamastmes. Soovitatavad erialad: sotsioloogia, filosoofia, politoloogia, semiootika, sotsiaaltöö, bioloogia. Osakonna nõukogu võib kõrvalerialaks kinnitada õppeainete loetelu, mida ülikoolis ei õpetata iseseisva erialana. Erandkorras võib kõrvalerialaks olla ka mingi kitsam psühholoogia valdkond (näiteks kunstipsühholoogia, reklaamipsühholoogia jne.) tingimusel, et üle poole selle kõrvaleriala kursustest on mittepsühholoogilised. Kõrvaleriala sees või lisaks sellele tuleb 4 AP saada sotsiaalteaduskonna teiste erialade üldkursustest.

Psühholoogia põhikursus on jaotatud kolmeks astmeks: alam-, kesk- ja ülemaste. Alam- ja keskastme lõpetamise kohta annab psühholoogiaosakond vastava tunnistuse. Ülemaste lõpeb psühholoogia bakalaureuse eksamiga ja lõputöö kaitsmisega, selle sooritanule annab Tartu Ülikool *baccalaureus scientiarum* kraadi psühholoogia erialal. Psühholoogia põhikursus sisaldab lisaks loengutele ja seminaridele praktilisi töid, mille üheks osaks on osalemine psühholoogilistes katsetes. Bakalaureuse kursuse sisu on kirjeldatud raamatus "Ülevaade psühholoogiast" (Tartu, 1993, 80 lk.). Kõik kursused lõpevad eksamiga ja praktikumid hindelise arvestusega. Psühholoogia põhikursuse läbimine eeldab inglise keele oskust.

Psühholoogia alamastme eesmärgiks on anda ülevaade psühholoogia põhimõistetest ja uurimisvaldkondadest. Alamastmes on vaja omandada teadmised psühholoogia üldõpikute (Gleitmani "Psühholoogia") tasemel.

Keskastme eesmärgiks on anda ülevaade psühholoogia peamistest teoreetilistest probleemidest. Samuti tutvustab keskastme kursus teadusliku uurimistöö printsiipe ja psühholoogi kutsetöö iseärasusi. Keskastmes toimub töö eriõpikute (näiteks "Kliiniline psühholoogia") põhjal.

Ülemastme eesmärgiks on süvendatud käsitluse loomine psühholoogiast ja iseseisva uurimistöö oskuste omandamine. Ülemastme kursused annavad üldise ettevalmistuse, mis on vajalik tööks kutselise psühholoogina. Lisaks eriõpikutele on põhiliseks õppematerjaliks artiklitena või raamatuna avaldatud psühholoogia originaaltekstid. Valikainete, seminari- ja lõputöö teema kaudu toimub spetsiaali seerumine mingile kitsamale psühholoogia erialale.

Magistriõpe koosneb magistriõpingutest (40 AP) ja magistritööst. Magistriõpingud lõpevad magistrieksamiga ja magistritöö kaitsmisega. Magistriõppe eesmärgiks on anda vajalikud teadmised psühholoogiliseks uurimistööks ja piisavad oskused, mis on eelduseks tööks kutselise psühholoogina.

Doktoriõpe koosneb doktoriõpingutest (40 AP) ja doktoritööst. Doktoriõppe

eesmärgiks on anda teadmised ja oskused, mis on vajalikud rahvusvahelistes ajakirjades publitseerimiskõlbliku uurimistöö läbiviimiseks. Doktoritöö nõudeks on tulemuste eelnev avaldamine rahvusvahelistes ajakirjades või väljaannetes.

Põhiõpe

Bakalaureuseõpe

Psuhholoogia põhikursuse läbimiseks on vajalik koguda vähemalt 98 AP, millest 79 AP on seotud auditoorse tööga (ligikaudu 1600 auditoorset tundi) ja 19 AP saadakse kirjatööde ja lõpueksamikis valmistumise eest. Alamastme maht on 15 AP (340 auditoorset tundi), keskastme maht on 39 AP (650 auditoorset tundi) ja ülemaste on 44 AP (562 auditoorset tundi).

Õppeainete loetelu

Alamaste (15 AP)

	AP	Tunde
1. Ülevaade psühholoogiast	9	184
• Tegevus ja tunnetus	3*	64
• Individuaalsed erinevused I	1.5*	28
• Arengupsühholoogia I	1.5	28
• Sotsiaalsühholoogia I	1.5	36
• Kliiniline psühholoogia I	1.5	28
2. Metodoloogia I	6	128
• Uurimismeetodid psühholoogias (praktikum)	3	64
• Andmetöötlus	3	64

* kursuse mahtu muudeti alates 1998/99. õ. a.

Keskaste (15 + 39 AP)

	AP	Tunde
1. Bioloogiline psühholoogia I	3	52
• Inimese füsioloogia	2	32
• Geneetika	1	20
2. Bioloogiline psühholoogia II	5	100
• Neuroanatomia ja -füsioloogia	3	60
• Neuropsühholoogia	2	40
3. Tegevus ja tunnetus II	4	66
• Tegevus: Motiivid ja emotsioonid	2	34
• Kognitiivne psühholoogia	2	32
4. Individuaalsed erinevused II	4	100
• Vaimsed võimed	2	50
• Isiksusteooriad	2	50
5. Arengupsühholoogia II	2	36
6. Sotsiaalsühholoogia II	3	48

7. Rakenduspsühholoogia II (vt. valikained)	2	~40
8. Metodoloogia II	6	128
• Isiksuse mõõtmine (praktikum)	3	68
• Statistika	3	60
9. Valikained psühholoogiast	6	~80
10. Seminaritöö	4	(160)

Ülemaste (15 + 39 + 44 AP)	AP	Tunde
1. Bioloogiline psühholoogia III	4	80
• Neurokeemia	2	40
• Neurofarmakoloogia	2	40
2. Kliiniline psühholoogia II ¹	2	44
3. Kliiniline psühholoogia III (Patopsühholoogia)	2	64
4. Metodoloogia III	8	128
• Andmete interpreteerimine ²	2	32
• Süsteemid ja teooriad psühholoogias ³	2	32
• Uurimistöö teemade analüüs ja retsenseerimine ³	1	16
• Psühholoogia ajalugu	3	48
4. Valikained psühholoogiast	13	~250
5. Bakalaureuse seminar ja lõputöö	10	(400)
6. Bakalaureuse eksam	5	(200)

¹ alates 1999/2000. õ.a. ülemastme aine

² alates 1999/2000. õ.a. kursuse "Psühholoogia uurimismeetodid" asemel

³ alates 1999/2000. õ.a. kursuse "Psühholoogia metodoloogia" asemel

Psühholoogia valikained	AP	Tunde
Rakenduspsühholoogia II (valida vähemalt üks järgnevatest):		
- Keskkonnapsühholoogia	2	40
- Koolipsühholoogia	2	32
- Personalijuhtimine	3	50
- Läbirääkimiste psühholoogia	2	40
- Organisatsioonikäitumine (MJTJ.03.010)	3	48
• Teadusinformatsiooni allikad	1	16
• Sissejuhatus uurimismeetoditesse	2	32
• Rakenduspsühholoogia I	1,5	30
• Loomade käitumine	2	34
• Formaalne loogika	2	48
• Intervjuerimisstrateegiad (SOSS.02.031)	4	80
• Suhtlemispsühholoogia	2	30

• Muusikapsühholoogia	3	38
• Sotsiaalpsühholoogia eriseminar	2	32
• Lapse kõne areng (erikursus)	2	32
• Psühholoogia metodoloogia eriseminar	3	80
• Kultuuripsühholoogia	2	32
• Menetluspraktika koolipsühholoogias	4	70
• Menetluspraktika kliinilises psühholoogias	1-4	32-128
• Psühhogeneetika (BGMR.03.009)	2	40
• Kuulmispsühholoogia praktikum	2	76

Valikainete nimekiri ei ole lõplik ja võib muutuda. Mitte kõiki valikkursusi ei loeta igal õppeaastal.

Kirjatööd

Psühholoogia põhiõpingute vältel tuleb üliõpilasel kirjutada kaks suuremat kirjatööd ja olla teiste kirjutatud tööde retsensendiks. Kirjalikke töid kaitstakse avalikult sessioonidel, mis toimuvad kaks korda aastas. Töö tulemuste ettekandmiseks ja avalikuks kaitsmiseks võib valida kas suulise ettekande või stendi ettekande (posteri) vormi. Keskestmes kirjutatakse seminaritöö (4 AP) ja ülemastmes lõputöö (10 AP).

Bakalaureuse õppekava üldine struktuur

	A	K	Ü	Kokku
I Metodoloogia	6	6	8	20
II Bioloogiline psühholoogia	-	8	4	12
III Tegevus ja tunnetusprotsessid	3	4	-	7
IV Individuaalsed erinevused	1.5	4	-	5.5
V Arengupsühholoogia	1.5	2	-	3.5
VI Sotsiaalpsühholoogia	1.5	3	-	4.5
VII Kliiniline psühholoogia	1.5	4	5.5	
VIII Rakenduspsühholoogia	-	2	-	2
Psühholoogia valikained	-	6	13	19
Kirjatööd (seminari- ja lõputöö)	-	4	10	14
Bakalaureuseksam	-	-	5	5
Kokku:	15	39	44	98

Õppekirjandus

Psühholoogia alamaste koosneb kahest suurest osast: psühholoogia ülevaatest ja metodoloogiast.

- ülevaade psühholoogiast – Gleitman, H. (1995). *Psychology* (4th ed.). New York: Norton;

- psühholoogia metodoloogia (uurimismeetodid psühholoogias) – Elmes, D.G., Kantowitz, B.H., & Roediger, H.L. III (1995). *Research methods in psychology* (5th ed.). St. Paul: West.

Keskastme põhiõpikud on järgmised:

- bioloogiline psühholoogia – Ellis, A.W., & Young, A.W. (1988). *Human cognitive neuropsychology*. Hove: Erlbaum; Kandel, E.R., Schwartz, J.H., & Jessell, T.M. (1991). *Principles of neural science*. (3rd ed.). New York: Elsevier.
- arengupsühholoogia – Miller, P.H. (1993). *Theories of developmental psychology* (3rd ed.). New York: Freeman; Valsiner, J. (1989). *Human development and culture*. Lexington, Ma.: Heath.
- tunnetusprotsessid – Eysenck, M.W. & Keane, M.T. (1990). *Cognitive psychology. A student's handbook*. Hove: Lawrence Erlbaum.
- tegevus (õppimine, motivatsioon ja emotsioonid) – Schwartz, B. (1989). *Psychology of learning and behavior* (3rd ed.). New York: Norton; Mook, D.C. (1987). *Motivation: The organization of action*. New York: Norton.
- psühhomeetria – Murphy, K.R., & Davidshoffer, C.O. (1994). *Psychological testing. Principles and applications* (3rd ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall. Cronbach, L.J. (1984). *Essentials of psychological testing*. (4th ed.) New York: Harper & Row.
- sotsiaalsühholoogia – Baron, R.A. & Byrne, D. (1991). *Social psychology. Understanding human interaction*. (6th ed.) Boston: Allyn & Bacon.
- individuaalsed erinevused (võimed ja isiksus) – Carver, C.S. & Scheier, M.F. (1991). *Perspectives on personality*. (2nd ed.) Boston: Allyn & Bacon.

Ülemastmesse kuuluva psühholoogia ajaloo kursuse põhiõpikuks on: Leahey, T.H. (1987). *A history of psychology. Main currents in psychological thought*. (2nd ed.) Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall. Kliinilise psühholoogia põhiõpik – Davison, G.C., & Neale, J.M. (1990). *Abnormal psychology*. (5th ed.) New York: Wiley.

Psühholoogia diplomiope

Kinnitatud sotsiaalteaduskonna nõukogu poolt 31.03.1997

Ülikooli nimetus: Tartu Ülikool

Õppekava nimetus: psühholoogia diplomiope

Õppekava nimetus inglise keeles: *diploma studies in psychology*

Nominaalne õppekava kestvus aastates: 4 (Avatud Ülikool)

Psühholoogia diplomioppe õppekava on üks osa psühholoogia akadeemiliste õpingute süsteemist Tartu Ülikoolis. Õppekava peab oma sihtgrupina silmas inimesi, kellel on isiklik või erialane huvi süstemaatiliste psühholoogiaõpingute vastu, kuid kes ei sea oma eesmärgiks akadeemilise kraadi saamist psühholoogias. Kõik õppekava nõuded täitnud isikud saavad Tartu Ülikooli vastava diplomi.

Psühholoogia diplomioõpe jaguneb kolmeks astmeks: alam-, kesk- ning diplomiaaste. Esimese astme õppetöö sisu ja nõuded on samased bakalaureuseõppe omaga. Keskaste võimaldab soovi korral valida diplomioõppe ja bakalaureuseõppe vahel. Seega on vajadusel võimalik diplomioõppest pärast keskastme läbimist üle minna bakalaureuseõppesse ja teisalt tulla bakalaureuseõppest üle diplomioõppesse. Taolised vahetused võivad olla otstarbekad lähtudes nii üliõpilase huvide kui ka tema akadeemilise potentsiaali täpsustumisest.

Psühholoogia alamastme eesmärgiks on anda ülevaade psühholoogia põhimõistetest ja uurimisvaldkondadest. Alamastmes on vaja omandada teadmised psühholoogia üldõpikute tasemel.

Keskastme eesmärgiks on anda ülevaade psühholoogia peamistest teoreetilistest probleemidest. Samuti tutvustab keskastme kursus teadusliku uurimistöö printsiipe ja psühholoogi kutsetöö iseärasusi. Õppetöö toimub erialaõpikute põhjal. Diplomioõppe keskastmel on kaks paralleelvõimalust. Esimene võimalus sisaldab täielikult psühholoogia bakalaureuse õppekava keskastme nõudeid ning tagab soovi korral ülemineku bakalaureuseõppesse. Teine võimalus muudab keskastmes kohustuslike ning valikainete vahetuse viimaste kasuks. Täoline baasainete muutus ei taga võimalust diplomioõppest üle minna bakalaureuseõppesse. (Õppeainete loetelus on tärniga tähistatud õppeained, mida võib üliõpilane psühholoogia osakonna nõukogu heakskiidul asendada valikainetega).

Diplomiaastme eesmärgiks on komplekti erikursuste näol tutvustada psühholoogia erinevaid rakendusi. Diplomiaastme osaks on ka juhendatud praktika ning diplomitöö koostamine. Diplomitöö peab näitama, et üliõpilane on suuteline aru saama ning refereerima psühholoogilist kirjandust ning lähtudes sellest analüüsima reaalseid sündmusi.

Psühholoogia diplomioõppe läbimiseks on vaja koguda vähemalt 120 ainepunkti:

- alamaste 15 AP
- keskaste 39 AP
- diplomiaaste 46 AP
- sotsiaalteaduslikud valikained 20 AP

Õppeainete loetelu

Alamaste(15 AP)

	AP
1. Ülevaade psühholoogiast.	9
• Tegevus ja tunnetus I	3
• Individuaalsed erinevused I	1.5
• Arengupsühholoogia I	1.5
• Sotsiaalpsühholoogia I	1.5
• Kliiniline psühholoogia I	1.5
2. Metodoloogia I	6
• Uurimismeetodid psühholoogias (praktikum)	3

• Andmetöötlus	3
Keskaste (15 + 39)	AP
1. Bioloogiline psühholoogia I *	3
• Inimese füsioloogia	2
• Geneetika	1
2. Bioloogiline psühholoogia II *	5
• Neuroanatomia ja füsioloogia	3
• Neuropsühholoogia	2
3. Tegevus ja tunnetus II	4
• Tegevus	2
• Kognitiivne psühholoogia	2
4. Individuaalsed erinevused II	4
• Vaimsed võimed	2
• Isiksusetooriad	2
5. Arengupsühholoogia II	2
6. Sotsiaalpsühholoogia II	3
7. Kliiniline psühholoogia II	2
8. Rakenduspsühholoogia II	2
9. Metodoloogia II	6
• Isiksuse mõõtmine (praktikum)	3
• Statistika *	3
10. Valikained psühholoogiast	4
11. Seminaritöö	4
* õppeained, mida võib osakonna nõukogu loal asendada valikainega	

Diplomiaste (15 + 39 + 46)	AP
1. Rakenduslik psühhodiagnostika	4
2. Suhtlemistreening	4
3. Juhtumi analüüs	4
4. Organisatsioonipsühholoogia	4
5. Juhendatud praktika	10
6. Diplomitöö	10
7. Lõpueksam	10

Märkused:

Õppetöö kontrolli vorm: kõik esitatud õppeained lõpevad eksamiga.

Sotsiaalteaduslikud valikained (20 AP): arvesse tulevad kõik erialased kursused, mida loetakse Tartu Ülikoolis või mis on vastavuses Tartu Ülikoolis kehtestatud nõuetega.

Psühholoogia valikainete nimestik esitatakse psühholoogia osakonna poolt iga

õppeaasta alguseks.

Varem (nii kaugõppes kui ka bakalaureuseõppes) psühholoogia õpinguid alustanud, kuid mingil põhjusel katkestanud isikutel on võimalus jätkata psühholoogia diplomiõppes, kusjuures otsuse õppekava kohta (varasema õppekava täitmine ja rakendatavus) teeb osakonna nõukogu igal konkreetsel juhul eraldi.

Kirjatööd

Psühholoogia diplomiõpingute vältel tuleb üliõpilasel kirjutada kaks suuremat kirjatööd (seminari-diplomitöö) ja olla teiste kirjutatud tööde retsensendiks. Kirjalikke töid kaitstakse avalikel sessioonidel, mis toimuvad kaks korda aastas. Tööde koostamise nõuded on fikseeritud vastavas õppemetoodilises juhendis.

Psühholoogia diplomiõppe õppekava üldine struktuur

	Alamaste	Keskaste	Diplomiaste	Kokku
I Metodoloogia	6	6 (3)	-	12
II Bioloogiline psühholoogia	-	8 (0)	-	8
III Tegevus ja tunnetusprotsessid	2.5	4	-	6.5
IV Individuaalsed erinevused	2	4	-	6
V Arengupsühholoogia	1.5	2	-	3.5
VI Sotsiaalpsühholoogia	1.5	3	-	4.5
VII Kliiniline psühholoogia	1.5	2	-	3.5
VIII Rakenduspsühholoogia	-	2	16	18
Valikained psühholoogiast	-	4 (15)	-	4
Kirjatööd (seminari- ja lõputöö)	-	4	10	14
Juhendatud praktika	-	-	10	10
Lõpueksam	-	-	10	10
Kokku:	15	39	46	100
Sotsiaalteaduslikud valikained				20

Psühholoogia diplomiõppe eesmärkidest

Psühholoogia diplomiõppe eesmärgiks on arendada ja täiendada üliõpilasi järgmistes valdkondades:

(1) Teadmised. On teatud kogus fakte, teooriaid ja probleeme, mida psühholoogiat õppinud inimene peab teadma. Õppekava esimeseks eesmärgiks ongi nende alusteadmiste vahendamine.

(2) Mõtlemisoskus. Psühholoogia valdkonnas edukas töötamine eeldab mitte üksnes faktide tundmist, vaid ka kriitilist mõtlemist ja arutlusoskust, mis on vajalik selleks, et osata kasutada psühholoogia meetodeid ja kriitiliselt lugeda psühholoogia originaaltekste. Kriitiline mõtlemine peab olema piisav näiteks ka selleks, et suhtuda küllaldase

skeptilisusega psühholoogiat riivavatesse seletustesse, mida pakuvad massimeediumid.

(3) Väljendusoskus. Kursus peab toetama keelelise väljendusoskuse arendamist. Psühholoogiat õppiv inimene peab mitte üksnes mõistma, mida on kirjutatud õpikutes, vaid suutma ka ise argumenteeritult esitada psühholoogilisi teadmisi ja tõestada nende paikapidavust nii suulises kui ka kirjalikus vormis. Viimasel puhul tuleb seda esitada stiilis, mis on soovitatud APA (*American Psychological Association*) publitseerimismanuaalis (Publication Manual, 1995).

(4) Informatsiooni kogumise oskus. Psühholoogia kursuse lõpetanu peab oskama otsida ja koguda informatsiooni psühholoogia probleemide kohta raamatukogust ja muudest infoallikatest ning andmebaasidest.

(5) Uurimisoskused. Lisaks teadmistele peab psühholoog valdama ka uurimismeetodeid, mis algavad oskusest läbi viia eksperimentaalset uurimust ja lõpevad oskusega kasutada andmete töötlemiseks sobilikke statistilisi ja kvantitatiivseid meetodeid.

(6) Suhtlemisoskused. Psühholoogia omapära tingib selle, et igapäevase suhtlemisoskuse arendamine on õpingute üheks kõrvaleesmärgiks. Suhtlemisoskused eeldavad võimet jälgida oma käitumist ja samuti piisavat tundlikkust, mis lubab märgata teiste inimeste iseärasusi, mis on tingitud nende kultuurist, vanusest, haridusest ja soost.

(7) Eetika. Õppekava üheks eesmärgiks on ka psühholoogi kutsetöö ja psühholoogiliste teadmiste rakendamise eetiliste printsiipide ja väärtuste selgitamine.

Magistriõpe

1. Teadusmagistriõpe

Magistriõppes toimub spetsialiseerumine vastavalt psühholoogia osakonna uurimisteemadele. Võimalik on spetsialiseeruda psühhofüüsikale, eksperimentaal-, neuro-, arengu-, kliinilisele-, isiksuse-, sotsiaal- või rakenduspsühholoogia erialale.

Magistrieksamikis tuleb läbi töötada psühholoogilist kirjandust, mille tingmahuks on 10 viiesaja leheküljelist monograafiat ehk 5000 lehekülge teaduslikku teksti. Magistriõppe kohustusliku kirjanduse loetelu kinnitab igaks aastaks psühholoogia osakonna nõukogu.

Magistritööks (40 AP) tuleb esitada vähemalt ühe teadusliku artikli mahus uurimus, mis on kas juba avaldatud mõnes rahvusvahelise levikuga ajakirjas-kogumikus või on toimetusele esitatud seal avaldamiseks. Erandina võetakse kaitsmisele töid, mille tulemused on ilmunud kohaliku levikuga väljaannetes, kuid sisaldavad originaalset teaduslikku ideed ning omavad tähtsust psühholoogia kui teadusele või kui elukutsele.

Õppeainete loetelu (40 AP)

1. Uurimistöö metodoloogia	2 AP
2. Psühholoogia metateooria. Ajalugu ja kaasaeg	2 AP
3. Magistritöö teemade metateoreetiline analüüs	2 AP

4. Valikkursused	9 AP
5. Eriseminarid	20 AP
6. Magistriksam	5 AP

2. Rakendusmagistriõpe

Ülikooli nimi: Tartu Ülikool

Teaduskond: Sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: rakenduspsühholoogia magistriõpe

Õppekava nimetus inglise keeles: *master level training on applied psychology*

Nominaalse õppeaja kestvus aastates: 2

Õppekava lühianotatsioon

Rakenduspsühholoogia magistriõppes toimub psühholoogi kutseoskuste omandamine. Võimalik on spetsialiseeruda kliinilisele ja koolipsühholoogiale.

Antavate kraadide nimetused:

- psühholoogiamagister kliinilise psühholoogia alal ehk *Master of Psychology on Clinical Psychology*
- psühholoogiamagister koolipsühholoogia alal ehk *Master of Psychology on School Psychology*

Koolituse läbinud peavad omama vajalikke akadeemilisi ja praktilisi oskusi, et teha oma tööd ratsionaalselt ning olema võimelised oma tööd analüüsima ja selle mõju hindama.

Õppetöö maht on 80 AP ja see koosneb kolmest osast:

1) teoreetilis-metoodiline õpe (45 AP) sisaldab loenguid ja seminare, mis eeldavad ka iseseisvat tööd ja ettekandeid loetust, kirjalikke referaate ning koduste praktiliste ülesannete ettenäitamist ja analüüsi;

2) magistriprojekt (15 AP), milleks on uurimus, mis kirjeldab ja analüüsib teaduslikult põhjendatud metoodika alusel mõnda psühholoogi töö probleemi, sealhulgas ka üksikjuhtumi analüüs või arendusliku sisuga projekt psühholoogi kutsetöö paremaks korraldamiseks, uute hindamis- ja sekkumisprogrammide väljatöötamine, loodud riist- või tarkvara vms. rakendusliku väärtusega töö;

3) praktika valitud alal (20 AP) vähemalt kahes erinevas praktikakohas kokku vähemalt 6 kuud.

Kursus lõpeb magistriprojekti kaitsmise ja kirjaliku kutseksamiga. Kutseksam (3 AP) nõlmab teadmiste kontrolli kohustuslike ainete kogu ulatuses, lisaks esitab taotleja akadeemilise erialase eluloo (*curriculum vitae*) ja praktika juhendaja poolse analüüsi praktika eduka läbimise kohta.

Õppeainete loetelu (45 AP)

A. Kutseõpingud kliinilise psühholoogia alal

I. Kohustuslikud teooriaõpingud (15 AP)	AP
Kliiniline neuropsühholoogia	2
Tervisepsühholoogia	2
Kliiniline psühholoogia	2
Kliinilise psühholoogia eetika ja metodoloogia	2
Teaduslike uurimuste metodoloogia	2
Lõpueksam	5
II. Kohustuslikud praktilis-metoodilised kursused (10 AP)	
Juhtumianalüüsi alused	2
Individaalse uurimise ja hindamise meetodid (vaatus, intervjuu, hindamisskaalad, käitumisanalüüs)	3
Sissejuhatus psühhoteraapiasse (kognitiiv-käitumis- või pereteraapia)	3
Psühühikahäired lapseas	2

Lõpueksami komisjonile tuleb esitada üks juhtumianalüüsi näidis, psühholoogilise hinnangu kokkuvõtte näidis ja psühhoteraapia juhtumi ülevaade.

III. Valik- ja vabaained (20 AP)

Meditiinipsühholoogi töö seaduslik regulatsioon	2
Kliinikus kasutatavad testid (olenevalt testi mahust)	0.5 - 2
Neurofüsioloogia	2
Somaatiliste haigete probleemid ja psühhosomaatika	2
Rakenduslik sotsiaalpsühholoogia	2
Töö erivajadustega rühmadega (vägivald, lein, kriisohvrid jt. ekstreemolukorra kliendid)	2
Psühhoteraapia keskästmee kursus (kognitiiv-käitumis- või pereteraapia)	8
Psühhodiagnostika metoodilised alused, testiteooria	2
Kultuurierinevuste arvestamine suhtlemisel	2

Lisaks võib valida teisi kursusi TÜ psühholoogiaosakonna õppekavast ja külalislektorite tsüklistest. Valikaineteks võib kasutada ka sobivaid kursusi arstiteaduskonna tsüklistest.

Vastavalt teadusharu ja kutseõuete arengule kinnitab psühholoogiaosakonna nõukogu õpetatavate kursuste sisu ja teeb vajadusel muutusi õpetatavate kursuste loetelus.

B. Kutseõpingud koolipsühholoogia alal

I. Kohustuslikud teooriaõpingud (15 AP) AP

Organisatsioonipsühholoogia (Kool kui organisatsioon. Koolikeskkonna planeerimine ja organiseerimine. Õppekavade arendamine ja hindamine.)	2
Töö erivajadustega rühmadega (Vägivald, lein, kriisiohvid jt. ekstreemolukorra kliendid)	2
Erivajadustega lapsed	2
Koolipsühholoogia eetika ja metodoloogia	2
Teadusmetodoloogia	2
Lõpueksam	5

II. Kohustuslikud praktilis-metoodilised kursused (10 AP)

Juhtumianalüüsi alused	2
Individaalse uurimise ja hindamise meetodid (vaatus, intervjuu, hindamisskaalad, käitumisanalüüs)	3
Olulisemad koolis kasutatavad testid	2
Sissejuhatus psühhoteraapiasse (kognitiiv-käitumis- või pereteraapia)	3

Lõpueksami komisjonile tuleb esitada üks juhtumianalüüsi näidis ja üks psühholoogilise hinnangu kokkuvõtte näidis.

III. Valik- ja vabaained (20 AP)

Arengupsühholoogia	2
Sotsiaalpsühholoogia	2
Koolipsühholoogi töö seaduslik regulatsioon	2
Pedagoogika	2
Haridusfilosoofia	1
Psüühikahäired lapseas	2
Psühodiagnostika metoodilised alused, testiteooria	2
Nõustamine (Erinevad koolkonnad. Kriisinõustamine. Karjäärinõustamine. Elutee planeerimine koolis)	4
Konsultatsioonitehnikad (õpetajate konsulteerimine, mitmetasandiline koolikonsultatsioon, vanemate konsulteerimine)	2
Kultuurierinevuste arvestamine suhtlemisel	2

Lisaks võib valida teisi kursusi TÜ psühholoogiaosakonna õppekavast ja külalislektorite tsüklistest. Valikaineteks võib kasutada ka sobivaid kursusi arstiteaduskonna ja pedagoogikakeskuse tsüklistest.

Vastavalt teadusharu ja kutseõuete arengule kinnitab psühholoogiaosakonna nõukogu õpetatavate kursuste sisu ja teeb vajadusel muutusi õpetatavate kursuste loetelus

Õppetöö korraldus

Rakendusmagistrite väljaõpe koosneb teoreetilistest kursustest, mis toimuvad regulaarsete tsüklikena Tartu Ülikooli psühholoogiaosakonnas, teoreetilis-praktilistest seminaridest, mis planeeritakse igal õppeaastal uuesti vastavalt osalejate vajadustele ja võimalustele ning TÜ ja külalisõppejõudude ajakava võimalustele, ning praktiseerimisest töökohal.

Praktilist tööd alustavatele psühholoogidele korraldatakse kahekordne juhendamine - vilunud psühholoog (vajadusel muu kõrgharidusega ja kõrge kvalifikatsiooniga spetsialist) töökohal ja regulaarsed õppused TÜ psühholoogiaosakonnas juhendaja juures.

Õppetöö korraldus (mahtude arvestus, arvestuste ja eksamite sooritamise kord jms.) vastab TÜ üldisele korrale.

Õppeprogrammid valmistab ette Tartu Ülikooli psühholoogiaosakond.

Õppejõududena on tegevad kõik psühholoogiaosakonna õppejõud. Meditsiini- ja pedagoogika-alased spetsialiseerumiskursused tellitakse TÜ Arstiteaduskonnalt ja Pedagoogikakeskusest. Vastavalt vajadusele kaasatakse ka teisi TÜ õppejõude. Jätkatakse ja laiendatakse akadeemilisi sidemeid välismaa õppejõududega. On loodud hea kontakt Euroopa Psühholoogide Föderatsiooni ja Euroopa Kognitiivse Käitumisteraapia Assotsiatsiooniga, kes osutavad abi vajalike spetsialistide ja õppematerjalide leidmiseks, et tagada meie praktilise psühholoogia alase väljaõppe vastavus Euroopa standarditele.

Magistrandikohtadele võetakse nii psühholoogia bakalaureuse kraadiga isikuid kui ka psühholoogidiplomit omavaid ja juba erialal töötavaid rakenduspsühholooge erialaeksami ja kutsesobivust hindava vestluse põhjal. Avatud ülikooli skeem võimaldab kasutada kutsemagistri programmi juba töötavate psühholoogide jätkuõppeks nii osade kaupa kui tervikuna. Kuulatud kursuste, antud eksamite ja arvestuste kohta väljastab Tartu Ülikool sertifikaate, mis lähevad arvesse erialase kategooria taotlemisel ja tõstmisel.

Praktikabaasideks on Tartu Ülikooli psühholoogiaosakonna juurde loodud Praktilise Psühholoogia Keskus, Tartu Ülikooli Kliinikumi kliinikud ja Tartu linna ning maakonna tervishoiu- ja haridusasutused. Kvalifitseeritud juhendaja olemasolul võib praktikat sooritada ka teistes Eesti asutustes. Praktika kestus on vähemalt 6 kuud, seda võib sooritada ka osade kaupa erinevates praktikakohtades. Nõutav on praktika vähemalt kahes erinevas kohas (kahel erineval vanuserühmal, kahel erineval häirete rühmal) et magistrant õpiks töötama eri liiki probleemidega ja eri tüüpi olukordades.

Doktoriõpe

Doktoriõpingute programm koostatakse individuaalselt vastavalt doktorandi uurimisprogrammi spetsiifikale. Doktoriõpingute hulka kuuluvad loengud, seminarid, iseseisev töö, loengute ja seminaride pidamine, rahvusvahelistes töötubades osalemine, konverentsi ettekannete ettevalmistamine ja teaduslike artiklite kirjutamine ja avaldamine. Doktorieksamiks tuleb esitada läbitöötatud psühholoogia kirjanduse nimekirja, mille tinglikuks mahuks on 10000 lehekülge teaduslikku teksti.

Õppeainete loetelu (40 AP):

1. Valikkursused 5 AP
2. Eriseminarid 25 AP
3. Doktorieksam 10 AP

Doktoritöö peab olema vähemalt kolme uurimusliku või analüütilise artikli mahus töö, mille tulemused on avaldatud kas *Social Sciences Citation Indexis* (SSCI) indekseeritud või *PsycLIT* andmebaasis refereeritud väljaannetes. Doktoritööna võib kaitsta ka muudes väljaannetes ilmunud uurimusi juhul kui neid on korduvalt tsiteeritud SSCI-s indekseeritud väljaannetes või on leidnud muul viisil märkimisväärset tunnustust.

1999/2000.õ.a. loetavad kursused

NB! Sügissemestri kohta on toodud ka loengute toimumise ajad ja kohad.

Alamaste

Sügis- ja kevadsemester

Kohustuslikud ained

Metodoloogia I:

- Uurimismeetodid psühholoogias (praktikum). SOPH.00.002 (3 AP) - M. Rauk, T. Lääk
I-II rühm (psühholoogid)	K 14 - 16	Tiigi 332, 324	8.sept. - 15.dets.
III-IV rühm (mittepsühhol.)	T 16 - 18	Tiigi 332, 324	7.sept. - 13.dets.

Sügissemester

Kohustuslikud ained

Ülevaadet psühholoogiast:

- Individuaalsed erinevused I. SOPH.00.156 (1,5 AP) - T. Kallasmaa
loengud	T ja K 12 - 14	Vanemuise 225	31.aug. - 5.okt.
seminarid:			
I rühm (psühholoogid)	N 10 - 12	Tiigi 311	9. - 30.sept.
II rühm (mittepsühhol.)	E 14 - 16	Tiigi 118	6. - 27.sept.
- Tegevus ja tunnetus I. SOPH.00.157 (3 AP) - E. Kikas jt.
loengud	T ja K 12 -14	Vanemuise 225	6.okt. - 15.dets.
seminarid:			
I rühm (psühholoogid)	N 10 - 12	Tiigi 311	18.nov. - 16.dets.
II rühm (mittepsühhol.)	E 14 - 16	Tiigi 118	15.nov. - 13.dets.

Valikained

Uimastid ja elu. SOPH.00.163 (2 AP) - J.Harro			
E 16 - 18	Vanemuise 225	Esimene loeng 6.sept.	
Rakenduspsühholoogia I. SOPH.00.006 (1,5 AP) - H.Matto			
N 12 - 14	Tiigi 118	Esimene loeng 9.sept.	
Reklaamipsühholoogia. SOPH.00.067 (2 AP) - R.Valk			
E 12 - 14	Tiigi 127	Esimene loeng 6.sept.	
Kultuur ja areng. SOPH.00.083 (2 AP) - T.Tulviste			
N 14 - 18	Tiigi 324	16., 23., 30.sept.;	
		7., 28.okt.; 9., 16.dets.	
Formaalne loogika. SOPH.00.031 (2 AP) - Galina Vuks			
T 16 - 18	Lossi 405		

Kevadsemester**Kohustuslikud ained**

Ülevaade psühholoogiast:

- Arengupsühholoogia I. SOPH.00.102 (1.5 AP) - T.Tulviste
  - Sotsiaalpsühholoogia I. SOPH.00.104 (1.5 AP) - O.Must
  - Kliiniline psühholoogia I. SOPH.00.103 (1.5 AP) - M.Kreegipuu
- Metodoloogia I:
- Andmetöötlus sotsiaalteadustes. SOSS.02.005 (3 AP) - L.-M.Tooding

Valikained

Teadusinformatsiooni allikad. SOPH.00.003 (1 AP) - M.Meltsas
 Suhtlemispsühholoogia. SOPH.00.004 (2 AP) - K.-E.Esop
 Loomaded käitumine. SOPH.00.146 (2 AP) - R.Häidkind
 Toitumise psühholoogia ja toodete sensoorne analüüs. SOPH.00.058 (2 AP) - G.Vuks

Keskaste**Sügis- ja kevadsemester****Kohustuslikud ained**

Metodoloogia II:

- Õisuse mõõtmine. SOPH.00.011 (3 AP) - M.Rauk, E.Kikas, M.Kreegipuu
- I ja II rühm   T 10 - 12   Tiigi 332, 324   7.sept. - 14.dets.

Valikained

Läbirääkimiste psühholoogia. (Rakenduspsühholoogia II - valik) SOPH.00.021 (3 AP)

- A.Baltin	N 14 - 18	Tiigi 324	4.nov., 2.dets.
	R 10 - 14	Tiigi 324	5.nov., 3.dets.

Sotsiaalpsühholoogia eriseminar. SOPH.00.041 (2 AP) - O.Must

	E 14 - 18	Tiigi 342	Esimene seminar 13.sept.
			Toimub üle nädala.

Psühholoogia metodoloogia eriseminar. SOPH.00.054 (4 AP) - J.Allik
 E 14 - 18 Tiigi 324 Esimene seminar 6.sept.
 Toimub üle nädala.

Sügissemester

Kohustuslikud ained

Inimese füsioloogia. ARFS.01.015 (2 AP) - E.Vasar, A.Soosaar
 E 16 - 18 Biomedikum 1024 Esimene loeng 6.sept.

Geneetika. BGMR.03.007 (1 AP) - M.Viikmaa
 K 10 - 12 Tiigi 332

Hüpoteeside kontroll. SOSS.02.018 (3 AP) - L.-M.Tooding
 loengud K 12 - 14 Tiigi 118

praktikumid:
 I rühm E 10 - 12 Tiigi 302 Esimene praktikum 6.sept.
 II rühm T 12 - 14 Tiigi 302 Esimene praktikum 7.sept.

Kognitiivne psühholoogia. SOPH.00.016 (2 AP) - M.Rauk ja E.Kikas) (K/K)
 E 12 - 14 Tiigi 332 Esimene loeng 6.sept.

Rakenduspsühholoogia II (nn. kohustuslik valik vähemalt 2 AP):

- Personalijuhtimine. SOPH.00.147 (3 AP) - M.Nõmm
 E 14 - 18 Tiigi 332 Esimene loeng 4.okt.
 K 16 - 18 Tiigi 332
- Koolipsühholoogia. SOPH.00.010 (2 AP) - E.Kikas
 N 12 - 14 Tiigi 324

Valikained

Mõtlemise areng ja selle uurimine (seminar) . SOPH.00.174 (2 AP) - E.Kikas
 E 14 - 18 Tiigi 326 Esimene seminar 13.sept.
 Edaspidi kokkuleppel.

Kultuuripsühholoogia. SOPH.00.055 (2 AP) - P.Tulviste
 K 10 - 12 Tiigi 118 Esimene loeng 8.sept.

Diagnostilisi meetodeid lapsepsühholoogias. SOPH.00.137 (2 AP) - K.Muug, M.Männamaa,
 R.Montonen R 14 - 18 Tiigi 342 17., 24.sept.
 Edaspidi kokkuleppel.

Erikursus arengupsühholoogiast II. SOPH.00.186 (2 AP) - T.Tulviste
 R 10 - 14 Tiigi 326 Esimene seminar 17.sept.
 Edaspidi kokkuleppel.

Eriseminar: vastuvõtutesti konstrueerimine. SOPH.00.179 (2 AP) - O.Must
 E 14 - 18 Tiigi 342 Esimene seminar 20.sept.
 Toimub üle nädala.

Intervjueerimisstrateegiad. SOSS.02.031 (4 AP) - D.Kutsar
 E ja K 16 - 18 Tiigi 125

Kultuuripsühholoogia metodoloogia. SOPH.00.182 (2 AP) - J.Valsiner

N, R 14 - 18 Tiigi 332 8. - 12.nov.

T, K 8 - 12 Tiigi 332

Kuulmispsühholoogia praktikum. FLKU.02.008 (2 AP) - J.Ross

N 8 - 10 Tiigi 332 Esimene praktikum 2.sept.

Kevadsemester

Kohustuslikud ained

Neuroanatomia ja füsioloogia. AR.01.007 (3 AP) - E.Vasar, A.Soosaar

Neuropsühholoogia. SOPH.00.024 (2 AP) - IA.Toomela

Arengupsühholoogia II. SOPH.00.012 (2 AP) - T.Tulviste

Sotsiaalpsühholoogia II. SOPH.00.013 (3 AP) - O.Must

Tegevus:Motiivid ja emotsioonid. SOPH.00.015 (2 AP) - A.Luuk

Individuaalsed erinevused II. SOPH.00.008 (4 AP) - A.Pulver NB! Kursus algab kevade ja jätkub järgmisel sügisel!

Metodoloogia II:

- Hüpoteeside kontroll (statistika). (3 AP) - L.-M.Tooding

Rakenduspsühholoogia II (nn. kohustuslik valik vähemalt 2 AP):

- Organisatsioonikäitumine. MJTJ.03.010 (3 AP) - M.Vadi

- Keskkonnapsühholoogia. SOPH.00.009 (3 AP) - T.Niit

Valikained

Laste joonistused. SOPH.00.060 (2 AP) - T.Laak

Teadvus - interdistsiplinaarne probleem. ARFS.00.020 (1 AP) - A.Soosaar

Psüühikahäirete süstemaatika (RHK-10). ARPS.01.017 (2 AP) - V. Vasar

Laste mõtlemine koolis ja väljaspool kooli. SOPH.00.077 (2 AP) - E.Kikas

Evolutsiooniline lähenemine isiksusepsühholoogias. SOPH.00.150 (2 AP) - K.Kastepõld

Erikursus arengupsühholoogiast III. SOPH.00.187 (2 AP) - T.Tulviste

Menetuspraktika kliinilises psühholoogias. SOPH.00.113-116 (1-4 AP) - M.Kreegipuu

Ülemaste

Sügissemester

Kohustuslikud ained

Neurokeemia. SOPH.00.111 (2 AP) - J.Harro

E 10 - 12 Tiigi 332

Patopsühholoogia. ARPS.01.005 (2 AP) - L.Mehilane

E 14 - 18 Psühhiaatrikliinik Esimene loeng 6.sept.

Psühholoogia ajalugu. SOPH.00.025 (3 AP) - J.Allik

K 12 - 14 Tiigi 332

K 14 - 16 Tiigi 236 Toimub üle nädala.

Andmete interpreteerimine. SOPH.00.046 (2 AP) - J.Allik, O.Must, A.Toomela

E 10 - 12 Tiigi 332

Uurimistöö teemade analüüs ja retsenseerimine. SOPH.00.189 (1 AP) - K.Kreegipuu
 K 14 - 16 Tiigi 236 Esimene loeng 15.sept.
 Toimub üle nädala.

Valikained

Menetluspraktika koolipsühholoogias. SOPH.00.045 (4 AP) - E.Kikas

Kevadsemester

Kohustuslikud ained

Neurofarmakoloogia. SOPH.00.112 (2 AP) - J.Harro
 Kliiniline psühholoogia II. SOPH.00.038 (2 AP) - M.Kreegipuu

Valikained

Õpetamistehnoloogiate psühholoogilised alused. SOPH.00.144 (2 AP) - A.Luuk
 Emotsioonide, motivatsioonide ja isiksuse psühholoogia. SOPH.00.110 (2 AP) - J.Harro

Magistriõpe

Teadusmagistriõpe

Sügis- ja kevadsemester

Kohustuslikud ained

Eriseminarid:

- Juhendajaseminar I. SOPH.00.117 (5 AP) - juhendajad
- Juhendajaseminar II. SOPH.00.118 (5 AP) - juhendajad
- Psühholoogia metodoloogia eriseminar (magistrikursus). SOPH.00.123 (4 AP) - J.Allik
 E 14 - 18 Tiigi 324 Esimene seminar 6.sept.
 Toimub üle nädala.

Valikained

Psühholoogia õpetamise meetoodika I. SOPH.00.119 (1 AP)
 Psühholoogia õpetamise meetoodika II. SOPH.00.120 (2 AP)
 Psühholoogia õpetamise meetoodika ERISEMINAR. SOPH.00.121 (2 AP)

Sügissemester

Kohustuslikud ained

Psühholoogia metateooria. Ajalugu ja kaasäeg. SOPH.00.148 (2 AP) - A.Toomela
 N 14 - 19 Tiigi 332 1., 21., 22.okt.; 4., 5., 18.,
 19.nov.; 2., 3., 16., 17.dets.

Eriseminarid:

- Psühholoogia eriseminar. SOPH.00.154 (2 AP) - J.Harro
 K 14 - 19 Tiigi 326 Esimene seminar 8.sept.
 Edaspidi kokkuleppel

Valikained

Kultuur ja mälu. SOPH.00.181 (2 AP) - prof.P.Tulviste

K 16 - 18

Tiigi 127

Esimene seminar 8.sept.

Kevadsemester

Kohustuslikud ained

Magistritöö teemade metateoreetiline analüüs. SOPH.00.149 (2 AP) - A.Toomela

Rakendusmagistriõpe

Sügissemester

Organisatsioonipsühholoogia. SOPH.00.183 (2 AP) - M.Nõmm

N ja R 14 - 18

Tiigi 332

2.sept. - 1.okt.

Bissejuhatus kognitiiv-käitumisteraapiasse. SOPH.00.135 (3 AP) - K.E.Esop

N ja R 10 - 14

Tiigi 332

2.sept. - 1.okt., 22.okt.; 5., 11.,
12., 19.nov.; 3., 17. 17.dets.

Inimese seksuaalkäitumine. SOPH.00.193 (1 AP) - M.Pork

E 14 - 19

Tiigi 332

8., 9.nov.; 13., 14.dets.

Kevadsemester

Kliinilise psühholoogia magistrikursus. SOPH.00.191 (2 AP) - M.Kreegipuu

Ärevushäirete kognitiivne ja käitumisteraapia. SOPH.00.184 (1 AP) - A.Aluoja

Arengupsühholoogia magistrikursus. SOPH.00.185 (2 AP) - T.Tulviste, E.Kikas

Doktoriõpe

Sügis- ja kevadsemester

Juhendajaseminar I-IV. SOPH.00.124-127 (5 AP) - juhendajad

Doktoriseminar. SOPH.00.128 (5 AP) - J.Allik

Mittepsühholoogidele pakutavad ained

Sügissemester

Ülevaade psühholoogiast. SOPH.00.029 (4 AP) - A.Luuk

T ja K 14 - 16

Vanemuise 225

Esimene loeng 7.sept.

Psühholoogia (vene keeles). SOPH.00.138 (2 AP) - P.Tulviste

T 16 - 18

Keemiahoone 226

Esimene loeng 7.sept.

Formaalne loogika. SOPH.00.031 (2 AP) - G.Vuks

T 16 - 18

Lossi 405

Formaalne loogika (vene keeles). SOPH.00.031 (2 AP) - G.Vuks

E 16 - 18

Tiigi 119

Üliõpilasnõustamine. SOPH.00.109 (2 AP) - K.E.Esop jt. Jätkukursus, algas kevadsemestril.
Sotsiaalpsühholoogia. SOPH.00.035 (3 AP) -, O.Must

K 16 - 18 Tiigi 118

N 16 - 18 Tiigi 118

Toimub üle nädala.

Uimastid ja elu. SOPH.00.163 (2 AP) - J.Harro

E 16 - 18 Vanemuise 225

Esimene loeng 6.sept.

Kevadsemester

Psühholoogia. SOPH.00.057 (2 AP) - A.Pulver

Nauteained ja ravimsoõltuvus. SOPH.00.155 (1 AP) - J.Harro

Juhtimispsühholoogia (kasvatusteadusele ja medõeteadusele). SOPH.00.070 (1 AP) -
A. Luuk

Personalijuhtimine (medõeteadusele). SOPH.00.140 (2 AP) - M.Nõmm

Formaalne loogika. SOPH.00.031 (2 AP) - G.Vuks

Formaalne traditsiooniline loogika (praktikum). SOPH.00.195 (2 AP) - G.Vuks

Üliõpilasnõustamine. SOPH.00.109 (2 AP) (kursus lõpeb sügissemestril) - K.E.Esop jt.

Olulisemad rahvusvahelised publikatsioonid 1997-1998

Allik J., & Realo A. (1997) Emotional experience and its relation to the Five-Factor Model in Estonian. - *Journal of Personality*, 65, 625 - 647.

Allik J., & Realo A. (1997) Intelligence, academic abilities, and personality. - *Personality and Individual Differences*, 23, 809 - 814.

Allik J. (1998) Thoughts about the quality of social sciences in Estonia. - *Tõrnes*, 2 (52/47), 1, 91-107.

Allik J., Kreegipuu K. (1998) Multiple visual latency. - *Psychological Science*, 9, 2, 135-138.

Allik J., Luuk A., Toom M. (1998) Programming of eye movement direction and amplitude. - *Perception*, 27 (suppl.), 136-137.

Cheour M., Cõponienõ R., Lehtokoski A., Luuk A., Allik J., Alho K., Näätanõn R. (1998) Development of language-specific phoneme representation in the infant brains. - *Nature Neuroscience*, 1, 5, 351-353.

Junefelt K. & Tulviste T. (1997) Regulation and praise in American, Estonian, and Swedish mother-child interaction. - *Mind, Culture, and Activity*, 4, 24 - 33.

Junefelt K., Tulviste T. (1998) American, Estonian and Swedish mothers' regulation of their children's discourse construction. - *Child Development within Culturally Structured: Environments Construction of psychological processes in interpersonal communication* / M. de Lyrõ, & J. Valsiner (Eds.). Stamford, CA.: Ablex, 4, 137-154.

Kask A., Rõõõ L., Harro J. (1998) Anxiogenic-like effect of the NPY Y₁ receptor antagonist BIBP3226 administered into the dorsal periaqueductal gray matter in rats. -

Regulatory Peptides, 75/76, 255-262.

- Kask A., Rågo L., Harro, J. (1998) Anxiolytic-like effects of NPY and NPY₁₃₋₃₆ microinjected into vicinity of locus coeruleus in rats. - *Brain Research*, 788, 345-348.
- Kask A., Rågo L., Harro J. (1998) Evidence for involvement of neuropeptide Y receptors in the regulation of food intake: studies with Y₁-selective antagonist BIBP3226. - *British Journal of Pharmacology*, 124, 1507-1515.
- Kask A., Rågo L., Harro J. (1998) Opposite effects of [Leu³¹,Pro³⁴]NPY and NPY₁₃₋₃₆ on hypnotic response to α_2 -adrenoceptor agonist dexmedetomidine microinjected into rat locus coeruleus. - *Neuroscience Research Communications*, 23, 41-44.
- Kikas E. (1998) Pupils' explanations of seasonal changes: age differences and the influence of teaching. - *British Journal of Educational Psychology*, 68, 4, 505-516.
- Kikas E. (1998) The impact of teaching on students' definitions and explanations of astronomical phenomena. - *Learning and Instruction*, 8, 5, 439-454.
- Kikas E. (1997) The impact of teaching on students' explanations of astronomical phenomena. - *Psychology of Language and Communication*, 1, 2, 45-52.
- Kreegipuu K., Kaadu K. (1998) Spatial localisation in relation to real and imaginary references. - *Perception*, 27 (suppl.), 73-74.
- Löfberg C., Harro J., Matto V., Orelund L. (1998) Cholecystokinin peptides and receptor binding in rat brain after DSP-4 treatment. - *Neuropeptides*, 32, 103-108.
- Must O. Literacy: (1998) The case of Estonia. *Trames*, 2 (52/47), 1, 40-65.
- Näätänen R., Lehtkoski A., Lennes M., Cheour M., Huotilainen M., Iivonen A., Vainio M., Alku P., Luuk A., Allik J., Sinkkonen J., Alho, K. (1997) Language-specific phoneme representation revealed by electric and magnetic brain responses. - *Nature*, 385, 432 - 434.
- Realo A., Allik J. & Vadi M. (1997) The hierarchical structure of collectivism. - *Journal of Research in Personality*, 31, 93 - 116.
- Realo A. (1998) Collectivism in an individualist culture: The case of Estonia. - *Trames*, 2 (52/47), 1, 19-39.
- Realo A. (1998) Multiculturalism: Diversity in action. - *Trames*, 2 (52/47), 3, 203-208.
- Realo A., Allik J. (1998) The Estonian Self-Consciousness Scale and its relation to the Five-Factor Model of personality. - *Journal of Personality Assessment*, 70, 109-124.
- Rinken, A. Harro J., Engström, L., Orelund, L. (1998) Role of fluidity of membranes on the guanyl nucleotide-dependent binding of cholecystokinin-8s to rat brain cortical membranes. - *Biochemical Pharmacology*, 55, 423-431.
- Tulviste T. & Raudsepp M. (1997) Conversational style of Estonian mothers. - *First Language*, 17, 151 - 163.
- Tulviste T. (1998) How much talk is expected from Estonian children? - *Trames*, 2 (52/47), 1, 108-119.
- Tulviste T. (1997) Semantic awareness of the word: Some theoretic and methodological issues. - *Psychology of Language and Communication*, 1, 2, 63-70.
- Valk A. (1998) Determinants of National Attitudes. - Herrberg, A. (Ed.) *Which identity for which Europe?* Aalborg: Aalborg University Press, 51-70.

Semiootika osakond

Tiigi 78-312, tel/faks 375 933, semiotics@ut.ee

Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduskonna semiootika osakond on ülikooli nooremaid. Vastuvõtt osakonda toimub seitsmendat aastat ja alates 1996.a. ka venekeelsesse õppesse. Võrreldes teiste sotsiaal- ja filosoofiateaduskonnas õpitavate erialadena on semiootika kui iseseisev teadusharu võrdlemisi noor - ta on formeerunud alles 20. sajandil. Väga oluline osa selles kuulub Tartu Ülikoolile, kus alates 1960. aastatest kujunes tänu prof. Juri Lotmanile välja maailmakuulus Tartu kultuurisemiootika koolkond. Antud koolkonna eripära säilitab oma praktilises õppetöös ka semiootika osakond.

Osakond pakub mitmekülgset sotsiaal- ja humanitaarharidust, mis lubab analüütikuna orienteeruda ühiskonnas toimuvates protsessides. Originaalne õppekava, mis on läbinud rahvusvahelise ekspertiisi ja avaldatud *International Association for Semiotic Studies* aastaaruandes *Semiotics Around the World. IASS-AIS Bulletin Annual 95/Annual 96* (Wien 1996). Õppekava jagunemine semiootika ja kulturoloogia pooleks on olemuslik. Ühiskonnas toimuvate protsesside mõistmiseks on oluline mõista tähenduslikkuse tekkemehhanisme, märkide ja märgisüsteemide struktuuri ja toimet. Samas on kultuur selleks sfääriks, milles peegeldub kõik elukeskkonda puutuv. Semiootiku jaoks on kultuur märgisüsteeme kasutatav, loov ja mäletav mehhanism, milles nende süsteemide vahel toimivad suhted lubavad diagnoosida kultuuri seisundit ühiskonna eri osade seisundina. Seega kasutab semiootika ka teiste sotsiaalteaduste uurimisvahendeid ja -tulemusi, kuid teeb analüütilisi otsuseid abstraktsemal, märgisüsteemide tasandil.

Semiootika osakonna spetsialiseerumissuundadeks on üld-, bio- ja kultuurisemiootika.

Koosseis

Töötajad

- Peeter Torop - osakonna juhataja, semiootika korraline professor, *PhD* (filosoofia)
 Ulvi Urm - vastutav sekretär, e-post: ulviurm@ut.ee
 Irina Avramets - lektor, *MA* (slaavi filoloogia)
 Jelena Grigorjeva - lektor, *MA* (vene kirjandus)
 Kalevi Kull - dotsent, knd (bioloogia)
 Mihhail Lotman - õppeülesande täitja, *MA* (slaavi filoloogia)
 Ülle Pärl - dotsent, knd (filoloogia)
 Silvi Salupere - õppeülesande täitja
 Anti Randviir - vanemlaborant (0,5), *MA* (semiootika ja kulturoloogia), e-post: arandviir@ut.ee

Doktorandid

Irina Avramets
Jelena Grigorjeva
Jan Levštenko
Valdur Mikita
Anti Randviir
Eleonora Rudakovskaja-Borissova

Magistrandid

Kiur Aarma
Kerttu-Kaisa Kiviselg
Andres Kõnno
Deniss Poljakov
Elin Sütiste
Jelena Švaikovskaja

Õppekava

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogus 4.06.1996.a.

Ülikooli nimi: Tartu Ülikool

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: semiootika ja kulturoloogia

Õppekava nimetus inglise keeles: *Semiotics and Theory of Culture*

Nominaalse õppekava kestvus aastates: 4+2+4

Õppekava lühiannotatsioon

Semiootika ja kultuuriteooria põhikursus koosneb kolmest astmest: alam-, kesk- ja ülemastmest. Alam- ja keskastme lõpetamise kohta annab semiootika osakond vastava tunnistuse. Üliõpilane valib 2 AP mähus kohustusliku üldaine sotsiaalteaduskonna sotsioloogia, psühholoogia ja politoloogia erialade sissejuhatavatest kursustest. Alam- ja keskastmes toimub õppetöö paralleelselt eesti ja vene keeles, ülemastmes tagatakse eestikeelne õpetus. Võimaluse piires pakutakse ülemastmes õpetust ka vene keeles ja kõigil astmetel inglise keeles.

Semiootika alamastme (20 AP) eesmärk on anda ülevaade semiootika põhimõistest ja uurimisvaldkondadest.

Semiootika keskastme (30 AP) eesmärk on anda ülevaade semiootika ja kultuuriteooria peamistest teoreetilistest probleemidest ja teooriatest. Samuti peab keskastme kursus tutvustama teadusliku uurimistöö printsiipe. Teisel ja kolmandal õppeaastal

kirjutatakse uurimuslikku laadi seminaritöö.

Semiootika ülemastme (40 AP) eesmärk on süvendatud käsituse loomine semiootikast ja iseseisva uurimistöö oskuste arendamine. Samuti peab ülemastme kursus andma üldise ettevalmistuse tööks kutsealase semiootiku ja kulturoloogina. Ülemaste lõpeb bakalaureuse eksamiga ja lõputöö kaitsmisega, mille edukas sooritamine annab Baccalaureus Artiumi (semiootika ja kulturoloogia) kraadi.

Semiootika ja kulturoloogia magistriõpe kestab 2 aastat ja koosneb magistriõpingutest (40 AP) ja magistritööst (40 AP). Magistriõpingud lõpevad magistrieksamiga ja magistritöö kaitsmisega. Magistriõppe eesmärgiks on anda vajalikud teadmised uurimistööks semiootika ja kulturoloogia valdkonnas ja praktilised oskused erialaseks tööks.

Doktoriõpe kestab 4 aastat, mille vältel peab doktorikraadi taotleja koguma 160 ainepunkti. Doktoriõppe eesmärgiks on anda teadmised ja oskused uurimistöö läbiviimiseks rahvusvaheliselt aktsepteeritaval tasemel. Ühtiasi eeldatakse doktorandiil doktoriõppe teemaatikale vastavat osalemist osakonna õppetöös (loengud ja seminarid üliõpilastele). Ainepunktid jagunevad järgmiselt: 40 - doktoriõpingud ja 120 doktoritöö.

Valikkursuste loetelu uuendatakse igaaastaselt, mistõttu võib varieeruda kursuste arv ja nende eest antavate ainepunktide kogus. Valikkursuste loetelu tehakse teatavaks elneva õppeaasta 30. aprilliks. Ühekordselt loetavatest ainetest (näiteks välislektorite kursused) teatatakse 1 kuu enne nende toimumist.

Semiootika bakalaureuse kursus (160 AP) koosneb neljast osast:

1. Semiootika ja kultuuriteooria põhikursus (96 AP)
2. Kohustuslikud üldained: (2 AP)
  - Sissejuhatus politoloogiasse
  - Sissejuhatus psühholoogiasse
  - Sissejuhatus sotsioloogiasse
3. Kõrvalaine (40 AP)
4. Vabalt valitavad ained (22 AP)

Kõrvalaineks võib olla kaks muud eriala alamastmes või üks muu eriala keskastmes. Soovitavad kõrvalerialad: psühholoogia, sotsioloogia, filosoofia, politoloogia, sotsiaaltöö või mõni muu sotsiaal-, filosoofia-, majandusteaduskonna eriala.

Õppeainete loetelu

Alamaste (22 AP)

1. Sissejuhatus kultuuriteooriasse	S	3 AP	E
2. Sissejuhatus semiootikasse	S	3 AP	E
3. Semiootika ajalugu I	K	3 AP	E
4. Kultuurilugu I	S	3 AP	A
5. Semiootika praktikum	S	2 AP	A
6. Biosemiootika	K	2 AP	E

7. Tõlkesemiootika	K	2 AP	E
8. Kunstisemiootika	K	2 AP	E
9. Valikkursus	K	2 AP	A

Keskaste (32 AP)

1. Semiootika ajalugu II	S	3 AP	E
2. Kultuurisemiootika	K	2+2 AP	E
3. Rahvuskultuuride interpreteerimine	K	3 AP	A
4. Tävakäitumise semiootika	S	2 AP	E
5. Kirjandussemiootika	S	2 AP	A
6. Kultuuriteksti mõistmine	S	2 AP	E
7. Proseminar 2 AP, proseminaritöö 3 AP	S+K	5 AP	A
8. Seminar 2 AP, seminaritöö (5 AP)	S+K	7 AP	A
8. Valikkursused	S+K	2+2 AP	A+A

Ülemaste (42 AP)

1. Kultuurinähtuste analüüs	S	3 AP	E
2. Sotsiossemiootika I	S	2 AP	E
3. Sotsiossemiootika II	K	2 AP	E
4. Tänapäeva kultuur ja semiootika	K	2 AP	A
5. Valikkursused	S+K	3+3 AP	2A
6. Ökosemiootika	S	2 AP	E
7. Kultuuritüpoloogia	K	2 AP	A
8. Teoreetiline semiootika	K	3 AP	E
9. Kultuurilugu II	S	3 AP	A
10. Bakalaureuse seminar ja uurimistöö	S+K	12 AP	(4A+8A)
11. Bakalaureuse eksäm	K	5 AP	

Magistriõpe (80 AP (40+40))

1. Teadusfilosoofia ja metodoloogia		2 AP	E
2. Tänapäeva semiootika ja kulturoloogia probleemid		4 AP	E
3. Eriseminar		5 AP	A
4. Valikkursused		22 AP	(3E+3A)
5. Haridusteooria		2 AP	
6. Eriala õpetamise meetodika		1 AP	
7. Magistriksam		5 AP	
8. Magistritöö		40 AP	

Valikkursused võivad olla ka keeled, kuid mitte üle 4 AP

Doktoriõpe (160 AP (40+ 120))

1. Valikkursused	20 AP
2. Eriseminarid	5 AP
3. Erialane osalemine osakonna õppetöös (doktoritöö temaatikaga seonduvate valikkursuste lugemine, eriseminaride ja lõputööde juhendamine)	5 AP
5. Doktorieksam	10 AP
6. Doktoritöö	120 AP

Antavate kraadide nimetused:

- *Baccalaureus Artium* (semiootika ja kulturoloogia), *Bachelor of Arts (Semiotics and Theory of Culture)*
- *Magister Artium* (semiootika ja kulturoloogia), *Master of Arts (Semiotics and Theory of Culture)*
- *Doctor Philosophiae* (semiootika ja kulturoloogia), *Doctor of Philosophy (Semiotics and Theory of Culture)*

1999.-2000. õ.-a. loetavad kursused

.....

SOSE.01.104 Sissejuhatus semiootikasse, 3 AP, K. Kull. Ülevaatekursus teiste erialade üliõpilastele.

Alamaste**Sügissemester****Eesti õpperühm**

- SOSE.01.001 Sissejuhatus semiootikasse, 3 AP, M. Lotman
 SOSE.01.020 Semiootika praktikum, 2 AP, M. Lotman
 SOSE. 01.097 Sissejuhatus kultuuriteooriasse, 3 AP, P. Torop

Vene õpperühm

- SOSE.01.087 Sissejuhatus semiootikasse vene rühmale, 3 AP, J. Levštšenko
 SOSE.01.088 Sissejuhatus kultuuriteooriasse vene rühmale, 3 AP, I. Avramets
 SOSE.01.056 Kultuurilugu I, 3 AP, I. Avramets
 SOSE.01.020 Semiootika praktikum, 2 AP, M. Lotman

Kevadsemester**Eesti õpperühm**

- SOSE.01.032 Kunstisemiootika, 2 AP, J. Grigorjeva
 SOSE.01.058 Biosemiootika, 2 AP, K. Kull

SOSE.01.084 Semiootika ajalugu I, 3 AP, S. Salupere
SOSE.01.089 Kultuurilugu I: Hiina kultuurilugu, 3 AP, M. Läänemets

Vene õpperühm

SOSE.01.079 Kunstisemiootika vene rühmale, 2 AP, J. Grigorjeva
SOSE.01.073 Biosemiootika vene rühmale, 2 AP, K. Kull
SOSE.01.085 Semiootika ajalugu I vene rühmale, 3 AP, J. Levšenko

Keskaste

Sügissemester

Eesti õpperühm

SOSE.01.019 Semiootika ajalugu II, 3 AP, S. Salupere
SOSE.01.040 Kirjandussemiootika, 2 AP, Ü. Pärli
SOSE.01.101 Kultuuriteksti mõistmine: hermeneutika ja retseptiivne esteetika, 2 AP, Ü. Pärli

Vene õpperühm

SOSE.01.086 Semiootika ajalugu II vene rühmale, 3 AP, J. Levšenko
SOSE.01.040 Kirjandussemiootika, 2 AP, Ü. Pärli

Kevadsemester

SOSE.01.072 Tavakäitumise semiootika, 2 AP, J. Grigorjeva
SOSE.01.080 Tavakäitumise semiootika vene rühmale, 2 AP, J. Grigorjeva
SOSE.01.103 Rahvuskultuuride interpreteerimine, 3 AP

Sügis- ja kevadsemester

SOSE.01.090 Proseminar, 5 AP, Ü. Pärli
SOSE.01.090 Proseminar vene rühmale, 5 AP, J. Levšenko
SOSE.01.091 Seminar, 7 AP, P. Torop
SOSE.01.092 Seminar, 7 AP, M. Lotman
SOSE.01.093 Seminar, 7 AP, J. Grigorjeva
SOSE.01.094 Seminar, 7 AP, K. Kull
SOSE.01.095 Seminar, 7 AP, I. Avramets
SOSE.01.096 Seminar, 7 AP, S. Salupere

Ülemaste

Sügissemester

SOSE.01.029 Bakalaureuseseminar, 12 AP, P. Torop
SOSE.01.068 Sotsioseemiootika I, 2 AP, A. Randviir

SOSE.01.069 Ökosemiootika, 2 AP, K. Kull

SOSE.01.082 Kultuurinähtuste analüüs, 3 AP, A. Riistan

SOSE.01.083 Kultuurilugu II: vaimukultuur ja antropoloogia, 3 AP, A. Riistan

Kevadsemester

SOSE.01.070 Tänapäeva kultuur ja semiootika, 2 AP, Ü. Pärli

SOSE.01.076 Psühhosomaatika, 2 AP, A. Paju

SOSE.01.077 Teoreetiline semiootika, 3 AP, M. Lotman

SOSE.01.078 Teoreetiline poeetika, 3 AP, M. Lotman

SOSE.01.081 Sotsiosemiootika II, 2 AP, A. Randviir

Sügis ja kevadsemester

SOSE.01.029 Bakalaureuseseminar, 12 AP

Kraadiõpe

Sügis- ja kevadsemester

SOSE.01.030 Magistriseminar, 4 AP

SOSE.01.098 Juri Lotman ja kultuurisemiootika, 3 AP, P. Torop

SOSE.01.099 Semiootilise analüüsi metakeele probleemid, 3 AP, P. Torop

SOSE.01.100 Tartu-Moskva koolkonna semiootika, 3 AP, P. Torop

Kevadsemester

SOSE.01.039 Eriala õpetamise metoodika, 1 AP

SOSE.01.075 Teoreetiline bioloogia, 3 AP, K. Kull

SOSE.01.102 Evolutsiooni mehhanismid, 2 AP, K. Kull

Semiootika osakonna teaduslikud seeriad

Töid märgisüsteemide alalt, 26. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998

Tartu Semiootika Raamatukogu I. *Kultuurisemiootika teesid*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998

Sotsioloogia osakond

Tiigi 78, tel.: 375-924 , e-mail: socdept@psych.ut.ee

Tartu Ülikoolis on kolme aastakümne vältel korraldatud sotsioloogilisi uurimusi. Oleme teinud neid enamuse sellest ajast olukorras, kus polnud akadeemilist sotsioloogiaalast haridust ning võimalust sotsioloogiat õpetada, puudusid normaalsed kontaktid muu maailma sotsiaalteadusega ning meie uurimuste rakendus ühiskonna asjade korralduses olenes enamasti muust kui uurimuste tasemest ning temaatikast. Ometi oleme suutnud pakkuda koostööd kolleegidele arenenud sotsiaalteadusega maadest, oleme saanud öelda mõndagi siinses maailmas toimuva kohta. Sotsioloogia süstemaatiline õpetamine - kraadihariduseni viiva õppekava kui ka akadeemilise koolituse osaks oleva üldainena - sai alata alles 1980. aastate lõpus. Senistel uurijatel tuli ümber kvalifitseeruda õppejõududeks. Esmajoones Rein Taagepera tõi Tartusse sotsiaalteadusliku hariduse maailmamallid Lääne kõrgkoolidest.

Sotsiaalteaduskonna koosseisus tegutsevas sotsioloogiaosakonnas on kolm õppetooli:

- sotsioloogia teooria ja ajaloo õppetool;
- praktilise sotsioloogia õppetool;
- sotsiaalse analüüsi meetodite õppetool.

Sotsioloogiaosakonna baasil on käimas uurimistöö esmajoones perekonna ja sotsiaalse heaolu, haridus- ja noorsooprobleemide ning hälbekäitumise alal. ÜRO Arenguprogrammi toel on kujunema hakanud uurimistöö sugupoolte suhete vallas. Olulisemad teadustöö partnerid on Eesti õppe- ja teadusasutuste kõrval Helsingi, Tampere ja Joensuu Ülikool Soomes, Longborough Ülikool Suurbritannias, Stanfordi Ülikool USA-s. Fundamentaalteaduslike projektide ja rakendustööde teostamiseks on kaasatud üliõpilased, kellele see on peamine uurimispraktika. Sotsioloogiaosakond on põhilisi baase Eesti Sotsiaalteaduslikule Andmearhiivile (ESTA) - rahvuslikule sotsiaalteaduslike andmete arhiivile.

Sotsioloogiaosakond annab erialakoolitust alam-, kesk- ja ülemastmel ning magistri- ja doktoriõppes. Omamaiste üliõpilaste kõrval on meie seas tudengid Soomest. Teisalt on osakond seadnud sihi osaleda üle-euroopalises akadeemilises hulkurluses, nii et magistriskraadini jõudev sotsioloogiatudeng oleks viibinud vähemalt ühe semestri mõnes välismaa ülikoolis. Ses suhtes on tihedamad kontaktid Tampere Ülikooliga Soomes ja Arhusi Ülikooliga Taanis. Magistriõpet läbitakse ka George Sorosi algatatud Kesk-Euroopa Ülikoolis.

Koosseis

Töötajad

Liina-Mai Tooding - osakonna juhataja, dotsent, knD (filosoofia),

e-post: tooding@psych.ut.ee

Villu Talv - vanemmetoodik, e-post: villu@psych.ut.ee

Mikk Titma - professor, dr (filosoofia)

Airi Värnik - külalisprofessor, *PhD* (psühhiaatria)

Dagmar Kutsar - dotsent, *PhD* (psühholoogia), e-post: urmas@psych.ut.ee

Henn Käärik - dotsent, knD (filosoofia), e-post: hkaarik@psych.ut.ee

Jüri Saarniit - dotsent (0,5), vanemteadur (0,5), knD (psühholoogia), e-post: jysn@psych.ut.ee,

Avo Trumm - lektor, *MA* (sotsioloogia), e-post: urmas@psych.ut.ee

Paul Kenkmann - vanemteadur, dr. (filosoofia), e-post: paul@psych.ut.ee

Hans Dsiss - teadur, knD (ajalugu), e-post: hans@psych.ut.ee

Judit Strömpl - teadur, *MA* (sotsiaaltöö), e-post: judit@ut.ee

Marti Taru - teadur, *MA* (sotsioloogia), e-post: marti@psych.ut.ee

Avo Ennok - projektijuht, e-post: avo@psych.ut.ee

Anu Laas - projektijuht, e-post: alaas@ut.ee

Rein Murakas - projektijuht, *MA* (sotsioloogia), e-post: rein@psych.ut.ee

Urmas Oja - vanemreferent, e-post: urmas@psych.ut.ee

Helle Saaremägi - vanemreferent (0,5)

Evi Arvi - vanemtehnika

Ivi Linno - sekretär

Doktorandid

Aet Annist

Toomas Gross

Veronika Kalmus

Annä Markina

Rein Murakas

Marti Taru

Avo Trumm

Anne Õuema

Magistrandid

Airi Alakivi

Erika Ellamaa

Karen Janikson

Eneken Juurmann

Külliki Korts

Kersti Kõiv

Meeli Murasov

Mait Mürsepp

Olavi Otepalu

Terje Ots

Veiko Paalandi

Kersti Raadik

Heiki Sal-Saller

Toivo Sikk

Evelin Silla

Saale Taul

Aare Toomist

Mari Uba

Marko Veisson

Maris Vilms

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogu poolt 31.05.1996

Ülikooli nimetus: Tartu Ülikool

Teaduskond: sotsiaalteaduskond

Õppekava nimetus eesti keeles: sotsioloogia

Õppekava nimetus inglise keeles: *sociology*

Nominaalse õppeaja kestus aastates:

- bakalaureuseõpe - 4
- magistriõpe - 2
- doktoriõpe - 4

Õppekava lühiannotatsioon

Sotsioloogia õpetamine toimub kolmes astmes: bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppena.

Bakalaureusekursuse maht on 160 AP ning koosneb 3 osast:

- sotsioloogia peaaainena - 100 AP
- kõrvalaine(d) - 40 AP
- vabaained - 20 AP

Sotsioloogia kursus jaguneb kolmeks: alam-, kesk- ja ülemastmeks, mahuga vastavalt 23, 27 ja 50 AP. Alamastme eesmärk on anda ülevaade sotsioloogilise ühiskonnakäsitluse põhimõistetest, uurimisvaldkondadest ja uurimisevõtetest. Keskastmel õpitakse sotsioloogia ajalugu ja empiirilise uurimistöö meetodeid (sealhulgas uurimispraktikadena) ning käsitletakse nüüdisaja sotsioloogia olulisemaid ainevaldasid. Ülemastme eesmärk on süvendatud teoreetilise käsitluse andmine ühiskonnast ja selle sotsioloogilisest uurimisest, mis oleks aluseks tulevasele uurimis- kui ka praktilisele tegevusele kutselise sotsioloogina. Ülemaste lõpeb lõputöö kaitsmisega.

Sotsioloogia magistriõpe (80 AP) koosneb õppetööst (40 AP), mis lõpeb magistrieksami ja magistritöö kaitsmisega (40 AP). Magistriõppe peasiht on anda ettevalmistus sotsioloogiaalaseks uurimistööks.

Doktoriõpe (160 AP) koosneb doktorieksamiga lõppevast õppetööst (40 AP) ning doktoritöö kaitsmisest (120 AP). Sellel tasemel on eesmärgiks teadmiste ja uurimisoskuste andmine, mis võimaldavad osalemist rahvusvahelises teaduses.

Bakalaureuseõpe

Peaaine - sotsioloogia, 100 AP

Alamaste (23 AP, kõrvalainena 18 AP)

- Sissejuhatus sotsioloogiasse (3 AP)
- Psühholoogia (2 AP)

- Sissejuhatus poliitikateadusse (2 AP)
- Sissejuhatus sotsioloogia meetoditesse (2 AP)
- Sotsiaalne diferentseerumine (2AP)
- Sotsioloogia ajalugu : sotsioloogilise mõtte ajalugu I (2 AP)
- Akadeemiline tekst* (1 AP)
- Empiirilise sotsioloogia meetodid: Sotsioloogilise uurimuse praktikum (2 AP)
- Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse* (2 AP)
- Andmeanalüüs sotsiaalteadustes (3 AP)
- Seminaritöö *(2 AP)

*Sotsioloogia alamastme võtmisel kõrvalainena ei ole kohustuslik

Keskaste (23+27 AP)

- Alamaste (23 AP, kõrvalainena võtmisel 18 AP)
- Sotsioloogia ajalugu: Sotsioloogilise mõtte ajalugu II (2 AP)
- Perekonnasotsioloogia (2 AP)
- Kvantitatiivsed meetodid sotsioloogias (3 AP)
- Empiirilise sotsioloogia meetodid: Kvalitatiivsed meetodid sotsioloogias (3 AP)
- Rahvastikuteadus (2 AP)
- Sotsiaalpsühholoogia (3 AP)
- Seminaritöö (4 AP)
- Valikkursused (kohustuslik valida 8 AP ulatuses)

Ülemaste (23+27+50 AP)

- Keskaste (50 AP)
- Nüüdisaja sotsioloogiateooria : Sotsioloogiline teooria ja metateooria I, II(6 AP)
- Sotsiaalfilosoofia (3 AP)
- Tegevusteooria (2 AP)
- Sotsiaalse stratifikatsiooni teooria (3 AP)
- Majandussotsioloogia (2 AP)
- Perekonnauuringud (2 AP)
- Majandusteooria (3 AP)
- Bakalaureusetöö (15 AP)
- Valikkursused (kohustuslik valida 14 AP ulatuses).

Valikkursused (2 AP) **:

** Nimestik võib muutuda. Kõiki aineid ei loeta igal aastal.

- Õigussotsioloogia
- Bürokratiasotsioloogia
- Religioonisotsioloogia
- Poliitikasotsioloogia

- Valitud peatükke sotsioloogia ajaloost
- Sotsiaalse prognoosi teooria ja metodoloogia
- Ajalooline sotsioloogia
- Arenguteooriad
- Haridussotsioloogia
- Noorsoosotsioloogia
- Massikommunikatsiooni sotsioloogia
- Avaliku arvamuse sotsioloogia
- Käitumishälvete sotsioloogia
- Alaealiste hälbekäitumine ja preventatsioon
- Kriisisekkumine
- Sotsiaalpsühhiaatria
- Eutanaasia
- Linnasotsioloogia
- Maasotsioloogia
- Kultuurisotsioloogia
- Etnosotsioloogia
- Sotsiaalantropoloogia
- Tärbimisanthropoloogia
- Väärtusteteooria
- Lapsepõlvesotsioloogia
- Sugupoolte sotsioloogia
- Sugupool ja majandus
- Feminismi klassika
- Feministlik perspektiiv sotsioloogias
- Siirdeühiskonna sotsiaalprobleeme Eestis
- Sotsiaalne heaolu
- Empiirilise sotsioloogia meetodid: uurimisstrateegiad
- Tekstianalüüsi meetodid
- Valikkursused kvantitatiivsest analüüsist :
- Empiirilised andmestikud
- Kategoriaalsete tunnuste analüüs
- Kogumi struktuuri analüüs
- Sündmuste analüüs
- Sissejuhatus põhjuslikkuse analüüsi
- Andmebaasid sotsiaalteadustes
- Andmetöötluspaketi SPSS kasutamine

Kõrvalained

Sotsioloogia peaaineks valinu läbib kõrvalaine(te)na ühe aine keskastmes või kaks ainet alamastmes, mahuiga vähemalt 40 AP. Kõrvalaine valiku eesmärgina nähakse laiemat

sotsiaalteaduslikku silmaringi teadustööle pürgijail ning võimalust tegutseda praktikas sotsioloogilise ettevalmistuse kasutust võimaldavates valdkondades. Sellest lähtuvalt nähakse ette kõrvalaine valik esmajoones sotsiaalteaduskonna õppekavadest lähtudes (ajakirjandus, avalik haldus, politoloogia, psühholoogia, semiootika, sotsiaaltöö).

Vabaained

Vabaainete kogumaht on 20 AP. Soovitav on keeleõpe, jõudmaks olukorrani, et sotsioloogiat peaaheinena õppija valdab kaht võõrkeelt.

Magistriõpe

Magistriõppe maht on 80 AP ja see koosneb kahest osast:

- õppetöö (40 AP)
- magistritöö kaitsmine (40 AP)

Õppetöö magistriastmel

Õppetöö hõlmab 40 AP ulatuses ainekursusi ja seminare. Magistriõpe lõpeb magistrieksamiga ning magistritöö kaitsmisega. Magistriõppe raames valmistab magistrant ette ja esitab ülikoolis 4-6 tundi loenguid oma uurimistööga seotud, bakalaureuseõppe kava kuuluvas aines.

- Sotsioloogia teooria (6 AP)
- Nüüdisaja sotsioloogia metodoloogia (2 AP)
- Õmpiirilise uurimistöö meetodite erikursused (4 AP)
- Eesti ühiskond sotsiaalsete muutuste ajal (5 AP)
- Eriseminarid (10 AP)
- Eesti sotsioloogia nüüdisprobleemid (4 AP)
- Sotsiaalteadusliku uurimistöö koostamise metoodika (1 AP)
- Nüüdisaja eesti keel (2 AP)
- Magistriksam (4 AP)
- Kõrgkooli õppetöö praktika (2 AP)

Doktoriõpe

Doktoriõpe sotsioloogia alal koosneb õppetööst 40 AP ulatuses ja doktoritöö kaitsmisest, mis hõlmab 120 AP.

Doktoriõpe lõpeb doktorieksami ja doktoritöö kaitsmisega, mis võib toimuda Tartu Ülikooli või selle õppeasutuse baasil, kellega koostöös doktoriõpe korraldatakse.

Omistatavate kraadide nimetused

- Sotsioloogia bakalaureus, *Baccalaureus artium (BA)* (sotsioloogia) ehk *Bachelor of Arts (sociology)*

- Sotsioloogiamagister, *Magister artium (MA)* (sotsioloogia) ehk *Master of Arts (sociology)*
- Filosoofiadoktor sotsioloogia alal, *Doctor philosophiae (PhD)* (sotsioloogia) ehk *Doctor of Philosophy (sociology)*

1999 - 2000. õppeaastal loetavad bakalaureusekursused

Sügissemester

- SOSS 02.058 Akadeemiline lugemine ja kirjutamine (1 AP) - Kadri Koreinik
- SOSS 02.009 Andmeanalüüs sotsiaalteadustes (3 AP) - Liina-Mai Tooding
- SOSS 02.004 Andmebaasid sotsiaalteadustes : sekundaaranalüüs ja selle allikad (2 AP)
- Rein Murakas
- SOSS 02.035 Feministlik perspektiiv sotsioloogias (2 AP) - Anu Laas
- SOSS.02.012 Haridussotsioloogia (2 AP) - Jüri Saarniit
- SOSS 02.011 Hüpoteeside kontrollimine (statistika) (3 AP) - Liina-Mai Tooding
- SOSS 02.031 Intervjueerimisstrateegiad I (4 AP) - Dagmar Kutsar
- SOSS 02.010 Kvantitatiivsed meetodid sotsioloogias I: mitmemõõtmeline tunnustevahelise seose analüüs (3 AP) - Liina-Mai Tooding
- SOSS.02.053 Noorsoosotsioloogia (2AP) - Jüri Saarniit
- SOSS 02.027 Perekonnasotsioloogia (2 AP) - Dagmar Kutsar
- SOSS.02.048 Sissejuhatus põhjuslikkuse analüüsi (1 AP) - Marti Taru
- SOSS.02.003 Sissejuhatus sotsiaalinformaatikasse (2 AP) - Rein Murakas
- SOSS 02.001 Sissejuhatus sotsioloogia meetoditesse (2 AP) - Paul Kenkmann
- SOSS 01.001 Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP) - Avo Trumm
- SOSS 01.002 Sissejuhatus sotsioloogiasse (3 AP) - Avo Trumm
- SOSS 02.041 Sotsiaalne heaolu (2 AP) - Avo Trumm
- SOSS.02.051 Sotsiaalpsühhiaatria (2 AP) - Airi Värnik
- SOSS.01.021 Sotsioloogia keskastme uurimisseminar (4 AP)
- SOSS.02.045 Sugupool ja majandus (2 AP) - Anu Laas
- SOSS.02.056 Tekstianalüüsi meetodid (2 AP) - Veronika Kalmus
- SOSS.02.015 Valikkursus kvantitatiivsst analüüsist: kategooriaalsete tunnuste mudelid (2AP)
- Liina-Mai Tooding

Kevadsemester

- SOSS.02.055 Alaealiste hälbekäitumine ja preventatsioon (2 AP) - Judit Strömpl
- SOSS 02.009 Andmeanalüüs sotsiaalteadustes (3 AP) - Liina-Mai Tooding
- SOSS 02.006 Empiirilise sotsioloogia meetodid: uurimisstrateegiad (2 AP) - Paul Kenkmann
- SOSS 02.020 Empiirilise uurimistöö meetodid: Interneti sotsiaalteaduste alased ressursid (2 AP) - Rein Murakas
- SOSS.02.043 Empiirilised andmestikud (2 AP) - Liina-Mai Tooding

- SOSS.02.050 Eutanaasia (1 AP) - Airi Värnik
 SOSS 02.036 Feminismi klassika (2 AP) - Anu Laas
 SOSS.02.052 Kriisisekkumine (1 AP) - Airi Värnik
 SOSS 02.054 Käitumishälvete sotsioloogia I (2 AP) - Judith Strömpl
 SOSS 02.038 Maasotsioloogia (2 AP) - Margus Paas
 SOSS.02.057 Majandussotsioloogia (2AP) - Kadri Koreinik
 SOSS.02.033 Siirdeühiskonna sotsiaalprobleeme Eestis (2 AP) - Avo Trumm
 SOSS 01.001 Sissejuhatus sotsioloogiasse (2 AP) - Avo Trumm
 SOSS 01.002 Sissejuhatus sotsioloogiasse (3 AP) - Avo Trumm
 SOSS.01.030 Sotsiaalne diferentseerumine (2 AP) - Mikk Titma
 SOSS 02.017 Sotsiaalteaduslikud andmearhiivid (2 AP) - Rein Murakas
 SOSS 02.040 Sotsioloogia alamastme uurimisseminar (2 AP)
 SOSS.02.041 Sotsioloogia keskastme uurimisseminar (4 AP)
 Sotsioloogiline teooria ja metateooria II (3 AP) - Henn Käärik
 SOSS.02.030 Sotsioloogiline väärtusteooria (3 AP) - Jüri Saamiit
 Sotsioloogilise mõtte ajalugu I (2 AP) - Henn Käärik
 SOSS 02.018 Statistikapaketi SPSS kasutamine (2 AP) - Rein Murakas
 SOSS 02.046 Tarbimissotsioloogia (2 AP) - Anu Laas
 SOSS.01.032 Tegevusteooria (2 AP) - Mikk Titma
 SOSS.01.023 Õigussotsioloogia (3 AP) - Henn Käärik
 SOSS.01.031 Ühiskonna sotsiaalne stratifikatsioon (2 AP) - Mikk Titma

Avatud Ülikool

Kontaktisik Avo Ennok, Tiigi 78, tel.: 375 927, e-post: avo@psych.ut.ee

Sotsioloogia osakonna avatud ülikoolis toimub õppetöö bakalaureuse õppekava alusel vastavalt ülikooliga sõlmitud lepingule.

Stuudiumi nominaalkestvus on kavandatud neljale aastale. Avatud ülikoolis õppimine on tasuline - ainepunkti hind on 600 krooni. Kui valitakse mõni aine väljaspool sotsioloogia osakonna õppekava, tuleb tasuda sellele ainele kehtestatud hind.

Bakalaureusekraadi saamiseks tuleb koguda 160 ainepunkti. Ainepunktide proportsionaalne jaotuvus, mis samuti järgib statsionaarse õppevormi eeskujule, on järgmine: sotsioloogia peaaainena 100 AP, kõrvalained 40 AP, vabaained 20 AP.

Õppeaasta on jaotatud kaheks semestriks ning toimub õppesessioonidena igal teisel nädalavahetusel, (laupäev, pühapäev) ja iseseisva tööna õppematerjalide alusel.

Olulisemad publikatsioonid 1997 - 1998. aastal

Kenkmann, P., Kõrgesaar, J. Juvenile Delinquency and Reaction Patterns. Research Considerations and Prospects for Estonia - K.Rink, W.Ott (eds). Youngsters Between

Freedom and Social Limits.

Garant, Leuwen - Apeldoorn, 1997, pp 67 - 81

Kenkmann, P., Saarniit, J. Estonian Rural Young People. - A Comparative Study of Living Conditions and Participation of Rural Young People in Changing Europe. European Commission Report, Part I by H.Helve. Helsinki, 1998 pp.8 - 23.

Kutsar, D., Trumm, A. (toim) Vaesuse leevendamine Eestis: taust ja sihiseaded. Tartu 1999

Saarniit, J. Mitte-eesti noorte väärtusteadvuse spetsiifikast. - Vene noored Estis: sotsioloogiline mosaiik. Kirjastus Avita. Tallinn, 1997, 69 - 82

Saarniit, J. Value Change and Value Marginality of a Generation: Ethnic Differences in Communist and Post-Communist Estonia - H.Helve (ed). Unification and Marginalisation of Young People. Helsinki, 1998. Pp. 43 - 66

Titma, M., Tuma, N. Educational Attainment in the Former Soviet Union: Why Women Outdid Men?, under review by the American Sociological Review. 53 p.

Titma, M., Tuma, N., and Silver, B. D. Winners and Losers in the Postcommunist Transition: New

Evidence from Estonia: Post-Soviet Affairs, 1998, 14, 2, pp.114-136

Titma, M.(ed). Sotsialnoye rassloeniye vozrastnoi kogorty (vypuskniki 80-x v postsovetkom prostranstve. Proyekt "Puti pokoleniya) {Social Stratification in an Age Cohort (graduates of the 1980s in Post-Soviet Countries. Project "Paths of a Generation")}, published jointly by the Institute of Sociology of the Russian Academy of Sciences (Moscow) and the Center for Social Research in Eastern Europe (Tallinn, Estonia). Moscow. 278p.

Üksikväljaanded

Kenkmann, P. ja Saarniit, J. (koostajad) Longituuduuringud: kogemusi ja tulemusi. - Tartu:TÜ, 1998. 208 lk.

Tooding, L-M. Andmeanalüüs sotsiaalteadustes. Tartu: TÜ, 1999. 175 lk

Kasutatud lühendeid:

AA	alamaste
AP	ainepunkt
BA	<i>Baccalaureus artium</i>
BSc	<i>Baccalaureus scientiarum</i>
E/A	eksam/arvestus
dr	doktor
K	kevadsemester
KA	keskaste
knd	kandidaat
MA	<i>Magister artium</i>
MSc	<i>Magister scientiarum</i>
PhD	<i>Doctor philosophiae</i>
S	sügissemester